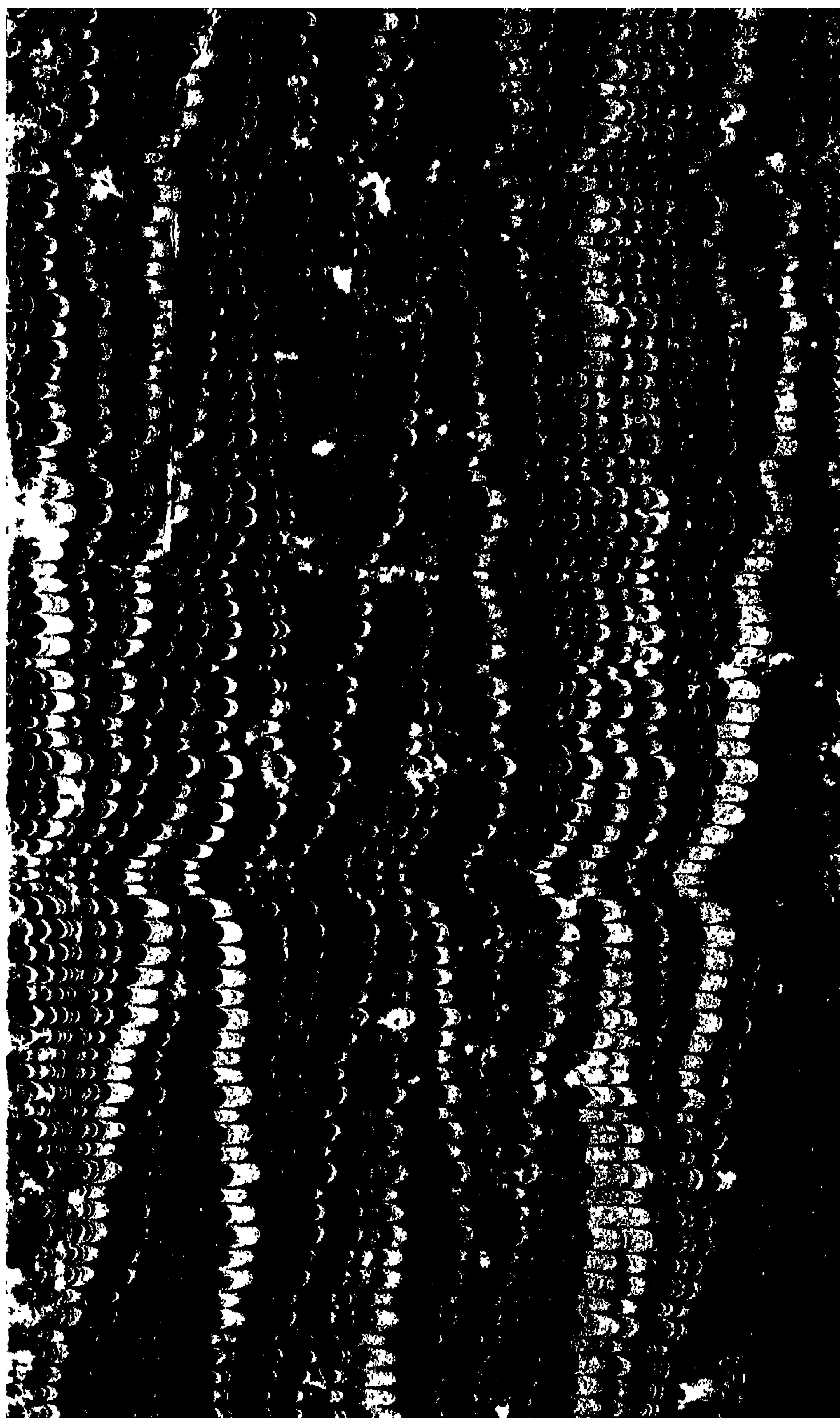

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

ఆర్యాసప్తశతి.

శృంగారరసప్రచుర మగు నటుల గోవర్ధనాచార్యులంగారిచేత సార్యావృత్తంబులుగా రచియింపఁబడినది.

దానిలో నుండు తాత్పర్యములు తెలియుటకై

యనంతపండితులుంగారిచే రచియింపఁబడి

న వ్యంగ్యార్థదీపనము

శ్రీ పరవస్తు శ్రీనివాసజగన్నాథస్వామి యయ్యవారలుంగారిచేఁ

బరిష్కరింపఁబడి

విశాఖపట్టణము నందలి భూషణముద్రాశాలయందు

ముద్రింపఁబడి ప్రకటింపఁబడెను.

౧౮౭౯ సం॥

ప్రింటర్ ఆ॥ వ॥ శ్రీనివాసాచార్యులు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

ఆర్యాసప్తశతీ.

౧॥ పాణిగ్రహే పులకితం వపురైశం భూతిభూషితం జయతి। అఙ్కురితమివ మనోభూర్యస్మిన్భస్మావశేషోఽపి॥ ౨॥ మా వర మనువృణు విషమిద మితి సాతఙ్కం పితామహేనోక్తః। ప్రాతర్జయతి సలజ్జః కజ్జలమలినాధరశ్శమ్భుః॥ ౩। జయతి ప్రియాపదాన్తే గరళగ్రైవేయకః స్మరారాతిః। విషమవిశిఖే విశన్నివ శరణం గళబద్ధకరవాలః॥ ౪॥ జయతి లలాటకటాక్షశ్శశిమౌళేః పక్ష్మలః ప్రియాప్రణతౌ। ధనుషి స్మరేణ నిహితస్సకణ్టకః కేతకేషురివ। ౫। జయతి జటాకిఞ్జల్కం గఙ్గామధు ముణ్డవలయబీజమయమ్। గళగరళపఙ్కసమ్భవమమ్భోరుహమాననం శమ్భోః। ౬। సన్ధ్యాసలిలాఞ్జలిమపి కఙ్కణఫణిపీయమానమవిజానన్। గౌరీముఖార్పితమనా విజయాహసితశ్శివో జయతి। ౭। ప్రతిబిమ్బితగౌరీముఖవిలోకనోత్కమ్పశిథిలకరగళితః। స్వేదభరపూర్యమాణశ్శమ్భోస్సలిలాఞ్జలిర్జయతి। ౮। ప్రణయకుపితప్రియాపదలాక్షాసన్ధ్యానుబన్ధమధురేన్దుః। తద్వలయకనకనికషగ్రావగ్రీవశ్శివో జయతి। ౯। పూర్ణనఖేన్దుర్ద్విగుణితమఞ్జీరా ప్రేమశృఙ్ఖలా జయతి। హరశశిరేఖా గౌరీచరణాఙ్గులిమధ్యగుల్ఫేషు॥ ౧౦। శ్రీకరపిహితం చక్షుస్సుఖయతు వః పుణ్డరీకనయనస్య। జఘనమివేక్షితుమాగతమబ్జనిభం నాభివివరేణ॥ ౧౧॥ శ్యామం శ్రీకుచకుఙ్కుమపిఞ్జరితమురో మురద్విషో జయతి। దినముఖనభ ఇవ కౌస్తుభదివాకరోదయ ద్విభూషయతి। ౧౨। ప్రతిబిమ్బితప్రియాతను సకౌస్తుభం జయతి మధుభిదో వక్షః। పురుషాయితమభ్యసతీ లక్ష్మీర్యద్వీక్ష్య ముకురమివ। ౧౩। కేళిచలాఙ్గులిలఙ్ఘితలక్ష్మీనాభిర్మురద్విషశ్చరణః। స జయతి యేన కృతా శ్రీరనురూపా పద్మనాభస్య॥ ౧౪॥ రోమావళిర్మురారేశ్శ్రీవత్సనివేశితాగ్రభాగా వః। ఉన్నాళనాభినళినచ్ఛాయేవ తాపమపహరతు॥ ౧౫॥ ఆదాయ సప్తతన్త్రిచితాం విపఞ్చీమివ త్రయీం గాయన్। మధురం తురఙ్గవదనోచితం హరిర్జయతి హయమూర్ధా॥ ౧౬ స జయతి మహావరాహో జలనిధిజఠరే చిరం నిమగ్నోఽపి। యేనాన్త్రైరివ

---

౧ శివప్రశంసారమ్భః.

౧౦ విష్ణుప్రశంసారమ్భః.

౧౫ హయగ్రీవప్రశంసా.

౧౬ వరాహప్రశంసా.

సహఫణిగణైస్సహా దుద్ధృతా ధరణీ। ౧౭॥ప్రస్మేరమత్స్యాకారం భుజ
గాకారం జనార్దనం నౌమి। స్ఫారే యత్ఫణచక్రే ధరాశరావశ్రియం వ
హతి। ౧౮॥గౌరీజఙ్ఘాకాణ్డశ్శిరసా చరణస్పృశి ప్రియే జయతి। శఙ్క
రపుర్యన్తజితో విజయస్తమ్భః స్మరస్యేవ। ౧౯। ఉన్నాళనాభిపఙ్కే
రుహా ఇవ యేనావభాతి శమ్భురపి। జయతి పురుషాయితాయాస్తదాన
నం శైలకన్యాయాః॥ ౨౦॥ఆఙ్కనిలీనగజాననశఙ్కాకులబాహులే
యహృతవసనౌ। సస్మితహరకరకలితౌ హిమగిరితనయాస్తనౌ జయతః॥
౨౧॥కణ్ఠోదితోపి హుఙ్కృతిమాత్రనిరస్తః పదాన్తికే పతితః। యస్యాశ్చన్ద్ర
శిఖస్స్మరఫల్లనిభో జయతి సా చణ్డీ। ౨౨॥దేవైర్వృతవరణస్రజి బహుమాయే
వహతి కపటకైటభీరూపమ్। జయతి సురాసురహసితా చిన్తాజిహ్మేక్ష
ణా లక్ష్మీః॥ ౨౩॥తానసురానపి హరిమపి తం వన్దే కపటకైటభీరూపమ్।
యైర్వ్యద్బిమ్బాధర మధులుబ్ధైః పీయూషమపి ముముచే॥ ౨౪॥వల్లీ
కృతాహిరగణిత గరుడో హర శాఖిహతవిధిర్జయతి। ఘనశతపీతశ్వాసో రా
గాన్ధాయాశ్శ్రియః కేళిః॥ ౨౫॥స్మేరాననేన హరిణా సస్పృహమాకా
రవేదినాకలితమ్। జయతి పురుషాయితాయాః కమలాయాః కైటభీధ్యా
నమ్॥ ౨౬॥కృతకాన్తకేళికుతుకశ్రీశీతశ్వాససేకనిద్రాణః। ఘూర్ణితవి
తతాళిరుతేనాభిసరోజే విధిర్జయతి॥ ౨౭॥ఏకరదద్వైమాతురనిస్త్రిగు
ణచతుర్భుజాపి పఞ్చకర। జయ షణ్ముఖనతసప్తచ్ఛదగన్ధిమదాష్టతనుతను
జ॥ ౨౮॥మఙ్గళకలశద్వయమయకుమ్భమదమ్భేన భజత గజవదనమ్।
యద్దానతోయతరళైస్తిలతులనాలమ్బి రోలమ్బైః॥ ౨౯॥యాభిరనఙ్గ
స్సాఙ్గీకృత స్త్రియోస్త్రీకృతాశ్చ తా యేన। వామాచరణ ప్రవణౌ ప్ర
ణమత తౌ కామినీకామౌ। ౩౦॥విహిత ఘనాలఙ్కారం విచిత్రవర్ణావ
ళీమయస్ఫురణమ్। శక్రాయుధమివ వక్రం వల్మీకభువం కవిం నౌమి॥
౩౧॥వ్యాసగిరాం నిర్యాసం సారం విశ్వస్య భారతం వన్దే। భూషణతయైవ

---

౧౭ జనార్దనప్రశంసా.
౧౮ గౌరీప్రశంసారమ్భః.
౨౨ లక్ష్మీప్రశంసారమ్భః.
౨౬ బ్రహ్మప్రశంసా.
౨౭ వినాయకప్రశంసా.
౨౯ కామినీకామప్రశంసా.
౩౦ వాల్మీకినమస్కారః.
౩౧ భారతనమస్కారః.

సంజ్ఞాం యదఙ్కితాం భారతీవ భాతి॥ ౩౨॥ సతి కాకుత్స్థకులోన్నతి కారి
ణి రామాయణేపి కిం కావ్యన్‌। రోహతి కుల్యా గఙ్గాపూరే కిం బహురసే వ
హతి॥ ౩౩॥ అతిదీర్ఘజీవిదోషాద్వ్యాసేన యశోపహారితం హన్త। కై
ర్నోచ్యతే గుణాఢ్యస్స ఏవ జన్మాన్తరాపన్నః॥ ౩౪॥ శ్రీరామాయణభా
రతబృహత్కథానాం కవీన్నమస్కుర్మః। త్రిస్రోతా ఇవ సరసా సరస్వ
తీస్ఫురతి యైర్భిన్నా॥ ౩౫॥ సాకూతమధురకోమలవిలాసినీకణ్ఠకూజిత
ప్రాయా। శిక్షాసమయేపి ముదే రతిలీలా కాళిదాసోక్తిః॥ ౩౬॥ భవభూ
తేస్సంబంధాద్భూధరభూరేవ భారతీ భాతి। ఏతత్కృతకారుణ్యే కిమన్యథా
రోదితి గ్రావా॥ ౩౭॥ జాతా శిఖణ్డినీ ప్రాగ్యథా శిఖణ్డీ తథావగచ్ఛామి।
ప్రాగల్భ్యమధికమాప్తుం వాణీ బాణో బభూవేతి॥ ౩౮॥ యం గణయన్తి గు
రోరను యస్యాఽస్తే ధర్మ కర్మ సంకుచితమ్‌। కవిమహానుశాసనమివ తం తా
తం నీలామ్బరం వన్దే॥ ౩౯॥ సకలకలాః కల్పయితుం ప్రభుః ప్రబన్ధస్య కు
ముదబన్ధోః। సేనకులతిలకభూపతిరేకో రాకాప్రదోషశ్చ॥ ౪౦॥ కా
వ్యస్యాక్షరమైత్రీభాజో న చ కర్కశా న చ గ్రామ్యాః। శబ్దా అపి పురుషా అ
పి సాధవ ఏవాత్మబోధాయ॥ ౪౧॥ వంశే ఘుణ ఇవ న విశతి దోషారసభావి
తే సతాం మనసి। రసమపి తు న ప్రతీచ్ఛతి బహుదోషస్సన్నిపాతీవ॥ ౪౨॥ గు
ణోపి కావ్యబన్ధస్యాధూనాం మానసంగతస్స్వదతే। ఫూత్కారోఽసువం
శైరనూద్యమానశ్శ్రుతిం హరతి॥ ౪౩॥ స్వయమపి భూరిచ్ఛిద్రశ్చా
పలమపి సర్వతోముఖం తన్వన్‌। తితఉస్తుషస్యపిశునో దోషస్య వివేచ
నే శక్తః॥ ౪౪॥ అస్తగ్గ్రాధానస్థానవ్యంజయతః ప్రసాదరహితస్య।
సన్దర్భస్య నదస్య చ నగవః [illegible] జానాన్॥ ౪౫॥ యదసేవనీయ

౩౨ రామాయణప్రశంసా.
౩౩ గుణాఢ్యప్రశంసా.
౩౪ వాల్మీకివ్యాసగుణాఢ్యానాం నమస్కారః.
౩౫ కాళిదాసప్రశంసా.
౩౬ భవభూతి ప్రశంసా.
౩౭ బాణప్రశంసా.
౩౮ నీలామ్బరకవిప్రశంసా.
౩౯ చన్ద్రికావ్యకవిప్రశంసా.
౪౦ సత్పురుషప్రశంసా.
౪౩ అసత్పురుషనిన్దా.
౪౪ అసత్కావ్యనిన్దా.

మసతామమృతప్రాయం సువర్ణవిన్యాసమ్। సురసార్థమయం కావ్యం త్రివిష్టపం వా సమం విద్మః॥ ౪౬॥ సత్కవిరసనాశూర్పీ నిస్తుషతరశబ్దశాలిపాకేన। తృప్తో దయితాధరమపి నాద్రియతే కా సుధా దాసీ॥ ౪౭॥ అకలితశబ్దాలంకృతిరనుజ్జ్వలాస్ఖలితపదనివేశాపి। అభిసారికేవ రమయతి సూక్తిస్సోత్కర్షశృఙ్గారా॥ ౪౮॥ అధ్వని పదగ్రహపరం మదయతి హృదయం నవానవశ్రవణమ్। కావ్యమభిజ్ఞసభాయాం మఞ్జీరం కేలివేలాయామ్॥ ౪౯॥ ఆస్వాదితదయితాధరసుధారసస్యైవ సూక్తయో మధురాః। అదశితరసాలముకులో న కోకిలః కలముదఞ్చయతి॥ ౫౦॥ బాలాకటాక్షసూత్రితమసతీనేత్రత్రిభాగకృతభాష్యమ్। కవిమాణవికా దూతీ వ్యాఖ్యాతమధీయతే భావమ్॥ ౫౧॥ మసృణపదరీతిగతయస్సజ్జనహృదయాభిసారికాస్సురసాః। మదనాద్వయోపనిషదో విశదా గోవర్ధనస్యార్యాః॥ ౫౨॥ వాణీ ప్రాకృతసముచితరసా బలేనైవ సంస్కృతం నీతా। నిమ్నానురూపనీరా కలిన్దకన్యేవ గగనతలమ్॥ ౫౩॥ ఆర్యాసప్తశతీయం ప్రగల్భమనసా మనాదృతా యేషామ్। దూతీరహితా ఇవ తే న కామినీమనసి నివిశన్తి॥ ౫౪॥ రతిరీతివీతవసనా ప్రియేవ శుద్ధాపి వాఙ్ముదే సరసా। అరసా సాలంకృతిరపి న రోచతే సాలభఞ్జీవ॥

అథాకారవ్రజ్యా.

౧ అవధిదినావధి జీవాః ప్రసీద జీవన్తు పథికజనజాయాః। దుర్లఙ్ఘ్యవర్త్మశైలాస్తనాపిధేహి ప్రపాపాలి॥ ౨ అతివత్సలా సుశీలా సేవాకుశలా మనోనుకూలాపి। అజని వినీతా గృహిణీ సపదిసపత్నీస్తనోచ్ఛేదే॥ ౩ అయి కూలనిచులమూలోచ్ఛేదనదుశ్శీలవీచివాచాలే। బకవిఘసపఙ్కసారా న చిరాత్సరిద్భవితాసి॥ ౪ అయి వివిధవచనరచనే దదాసి వ

టీ ౧ సత్కావ్యప్రశంసా.

౧౧ కశ్చిద్వనథగాన్ప్రాన్తాం ప్రపాపాలికామాలోక్య తాం ప్రత్యాహ.

౧౨ నే చతురే హా తాన్తరం- కృతపరిణయాన్తరం నాయకమనూఢా నాయికాం కాంచిదుపదిశతి-యద్వా కాచిత్సఖ్యశ్చిద్వృత్తం వక్తి.

౧౩ కశ్చిద్గ్రామ్యో నిస్స్వాదపతీం నిజకులవిద్వేషిణీం అన్యాసక్త్వా వక్తి-యద్వా సంకేతనిచులోచ్ఛేదకారిణీం కాంచిద్ధావి విరహదుఃఖోద్రేకాత్కాచిద్వపతి.

౧౪ కాచిన్నాయికా పరపురుషసఙ్గమాయ ప్రలోభకారిణీం దూతీం ప్రత్యాహ.

ష్ట్రేంశరే సమానీయ। వ్యసనదివసేషు మాతిక్ష్వ పునస్త్వం దర్శనీయాని॥
౫౯।అస్మిన్మ్లానిగ్లోకోలాఞ్ఛనముపదిశతు హీ యతా మోజః। తదపి నము
ఞ్చతి సత్వాం వసుధాచ్ఛాయామివ సుధాంశుః॥౬౦।అతిచాపలం వితన్వ
న్నంతర్నివసన్నకాముక శిన్యః। ముఖరయసి స్వయమేతాం సద్వృత్తాం
శఙ్కురివ ఘణ్టామ్॥ ౬౧॥అఙ్గేషు జీర్యతి పరం ఖఞ్జనయూనోర్మనో
భవప్రసరః। న పునరనన్తర్గర్భితనిధినిధరామణ్డలే కేళిః॥ ౬౨॥అన్ధత్వ
మన్ధసమయే బధిరత్వం బధిరకాల ఆలమ్బ్య। శ్రీకేశవయోః ప్రణయీ ప్ర
జాపతిర్నాభివాస్తవ్యః॥ ౬౩॥అయికోశకారకమురుష్వవనేచరాణాం పు
రోగుణోద్గారకమ్। యన్నవిచార్య విదారితజఠరస్త్వం సఖిలుతేలాభః॥
౬౪ అగణితమహిమాలజ్జిత గురురథ నేహాస్తనన్ధయ విరోధీ। ఇష్టాకీర్తిస్త
స్యాస్త్వయి రాగః ప్రాణనిరపేక్షః॥ ౬౫।అపరాధాదధికం మాం వ్యథయ
తి తవకపట వచనరచనేయమ్। శస్త్రాభిఘాతో నతథా సూచీవ్యథ వేదనా
యావృక్॥ ౬౬॥అసతీలోచనముకురే కిమపి ప్రతిఫలతి యన్మనోవ
ర్తి। సారస్వతమపి చక్షుస్తిమిరమివ తన్నలక్షయతి। ౬౭॥అన్యము
ఖే దుర్వాదో యః ప్రియవదనే సఏవ పరిహాసః। ఇతరేన్ధనజన్మా యో ధూ

---

౫౯ అపకీర్త్యాదినా స్వపరిత్యాగం సంభావయన్తీం నాయికాం దూతీ సమాధత్తే.

౬౦ మామియం దుర్వచనైర్దుఃఖయతీతి వాదినం నాయకం ప్రతినాయికా సఖీ తవైవాయమపరాధో న తస్యా ఇతి వక్తి.

౬౧ కయోశ్చిద్యూనోః సఙ్కేతనికేతనాభావాదేవ సఙ్గమ ఇతి కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి. యద్వా- సఖీ అత్యన్తగుప్తసఙ్కేతం వినా నైవ కార్యం కార్యమితి నాయికాముపదిశతి.

౬౨ కశ్చిత్కాంచిదుపదిశతి.

౬౩ మూర్ఖసవిధకృత పాణ్డిత్యమనవాప్తతత్ఫలతయా ఖిన్నం కఞ్చిదన్యోక్త్యా సమాధత్తే.

౬౪ దూతీ నాయికాప్రేమాతిశయం నాయకే వక్తి.

౬౫ కృతాపరాధసమాధానాయారబ్ధకపటం నాయకం నాయికా వక్తి.

౬౬ కయోశ్చిద్గచ్ఛతోరసతీకటాక్షితమేకం దృష్ట్వా పరేణ జ్ఞాతం సర్వమిదం మయేత్యుదీరితే న కించిత్త్వయా జ్ఞాతుం శక్యమిత్యపరస్తం ప్రత్యాహ- యద్వా వయస్యేనేదం జ్ఞాతమితి దుఃఖాల్లజ్జితం యువానం ప్రత్యాహ.

౬౭ నాయకమర్యాదముపితాం నాయికాం సఖీ సమాధత్తే.

కుసుమగురుభరశ్రాధూతః॥ ౬౮॥అయి సుభగ కుముకతరళా విచరస్తి శారభానుసారేణ। త్వయి మోహాయ వరాకీ పతితా మధుపీవ విషకుసుమే॥ ౬౯॥అయి ముగ్ధగర్భనిస్సరదశఙ్కమాత్రేణ దన్తినో దళితాః। ఉపభుజ్యతే కరేణుం కేవలమిహ మత్కుణాః కరిణః॥ ౭౦॥అతివినయవామనతనుర్విగాహతే దేహళీం నవవధూః। అస్యాః పునరారభటీం కుసుమభవాటీవిజానాతి॥ ౭౧॥అన్యగతైర్గుణైః కిం ద్విత్రా అపి యత్ర సాక్షిణో విరళాః। సగుణోగితేర్వ్యాసా వనేచరం హరిణముపిహరతి। ౭౨॥అలులితసకలవిభూషాం ప్రాతస్త్వాలాం విలోక్య ముదితాభిః। ప్రియశరణీత్యయావకమధనిశ్శ్వసితం సపత్నీభిః॥ ౭౩॥అయి లజ్జావతి సర్వథ నిశిథరతనిస్పృహాఙ్గి సుఖసుప్తే। లోచనకోకనదచ్ఛదముస్మీలయ సుప్రభాతం తే॥ ౭౪॥అమిళితవదనమపీడితవక్షోరుహమతి విదూరజఘనోరు। శపథశతేన భుజాభ్యాం కేవలమాలిఙ్గితోఽస్మి తయా॥ ౭౫॥అతిపూజితతారేఽయం దృష్టిశ్శ్రీలిలజ్జనతముఖమాసు తను। జినసిద్ధాన్తస్థితిరివ సవాసనా కం న మోహయతి॥ ౭౬॥ఆలమ్బవిషయభయలజ్జావష్టబ్ధమా

---

౬౮ దుష్టస్వభావం నాయకం నాయికాసఖీ వక్తి.

౬౯ కస్యాశ్చిత్సవిధే కస్యచిత్తరుణమహో జనస్య గమనసంభావనయాన్యతరుణగమనవిరతావప్యతి జరద్వయోభిస్సాభుజ్యత ఇతి కశ్చిత్కంచిత్ప్రత్యాహ

౭౦ విలజ్జత ఇతి పాఠః. కేవలమేతస్యా లజ్జావత్త్వదర్శనమాత్రేణ భవద్భిర్నవిశ్వసితవ్యమితి కశ్చిద్వయస్యం ప్రతివక్తి.

౭౧ పరరక్షకగుణానామేవ గుణత్వమ్ నత్వరక్షకాణామిత్యాహ.

౭౨ ముదితం ప్రాగితి పాఠః. నాయికాసఖీ సపత్నీసఖీం ప్రతివక్తి.

౭౩ రాత్రౌ రతిసదనగమనేఽతిలజ్జాం నాటయన్తీం నాయికాం ప్రతిసఖీ ప్రాతర్వక్తి - సుప్రభాతమ్ ఇత్యనేన యయా రీత్యా రాత్రిరతివాహితా తయైవ రీత్యా దినమప్యతివాహనీయమితి పరిహాసో వ్యజ్యతే.

౭౪ కశ్చిదసమయ ఏవ రతమర్థయమానః కయాచిన్నాయికయా రతివిహీనోత్పత్తిభియా తదీయ ప్రేమహఠాభ్యాం కేవలమాలిఙ్గిత స్తద్వృత్తం స్వవయస్యం ప్రత్యాహ - యద్వా విస్రబ్ధనవోఢావృత్తం కశ్చిద్వక్తి.

౭౫ కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి - యద్వా సఖీవచనమేతత్.

౭౬. కృతరతిలజ్జాసాధ్వసాం నవోఢాం నాయికాం ప్రలోభయితుం కస్యాశ్చిద్వృత్తం సఖీ వక్తి ఏవం చతవాగ్రే ఏకమేవ భవిష్యతీత్యతోఽథునాస్మద్వచనేన లజ్జాభయాది పరిత్యజ్య ప్రియసన్నిధౌ గచ్ఛేతి.

త్మానమియ మియ స్వయమ్। నవపరిచితదయితగుణా శోచతి నాత్మాన
శయనసఖీః॥ ౨౭॥ అనురాగవర్తినా తవవిరహేణోగ్రేణ సాగ్నిహి
తాగ్నీ। త్రిపురరిపుణేవ గౌరీవరతనురర్ధావశిష్టేవ॥ ౨౮॥ అన్యప్రవణే
ప్రేయసి విపరీతేస్రోతసీవవిహితాస్థాః। ఉద్గతిమిచ్ఛన్త్య స్సఖి భవన్తి విఫ
లప్రయాసాస్స్యాః॥ ౨౯॥ అధికస్సర్వేభ్యోయః ప్రియః ప్రియేభ్యో హృది
స్థితస్సతతమ్। సలుఠతివిరహేజీవః కణ్ఠేఽస్యాస్త్వమివ సవ్యాఘ్రే॥ ౩౦॥ అ
నయనపథేప్రియేన వృథా తథాదృశ్యైవ దుస్ప్రాపే. మ్లానైవ కేవలంని
శితపనశిలావాసరేజ్వలతి॥ ౩౧ అవిధాప్యామిత్రేఽస్థితిమాత్రేణైవ
నన్దయన్నయితశ్శిరహసివ్యపదేశాదయమర్థఇవారాజకేభోగ్యః॥ ౩౨॥ అ
ప్రాప్తిరవరాధాన్మమభూత్యంకథయ మస్మాకుంవీక్ష్య। అభిధీయతే నకిం య
ది నమానచోరాననః కితవః॥ ౩౩॥ అన్యోన్య మనుప్రోతమమన్యదధా
న్యత్తటాత్తటం భజతోః। ఉదితేర్కేఽపి న మాఘస్నానం ప్రసమాప్య
తేయూనోః॥ ౩౪॥ అయిచూతవల్లి ఫలభరనతా జగ్ధివిష్వగ్విభాసిసౌ
రభ్యే। శ్వపచఘుటఖర్పరాజాన్త్యాంకిల ఫలితాపి విఫలైవ॥ ౩౫॥ అ
జ్ఞాలిరకారిలోకైస్సూర్యేణిరనాభక్తైవ రఞ్జితా జగతీ। సంధ్యాయాఇవన స
తిస్స్వల్పాపినఖేసుఖాయైవ॥ ౩౬॥ అగృహీతానునయాంమామపేక్ష్య
సఖ్యోగతా బతైకాహమ్' ప్రసభంకరోషి మయి చేత్త్వదుపరివపురద్య
మోక్ష్యామి॥ ౩౭॥ అస్థిరరాగః కితవో మానీచపలో విదూషకస్త్వమసి।

---

౨౭ నాయకం ప్రతి నాయికావిరహం సఖీ వక్తి.

౨౮ అన్యనాయికా సునిమ్నసమతో వ్యక్తా స్వస్మిన్నాధిక్యమావేదయతే

౨౯ నాయికావిరహాతిశయం సఖీ నాయకం వక్తి.

౩౦ సర్వదాపరాఙ్గనాసక్తమన్యేనం మానవమానయ యతఽతోఽయం
గమిష్యతీతి వాదినీం సఖీం కాంచిన్నాయికా వక్తి.

౩౧ సఖీ నాయికం శిక్షయతి.

౩౨ నాయికాం ప్రతి నాయకో వక్తి- ఆదౌ నాయకస్య వచనం శ్రుత్వా
పశ్చాత్ నాయికా సఖీ వక్తి.

౩౩ కయాచిదనురాగం కశ్చిద్వక్తి.

౩౪ కశ్చిద్వ్యసనశాలినీం నాయికా మన్యోన్యాదర్శనసంగతిశాలినీత్వ
మస్మాకమనుమతి యుక్తేతి వక్తి.

౩౫ ప్రతిష్ఠాపునస్సరం స్వల్పమతి జీవనసమీచీనమితికశ్చిద్వక్తి.

౩౬ నాయికా నాయికం వక్తి

౩౭ నాయికా సఖీ నాయకం వక్తి.

మమ సఖ్యాః పతసి కరే పత్స్యామి యుజ్యార్థాధవని॥ ౮౮॥ అకరుణ కా
తరమనసో దర్శితనీరా నిరన్తరా శేయమ్। త్వామనుధావతి విముఖం గఙ్గే
వ భగీరథం దృష్టిః॥ ౮౯॥ అన్తఃకలుష స్తమ్భితరసయా భృఙ్గారునాళ
యేవ మమ। అప్యున్ముఖస్య విహితా వరవర్ణిని నత్వయా తృప్తిః॥ ౯౦॥ అ
యి సరసే సరసతరో ర్మదముదితద్విపకపోలపాలేశ్య। అన్యోన్యముగ్ధగ
న్ధవ్యతిహారః కషణమాచష్టే॥ ౯౧॥ అస్యాః కరరుహఖణ్డితకాణ్డపటప్ర
కటితా దృష్టిః। పటవిగళితనిష్కలుషాస్వాద తే పీయూషధారేవ॥ ౯౨॥ అ
స్యాః పతిగృహగమనే కరోతి మాతా శ్రుపిచ్ఛిలాం పదవీమ్। గుణగర్వితా పు
నరసౌ హసతి శనైశ్శుష్కరుదితముఖీ॥ ౯౩॥ అఙ్కే నివేశ్య కూణిత
దృశశ్శనైరకరుణేతి శంసన్త్యాః। మోక్ష్యామి వేణిబన్ధం కదాన శైర్గన్ధతైలా
క్తైః। ౯౪॥ అలమనలఙ్కృతిసుభగే భూషణముపహాస విషయమిత
రాసామ్। కురుషే వనస్పతిలతా ప్రసూనమివ వన్ధ్యవల్లీనామ్॥ ౯౫॥ అ
బుధా అజఙ్గమా అపి కయాపి గత్యా పరం పదం ప్రాప్తాః। మన్త్రిణ ఇతి కథ్య
న్తే నయబలవటికా ఇవ జనేన॥ ౯౬॥ అతిశీలశీతలతయా లోకేషు
సఖీమృదుప్రతాపానిః। క్షణవాచ్యదహ్యమానః ప్రతాపమస్యాః ప్రియో
వేద। ౯౭॥ అన్యాజపిగృహిణీతి ధ్యాయన్నశ్లేషితముఖిలమాప్నో
తి। పశ్యన్పాషాణమయీః ప్రతిమా ఇవ దేవతాత్వేన॥ ౯౮॥ అనుపే

---

౮౮ నాయికాసఖీ స్వబుద్ధ్యా నాయకం ప్రతి నాయికానాస్త్రం వక్తి
౮౯ అప్రకటితమానాం నాయికాం నాయకో వక్తి.
౯౦ కథమనేన నాయకేన మమాస్తి సంగతిరితి లోకే ప్రసిద్ధిరితి వాదినీం
నాయికామన్యోక్త్యా వక్తి.
౯౧ కయాచనవిలోకితః కశ్చిత్తస్యాః విలోకనసుఖం స్వసఖాయం
౯౨ కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి. [వక్తి.
౯౩ పథికాశంసనమేతత్.
౯౪ కథమకృతభూషణా హమాగమిష్యామీతి వాదినీం దూతీ వక్తి-యద్వా
సర్వాసామన్యాసాం భూషణం నమహ్యమితి ఖిన్నాం సఖీ సమాధత్తే.
౯౫ కశ్చిత్కాంచిన్నిన్దతి.
౯౬ ఆత్మన్యాభిమానశాలినీ మత్సఖీతి వాదినీం సపత్నీ సఖీం నాయికా
సఖీ వక్తి.
౯౭ యదీయముత్కృష్టగుణా తర్హ్యస్య తదీయనాయకః కథమన్యాసక
క్త ఇతి వాదినీం కాంచిన్నాయికాసఖీ వక్తి.
౯౮ గర్వశాలినం నాయకం నాయికాసఖీ ముపదిశతి.

త్వనీచభావం బాలకచరితో గభీరమధురస్య। అస్యాఃశ్లేష్మఃపాత్రే సభవ
సిసరితో రసస్యేవ॥ ౯౯ ।అధివాసనమాధేయం గుణమార్గమపేక్ష్య తేనచ
గ్రథనామ్। కలయతి యువజనమాళిం కేతకకలికాస్వరూపేణ। ౧౦౦ ।అ
పనీతనిఖిలతాపాం సుభగస్యకరేణవినిహితామ్భవతా। పతిశయనవార
పాళిజ్వరౌషధం వహతిసామాలామ్। ౧ అగణితగుణేనసున్దరకృ
త్వాచారిత్రముప్యుదాసీనం। భవతానన్యగతిస్త్వావిహితావర్త్తేనతరణిరివ।
౨ అనురక్తయానయా పునరాగతయేస్థాపితోత్తరీయస్య। అప్యేక
వాసనస్తవసర్వయువభ్యోఽధికాశోభా॥ ౩ అర్థఃప్రాణిత్యేకో
మృత ఇశరోమే విధుస్తదస్యేవ సుధయేవ ప్రియయా పథి సజ్జత్యాలిఙ్గి
తార్థస్య॥ ౪ అవధీరితోపి నిద్రామిషేణ మాహాత్మ్యమసృణయా
ప్రియయా। అవబోధితోఽస్మి చపలో బాష్పస్తిమితేనతల్పేన॥ ౫ అ
యిశబ్దమాత్రసామ్యాదాస్వాదితకర్కరస్య। తవపథిక స్వల్పోరసనా
చ్ఛేదః పురతో జనహాస్యతామహతీ॥ ౬ అభినవయావనదుర్జ
య విపక్షజనహన్యమానమానాపి। సూసూనోఃపితృప్రియత్వాద్భర్త్రి సు
భగామదంగృహిణీ॥ ౭ అవమానితమివసంప్రతి గురుణాగ్రీష్మే
ణదుర్బలం శైత్యమ్। స్నానోత్సుకతరుణీస్తనకలశనిబద్ధం పయో విశతి
౮ అలసయతి గాత్రమఖిలంక్లేశం మోచయతిలోచనంహరతి। స్వా
పఇవ ప్రేయాన్మమమోక్తుంనదదాతిశయనీయమ్॥ ౯ అంసావ

---

౯౯ సఖీనాయికామన్యోక్త్యా స్తౌతి.
౧౦౦ నాయికాసఖీ నాయకంవక్తి.
౧ నాయికాసక్తందుశ్శీలనాయకేనాయికావక్తి.
౨ అయంనాయకఃసకలతరుణేభ్యోభాగ్యశాలీతికంచనకాచిద్వక్తి.
౩ కశ్చిత్స్వస్యసఖాయంవక్తి.
౪ కఠినహృదయాపికోమలహృదయామన్నాయికేతికశ్చిద్వక్తి.
౫ స్వనామైక్యాదన్యాఙ్గనా గృహీతదర్శనంకాచిద్వక్తి.
౬ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తంవక్తి- సూసూనోఃపితృప్రియత్వాద్భర్త్రి సుభగామదమితి.
౭ కశ్చిత్స్నానోద్యతకామినీకుచమవలోక్య వ్యాజేన యాత్వత్స్వఙ్గకామోహమితివక్తి-యద్వా గ్రీష్మనిర్జితస్య శైత్యస్యయథాత్వత్కుచకలశఏవశరణంతథామన్మథనిర్జితస్యమమాపీతిభావః.
౮ కథమతిచిరకాలేపిసంవృత్తేశయనాగారం న్ననిర్గ చ్ఛసీతివాదినీం
౯ కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి. [సఖీంనాయికావక్తి

లమ్బికరధృత కచపదముఖీ పేకధవళినఖరేఖా। ధౌతాధర నయనం వపు
రస్త్రీయన జ్ఞస్యావవనిశితమ్॥ ౧౦ అవినిహితంపినిహితమివ యువ సు
స్వచ్ఛేషు వారవామదృశః। ఉపదర్శయన్తి హృదయం దర్పణ బిమ్బేముఖ
దనమివ॥ ౧౧॥ అతిలజ్జయాత్మనైవ ప్రకటః ప్రేయాన కారి నిభృ
తో౽పి। ప్రాసాదమౌళిరుపరి ప్రసరన్త్యా వైజయన్త్యేవ॥ ౧౨॥ అన్యో
న్యగుణ గ్రథన దృఢా గాఢావః పదార్పణై ర్బహుభిః ఖలమపితుదన్తి మైత్రీ
భూతం మధ్యస్థమాలమ్బ్య॥ ౧౩ అర్ధగ్రహేణనతథా వ్యథయతి క
టుమాజి తైర్యథాపిశునః। రుధిరాదానాదధికం దునోతి కర్ణక్వణన్మశకః॥
౧౪॥ అగ్రేలఘిమా పశ్చాన్మహతాపిపిధీయ్యతే నహిమహిమ్నా। వామ
న ఇతి త్రివిక్రమమభిదధతి దశావతారవిదః॥ ౧౫॥ అగ్రేస్తనస్థయ స్తవ
చరణే పరిచారికాః ప్రియః స్పృష్టే। అస్తి కిమలబ్ధమధికం గృహిణియదాశ
ఙ్క్యసే బాలామ్॥ ౧౬ అధరదుదస్తః మాజిత మామీలిత మక్షిలోలితో
మౌళిః। ఆసాదితమివచుమ్బన సుఖమస్పర్శేపితరుణాభ్యామ్॥ ౧౭ అ
తిరభసేన భుజో౽యం వృతివివరేణ ప్రవేశితస్సదనమ్। దయిత స్పర్శో
చ్ఛ్వసితో నాగచ్ఛతి పత్మనా తేన॥ ౧౮ అమ్బరమధ్యనివిష్టం త వేద
మతిచపలమలఘుజఘనతటమ్। చాతక ఇవనవమభ్రం నిరీక్ష్యమాణో న తృ
ప్యామి॥ ౧౯ అయమస్థకారసింధురభారాక్రాన్తావనీభరాక్రాన్తః।
ఉన్నతపూర్వాద్రిముఖః హామణస్సన్ధ్యాగ్రసముద్గమతి॥ ౨౦ అస్త

---

౧౦ వేశ్యాసక్తం కఞ్చన కాచిదుపదిశతి- ఏవంచైతాసాం ప్రేమభ్రమే-
ణయే సమాసక్తాః భవన్తి తే౽త్యన్త మూర్ఖా ఇతి. [ఖీవక్తి.
౧౧ అహమస్మి న్యాసక్తేతి కథం లోకప్రసిద్ధిరితివాదినీం నాయికాం స
౧౨ మధ్యస్థావలమ్బనేన సజ్జటితవాగ్భిః ఖల జనో౽పి సుశక్యమితి కశ్చి
౧౩ దుర్జనవాక్యమతిదుస్సహమితి కశ్చిద్వక్తి. [ద్వక్తి.
౧౪ ప్రథమసంజాతలాఘవస్యోత్తరకాలీన గౌరవత్వే౽పిన తదపగచ్ఛ
తీతికశ్చిద్వక్తి- ఏవమ్పరమేశ్వరస్యాప్యేతాదృశీగతిస్తత్ర కావార్తామను
జస్యేతి- ఏవఞ్చ తథా కర్మణా కర్తవ్యం యథారమ్భఏవ ప్రతిష్ఠా భవతీతి.
౧౫ కాచిన్నవీనసపత్నీ శఙ్కితాం సమాధత్తే.
౧౬ కయోశ్చిదాసక్తిం కశ్చిద్వక్తి.
౧౭ కశ్చిత్కస్యచిదవస్థాం కశ్చిత్ప్రతివక్తి.
౧౮ నాయకో నాయికాం వక్తి. [వక్తి.
౧౯ ప్రాతఃకాలో జాతః ఉపపత్తిర్నిస్సార్యతామితి నాయికాం సఖీ
౨౦ మూర్ఖేష్వేవమూర్ఖసమావేశో న పణ్డితేష్వితి కశ్చిద్వక్తి.

ర్భ్యాతో౽సివ సతిజడేజడశ్శిశిరమహసిహారిణఇవ। అజడేశశివ తపనే సతు ప్రవిష్టోపినిస్సరతి॥ ౨౧ అగణిత జనాపవాదాత్త్వత్పాణి స్పర్శహర్షతరళేయమ్। ఆయాస్యతోవరాకీ జ్వరస్యతల్పం ప్రకల్పయతి॥

౨౨ అప్యేకవంశజనుషోః పశ్యత పూర్ణత్వతుచ్ఛతాభాజోః। జ్యాకార్ముకయోః కశ్చిద్గుణభూతః కశ్చిదపిభర్తా॥ ౨౩ అభినవకేళిక్లాన్తాకలయతిబాలా శ్రమేణఘర్మామ్భః। జ్యాకర్షయితుం నమితా కుసుమాస్త్రేధనుర్లతేవమధు॥ ౨౪ అవిరతపతితాశ్రువపుః పాణ్డుస్నిగ్ధంతవోపనీత మిదమ్। శశధౌత మాజ్యమివ మేస్మరశర దాహవ్యథాం హరతి॥

౨౫ అన్తర్నిపతితగుఞ్జాగణరమణీయశ్చకాస్తి కేదారః। నిజగోపీవినయవ్యయభేదేనవిదీర్ణహృదయఇవ॥ ౨౬ ఈయమునాహతమిదమిద మితిరుదతీ ప్రతివేశినేఙ్గమఙ్గమియమ్। రోషమిషదళితలజ్జా గృహిణీదర్శయతిపతిపురతః॥

ఆకారవ్రజ్యా.

౨౭ ఆన్తరమపిబహిరివహివ్యఞ్జయితుం రసమశేషతస్సతతమ్। అసతీసత్కవిసూక్తిః కాచఘటీచత్రయంవేద॥ ౨౮ ఆలోక ఏవవిముఖీక్లచిదపిదివసేనదక్షిణాభవసి। ఛాయేవతదపితాపం త్వమేవ మేహరసిమానవతి॥ ౨౯ ఆజ్ఞాకాకుర్వ్యాఙ్గ్యాశ్లేషోహసితంచకుష్టరుదితంచ। ఇతివిధువదనపాణ్డిత్యంధ్యాయన్ తస్యానతృప్యామి॥ ౩౦ ఆ

---

౨౧ దూతీనాయికాత్వయ్యాసక్తేతి వైద్యంవక్తి.

౨౨ ఏకవంశజన్మత్వేపికస్యచిత్సమృద్ధిఃకస్యచిన్నేతికశ్చిత్సమాధత్తే.

౨౩ నాయికాసహచరీనాయకంవక్తి-ఇదంవిపరీతసురతశ్రమవర్ణనమ్

౨౪ చిరవిరహఖిన్నాంనాయికాంనాయకోవక్తి.

౨౫ ఏతస్యాస్సమ్భోగస్థానంకేదారఇతికశ్చిద్వక్తి.

౨౬ కశ్చిన్నాయికాయావృత్తజ్ఞః కశ్చిద్వక్తి-పతిపురతోప్యేతాదృశకర్తవ్యతానిపుణాః స్త్రియోభవన్తీతినసర్వథావిశ్వాసస్తాసాంవిధేయఇతి.

౨౭ ప్రసాదరూపగుణవత్త్వాదేవ సతాం కావ్యత్వమితి కశ్చిద్వక్తి-యద్వాక్వచిదన్యత్ర విహితకేలిఃకథంనమయ్యనురాగందర్శయసీతివాదినం నాయకంనాయికావక్తి.

౨౮ కశ్చిన్నాయికాంవక్తి.

౨౯ కశ్చిత్సఖాయంప్రతి స్వనాయికాచాతుర్యంవక్తి-ఏవంచ ఏతాదృశనాయికా సురతధ్యానం సమ్యక్.

౩౦ కాంచిన్నాయికాంసఖీసమాధత్తే మాకురుభగ్నాశ్యారంప్రేమ ఏవం

జ్ఞాపయిష్యసి పదం దాస్యసి దయితస్య శిరసి కిం త్వరసే। ఆసమయమాని ని ముగ్ధే మా కురు భగ్నాంకురం ప్రేమ॥ ౩౧ ఆసాద్య భఙ్గమనయా ద్యూతే విహితాః ఖిరుభిత కేళివనే। నిస్సారయతా త్వామితి కపటరుషా త్వారితాస్సఖ్యః॥ ౩౨ ఆదరణీయగుణా సఖి మహతా నిహితాసి తేన శిరసి త్వ మ్ఃత్రవలాఘవదోషోయం సాధవతా కేవయచ్ఛలసి॥ ౩౩ ఆర్ద్రమపిస్తన జఘనాన్నిరస్య సుతనుత్వయైతదున్ముక్తమ్। ఖస్థమివాప్తమివ త్వాం తవ నాంశూనం శుకం పిబతి॥ ౩౪ ఆరోపితాశిలాయామశ్మేవత్వం స్థిరేతి మన్త్రేణ। మగ్నాపి పరిణయాపది జారముఖం వీక్ష్య హసితైవ॥ ౩౫ ఆయాతి యాతి ఖేదం కరోతి మధు హరతి మధుకరీవాన్యా। అధిదేవతా త్వమేవ శ్రీరివ కమలస్య మే మనసః॥ ౩౬ ఆసాద్య దక్షిణాం దిశమవిలమ్బం భజతి నోత్తరాం తరణిః। పురుషం హరన్తి కాన్తాః ప్రాయేణ హి దక్షిణా ఏవ॥

౩౭ ఆదానపానలేపైః కాశ్చిద్గరళోపతాపహారిణ్యః। సదసి స్థితైవ సిద్ధౌషధివల్లీ కాపి జీవయతి॥ ౩౮ ఆన్దోళలోలకేశాంచలకాఞ్చీం కింకిణీగణక్వణితామ్। స్మరసి పురుషాయితాం తాం స్మరచామర చిహ్నయష్టిమివ॥ ౩౯ ఆక్షిపసి కర్ణముక్తాం త్రిఖైవ బద్ధో బలిస్త్వయా మధ్యే। ఇతి జితసకలవదాన్యే తనువానే లజ్జసే తన్వి॥ ౪౦ ఆక్షేపవచనలజ్జనకే

చ దృఢే ప్రేమ్ణి సర్వమేతాదృగ్విధానం యుక్తమితి ప్రీత్యా స్వాధీనతాం నీత్వా పశ్చాత్కోపకరణముచితమితి.

౩౧ నాయకస్స్వస్య సఖాయం వక్తి- తేనచైతాదృశీనాన్యచాతురీతి.

౩౨ సఖీ నాయికాముపదిశతి.

౩౩ కశ్చిన్నాయికాం నాయకో వక్తి- అచేతన మంశుకమపి త్వత్స్పర్శాగమాయత వస్తుపతి తత్ర కావార్తా సచేతనస్య మమేతి భావః.

౩౪ కశ్చిత్కస్యాశ్చిచ్చేష్టాం వక్తి- విపత్తౌ పతితాపిస్థిరా భవేతి మన్త్రేణ ప్రార్థితాపి జారముఖమవలోక్య హసనేన స్వస్య చిన్తావిహీనత్వం ప్రదర్శయతి.

౩౫ అన్యాఙ్గనాగమనఖిన్నాం నాయికాం నాయకస్సమాధత్తే.

౩౬ సఖీ నాయికాముపదిశతి.

౩౭ కశ్చిదన్యాక్తాం నాయికాం స్తౌతి తస్యా దర్శనమాత్రేణ అహం జీవామి ఇతి నాయికా సఖీం ప్రతి నాయకో వక్తిః.

౩౮ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.

౩౯ నాయకో నాయికాం వక్తి.

౪౦ కశ్చిదత్యన్తనాయికాసక్తం కంచిద్వక్తి.

శగ్రహకేళిషుతుకతరళేన। స్త్రీణాం పతిరేకోగురురితి ధర్మం నశ్రావితా
సుతనుః॥ ౪౧ ఆగచ్ఛతానలేక్షిత పృష్ఠేనార్ద్రీవరాటకేనేవ। ము
షితాస్మి తేనజఘనాంశుకమపివోఢుం నశక్తైవ॥ ౪౨ ఆకుంచితైకజ
ఙ్ఘందరావృతోర్ధ్వోరుగోపితార్ధోరు। సుతనోశ్శ్వసితక్రమనమదుపరస్థ
టనాభిశయనమిదమ్॥ ౪౩ ఆదాయధనమనల్పం దదానయా సుభ
గతావకందానః। ముగ్ధారజకగృహిణ్యాకృతాదిశైఃకతి పర్యైర్నిస్వాః॥
౪౪ ఆస్తాం వరమవకేశీమాదోహదమస్య రచయ పూగతరోః। ఏతస్మా
త్ఫలితాదపికేవలముద్వేగమధిగచ్ఛ॥ ౪౫ ఆరబ్ధమబ్ధిమథనం స్వహ
స్తయిత్వాద్విజత్వమమరైర్యత్। ఉచితస్తత్పరిణామో విషమం విషమేవ
యజ్జాతమ్॥ ౪౬ ఆవర్జితాలకాయాశ్శ్వాసోత్కమ్పస్తనార్పితైక
భుజమ్। శయనంరతివివశతనోఃస్మరామిశిథిలాంశుకంతస్యాః॥ ౪౭ ఆ
మ్రాఙ్కురోయ మరుణశ్శ్యామలరు చిరాస్థినిర్గతస్స్వకేసు। నవకమఠకర్ప
రస్ఫుటాస్మాద్భృవోర్ధ్వంగతస్స్ఫురతి॥ ౪౮ ఆభఙ్గురా బహుగుణా
దీర్ఘాస్వాదప్రవాప్రియాదృష్టిః। కర్షతిమనోమదీయంప్రహ్లాదమీనంబ
డిశరజ్జురివ॥ ౪౯ ఆలపయథాయథేచ్ఛసియుక్తంతవకితవ కిమప
వారయసి। స్త్రీజాతిలాఞ్ఛనమసౌజీవితరంకాసఖీసుభగా॥ ౫౦ ఆ
స్వాదితోసి మోహాద్వ్రతవిదితా వదనమాధురీభవతః। మధులిప్తక్షురరసనా

---

౪౧ నాయికా నాయకాకస్మికసఙ్గంసఖీంవక్తి.
౪౨ ప్రణయకోపమవలమ్బ్య సుప్తాంనాయికాం దృష్ట్వా నాయకం ప్రతిసఖీవక్తి.యద్వా సురతశ్రాన్తాశయనజాతివర్ణనమేతత్.
౪౩ సఖీనాయికాసక్తివిశేషంనాయకంప్రత్యాహ-ఏవంచ త్వదఙ్గసఙ్గివసనదర్శనమాత్రేణ ధనవ్యయమపి సగణయతి తత్ర కావార్తా త్వదఙ్గసఙ్గఇతి.
[క్త్యావక్తి.
౪౪ కస్యచిద్దుష్టస్యాధికారదానాయ ప్రణయశాలినం కశ్చిదన్యా
౪౫ దుష్టావలమ్బ్యస్ఫురస్సరారబ్ధ కార్యస్యావశ్యమనర్థజనకత్వమితి కశ్చిదన్యోక్త్యావక్తి-ఏవంచామరాణా మప్యేతాదృశగతి స్తత్ర కావార్తా మనుజస్యేతి.
౪౬ సురతశ్రాన్తనాయికాస్వాపవర్ణనమేతత్.
౪౭ నాయకోనాయికాంవక్తి.
౪౮ కశ్చిత్కాంచిత్ప్రతివక్తి.
౪౯ నాయికాసఖీ నాయకంవక్తి.
౫౦ కాచిన్నాయికా నాయకంప్రతి అన్యోక్త్యావక్తి.

ష్ఛేదాయ పరం విజానాసి॥ ౫౧ శ్రీ ఆకృష్టిభగ్నకటకం కేన తవ ప్రకృతికోమలం సుభగే। ధన్యేన భుజమృణాలం గ్రాహ్యం మదనస్య రాజ్యమివ॥
౫౨ ఆరుహ్య దూరముగదితరాద్రక్లేశా ప్రకాశయన్తీ స్వాన్। వాత ప్రతీచ్ఛనపటీవ హిత్రమివ హరసి మాం సుతను॥ ౫౩ ఆయాసః పరహింసా వైతంసికసారమేయ తవ సారః। త్వామపసార్య విభాజ్యః కురఙ్గ ఏషోధునైనాన్యైః॥ ౫౪ ఆనయతి పథికతరుణం హారిణ ఇహ ప్రాపయన్నివాత్మానమ్। ఉపకలమ గోపికోమలకలమావళికబళనోత్తరళః॥
౫౫ ఆసీదేష యభార్థః కిముపితదానాయ మూహతో హ్యాహ।నిష్ఠురభాషా దధునా కటూని రటతి సఖి పటహ ఇవ॥ ౫౬ ఆజ్ఞాకరశ్చ తాడన పరిభవసహనశ్చ సత్యమహమస్యాః। నతు శీలశిథిలేయం ప్రియేతరద్వక్తుమపి వేద। ౫౭ ఆధాయ దుగ్ధకలశే మన్థానం క్లాన్తదోర్లతా గోపీ। అప్రాప్తపారిజాతా దైవే దోషం నివేశయతి॥ ౫౮ ఆస్తాం మానః కథనం సఖీషు వామయినివేద్య దుర్వినయే। శిథిలితరతిగుణ గర్వా మమాపి సా లజ్జితా సుతనుః॥ ౫౯ ఆవర్తేరాతర్పణ శోభాం డిణ్డీర పాణ్డురైర్దధతీ। గాయతి ముఖరిత సలిలా ప్రియసఙ్గమమఙ్గళం మురళా॥

---

౫౧ అనాస్వాదితనాయకరసాం సామాన్యవనితాం సఖీవక్తి-ఏవంచ యస్యతవపాణిస్పర్శోభవితా సమదనమహీపతిరేవేతి· యద్వాఅవివాహితాం కాఞ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.
౫౨ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి. [వదతి.
౫౩ కేషాంచిదాశ్రయేణ కంచిదపకర్తుముద్యతంకశ్చిదన్యోక్త్యా
౫౪ మృగోపి స్వార్థమేతాదృశ కర్మ కర్తుం నవిజానాతి తత్ర కా వార్తా మనుజస్యేతి- ఏవమేతస్యాః దర్శయిత్వా ఆసక్తిముత్పాద్యైతస్యాః ధనమనేన భుజ్యత ఇతి కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి. [నీం సఖీం నాయికా వక్తి.
౫౫ కిం త్వయేదృశము కారి యేనాయమధునాన్యాదృశం వక్తి ఇతి వాది
౫౬. స్వచ్ఛేష్టితమిదమాకర్ణ్య నాయికా కిం కిం న కరిష్యతీతి వాదినీం నాయికా సఖీం నాయకో వక్తి. [కశ్చిద్వక్తి.
౫౭ ఏతస్మాదిదం భవిష్యతీత్యవేత్యవిచార్య కార్యకారిణమన్యోక్త్యా
౫౮ కశ్చిన్నాయికా సాధుత్వం స్వస్య సఖాయ . వక్తి.
౫౯ కాచిత్ప్రియాగమనోత్సవనైమిత్తికం భిత్త్యాదౌ తణ్డులాద్యుజ్జ్వలపిష్టద్రవలిప్తకరతలాదినా చిత్రకరణమఙ్గళగానరూపాతర్పణవిధానమన్యజనభీత్యాస్వానావసర ఏవావర్తాదిచ్ఛద్మనా కరోతీతి కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి - నాయికా చేయం పరకీయా.

ఇకారవ్రజ్యా.

౯౦ ఇయమున్నతిం హరన్తీ నేత్రనికోచం చ విదధతీ పురతః। నవిజానీమః కింతవ వదతి సపత్నీవదిననిద్రా॥ ౯౧ ఇదనుఃభయభిత్తి సన్తత హారగుణాన్తర్గతైకకుచముకుళమ్। గుళికాధనురివ బాలా వపుః స్మరశ్ఛ్రియతి కుతుకేన॥ ౯౨ ఇహ శిఖరిశిఖాలమ్బినివినోద దరవత్పుష్పి తరుహారిణే। పశ్యాఖిలపతిపతితుం విహగీ నిజనీడమోహేన॥ ౯౩ ఇక్షుర్వ్నాదీప్రవాహో మాధుర్యాతం మానగ్రహాశ్చ తే సుతను। భ్రూలతికా చతవేయం భఙ్గే రసమధికమావహతి॥ ౯౪ ఇహ రామావసతి సతుష్య తుముద్ధయి తాయదవలోకనే జ్వరితా। ఇతి బలి ముఝ్ఝతి గోపే విహసతి నీపాన్తరే కృష్ణః॥ ౯౫ ఇన్దోరివాస్య పురతో యద్విముఖీ సా పవారణభ్రమని। తత్కృథయాశిన్నుదరితం సఖిత్వయా చ్ఛాయయేవ కృతమ్॥ ౯౬ ఇహ కపటకుటుకతరళితదృశివిశ్వాసం కురఙ్గ కింకురుషే। తవరథస తరళితేయం వ్యాధవధూర్వ్యాలథావలతే॥ ౯౭ ఇహవహతి బహుమహోదధివిభూషణామానగర్వమియమూర్వీ। దేవస్యకమఠమూర్తే ర్న్నపృష్ఠమపి సఖిలమాప్నోతి॥

ఈకారవ్రజ్యా.

౯౮ ఈర్ష్యారోషజ్వలితో నిజపతిసఙ్గం విఘ్నయన్త్యాః। చ్యు

---

౯౦ రాత్రిరతశ్రమసుప్తాం నాయికాం సఖీశిక్షయితుం వక్తి - నాయికా చేయం పరకీయా.

౯౧ కశ్చిత్స్వసఖాయం వక్తి. [తరుహారిణే శాఖామృగే.

౯౨ వ్యవాయస్థైర్యాయ కాన్తచిత్తం వ్యాక్షేప్తుం నాయికా వక్తి

౯౩ మానినీం నాయికాం నాయకః కుతూహలేన ప్రసాదయతి.

౯౪ కాచిన్నాయికాం వక్తి- ఏవం చైతత్సర్వం పరిత్యజ్య నాయక మాలిఙ్గయేతి.

౯౬ ఏతస్యాం విశ్వాసే నైవ విధేయమితి కశ్చిత్సఖాయ మన్యోక్త్యా వక్తి వ్యాధవధూః ఏవం చ హింసకాతిశయో ఽద్యోత్యతే వాలధౌ పుచ్ఛే వలతే సన్నిహితా భవతి.

౯౭ కాచిన్మహత్తరనాయక సఙ్గ గర్వభాషిణీం కాంచి దుద్దిశ్యాన్యోక్త్యా వక్తి-ఏవం చైతస్యాస్తత్ప్రస్తావలోకనమతిదుర్లభం తత్రకిముః వాచ్యం తత్సఙ్గమాదితి ఏవం చ మిథ్యాగర్వముద్వహసీతి.

౯౮ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి-ఏవం చ తదీయజఘనధ్యానాదేవ ఏతాదృశానన్దస్తత్ర కిము వాచ్య స్తత్ప్రాప్తావితి.

తవసనజఘనభావనసాన్ద్రాసక్తేననిర్వామి॥ ౧౯ ఈశ్వరపరిగ్రహోచితమోహోస్యాంమధుపకింముధాభ్రమసి। కనకాభిధానసారాపీతరసా కితవకలికేయమ్॥ ౨౦ ఈషదవశేషజడిమా శిశిరేగతమాత్రఏవచిరమృష్టైః। నవయౌవనేవతన్వీనిషేవ్యతేనిర్భరంవాపీ॥

ఉకారవ్రజ్యా.

౨౧ ఉల్లసితభ్రూధనుషాతవపృథునాలోచనేనరుచిరాఙ్గి। అచలా అపినమహాన్తఃకేచశ్చలభావమానీతాః॥ ౨౨ ఉపనీయయన్నితమ్బే భుజఙ్గముఖ్యైరలమ్భివిబుధైశ్శ్రీః। ఏకస్సమన్దరగిరిస్సఖిగరిమాణంసముద్వహతి॥ ౨౩ ఉల్లసితలాఞ్ఛనోయంజ్యోత్స్నావల్లీ సుధాకరస్స్ఫురతి ఆసక్తకృష్ణచరణ శ్శకటఇవ ప్రకటితక్షీరః। ౨౪ ఉపచారానునయాస్తేకితవస్యోపేక్షితాస్సఖీవచసా। అధునానిష్ఠురమపి యదిసవదతికలిస్తైతవాద్యామి॥ ౨౫ ఉషసిపరివర్తయన్త్యా ముక్తాదామోపవీతతాంనీతమ్। పురుషాయితవైదగ్ధ్యం వ్రీడావతికైర్నకలితంతే। ౨౬ ఉడ్డీనానామేషాంప్రాసాదాత్తరుణిపక్షిణాంపఙ్క్తిః। విస్ఫురతివైజయన్తీపవనచ్ఛిన్నాపవిద్ధేవ। ౨౭ ఉజ్జాగరితభ్రామితపస్తురదళరుద్ధమధుకరప్రకరే। కాఞ్చనకేతకిమాతవవిగళతుసౌరభ్యసమ్భారః॥ ౨౮ ఉల్లసితభ్రూఃకిమతిక్రా

---

౧౯ కాచిన్మహత్పరిగృహీతేయమత స్త్వయైతస్యా మాసక్తిర్న కార్యేత్యన్యోక్త్యావక్తి.

౨౦ వాపీసవిధేకియద్భిః పరివృతాం కాఞ్చనదృష్ట్వాకశ్చిద్వక్తి.

౨౧ సఖీనాయికాం స్తౌతి. యద్వా అభిమానీరుష్టానాయకఃకథమాయాస్యతీతి చిన్తయన్తీంనాయికాంసఖీవక్తి.

౨౨ కస్యాశ్చిన్నిదర్శనంప్రదర్శ్య కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౨౩ నైషసమయోజారసవిధేగన్తుమితి కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౨౪ స్వమనోగతం కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౨౫ సఖీనాయికాంవక్తి - ఏవంచేదానీంమత్పురతః లజ్జాంనాటయసి పరంతు త్వదీయతాత్కాలిక లజ్జా శూన్యత్వం తథా విధముక్తాదామతాపరివర్తనమేవ సర్వేషాంకథయతీతిభావః.

౨౬ సఖీనాయికాంవక్తి-యద్వా సఙ్కేతస్థలమిదమితి.

౨౭ అతితీక్ష్ణమతిభిస్సంరక్ష్యమాణాం కాఞ్చిత్కశ్చిదన్యోక్త్యావక్తి-తేషాం దుష్టాదిభిర్నివారణే క్రియమాణే త్వద్యౌవనంనిష్ఫలమితి.

౨౮ సఖీనాయికాంవక్తి-ఏవంచనీచమాధ్యస్థ్యంప్రథమతోవిధాయపశ్చాచ్ఛిన్నాభిధానమనుచితమితి, తేనచతత్పరిత్యాగఏవోచితఇతికశ్చిద్వక్తి.

స్తం చిన్తయసి నిస్తరఙ్గాక్షి। క్షుద్రోపచారవిరసః పాకః ప్రేమ్ణో గుడస్యేవ॥
౭౯ ఉద్దిశ్య నిస్సరన్తీం సఖీమియం కపటకోపకుటిలభ్రూః। ఏవమవ
తంసమాక్షిపదాహత దీపం యథా పతతి॥ ౮౦ ఉదితో పి తుహినగహ
నే గగనప్రాన్తే న దీవ్యతే తపనః। కఠినఘృతపూరపూర్ణే శరావశిరసి ప్రదీప
ఇవ॥ ౮౧ ఉద్గమనోపనివేశన శయనపరావృత్తి చలన వచనేషు। అని
శం సమోహయతి మాం హృల్లగ్నశ్శ్వాస ఇవ దయితః॥ ౮౨ ఉజ్ఝితసౌ
భాగ్యమదస్ఫుటయాచ్ఞాభఙ్గభీతయోర్యూనోః। అకలితమనసోరేకాద్ర
ష్టిర్దూతీ సిస్పృష్టాథా॥ ౮౩ ఉత్తమభుజఙ్గసఙ్గమ నిష్పన్ననితమ్బచా
పలస్తస్యాః। మన్దరగిరిరివ విబుధైరితస్తతః కృష్యతే కాయః॥ ౮౪ ఉప
నీయ కలమకుడబం కథయతి సభయాశ్చికిత్సకే హాలికః। శోణం సోమార్ధస
మం వధూస్తనే వ్యాధిముపజాతమ్॥ ౮౫ ఉన్నమితాధర పుటే భాతి
కణ్ఠత్రాసమీలితార్ధాక్షి। ధూమో పి నేహ విరమత్యధమురోయం శ్వసిత మనుస
రతి॥ ౮౬ ఉపరిపరిప్లవతే మమ బాలేయం గృహిణీహంసమాలేవ। స

---

౭౯ కస్యాశ్చిద్రతౌత్సుక్యం కాచిత్కాంచిద్వక్తి - ఆహతః దీపో యస్మి
న్కర్ణశిపతతి ఏవమాక్షిపత్ - ఏవం దీపనాశనరతౌత్సుక్యం వ్యజ్యతే.
౮౦ సౌమ్యసముదాయే ప్రూరేణ న కిఞ్చిత్కర్తుం శక్యమితి కశ్చిదన్యో
క్త్యా వక్తి - యద్వా బహుతరశాన్తిమతి హృదయావకాశేన కామక్రోధా
దేస్తథా ప్రసర ఇతి.
౮౧ ఉద్గమనాదివ్యాపారాలసాత్వం క్షమితి వాదినీం సఖీం నాయికావ
క్తి - ఏవంచ తథావిధనాయకాప్రాప్త్యా మమైతాదృశం దుఃఖం భవతీ
౮౨ కయోశ్చిత్కటాక్షమాత్రేణైవ రాగస్సంవృత్త ఇతి కాచిద్వక్తి - య
ద్వా నదూత్యాదేరుపయోగః కటాక్షమాత్రేణైవ కర్యం కర్తుం శక్యమితి
కశ్చిద్వక్తి.
౮౩ యద్యపీయం బహుభిర్భుజ్యతే తథాపి ఏకస్మిన్నేవ జారే ఆత్యన్తస
క్తేతి కాచిత్కాంచిద్వక్తి. [ఇచ్ఛిద్వక్తి.
౮౪ ఏతస్యాః పతిరత్యన్తమూఢో స్యతస్త్వయా న భేతవ్యమితి కాచిత్
౮౫ కాంచిదగ్నిం జ్వాలయన్తీం జారాతిశయితాసక్త్యా మానసతల్పమ్భా
గం కుర్వన్తీం ధూర్తనిజదయితేనాలోచ్యమానాం సనిహ్నవం సఖీ నివార
యతి - యద్వా వహ్నిప్రజ్వాలనార్థమాదిష్టాం తత్సమసమయమేవ జా
రాయ చుమ్బనం ప్రయచ్ఛన్తీం నాయికామవలోక్య తత్సఖీ తదుత్సాహ
వర్ధనాయ వక్తి - యద్వా నాయకదూత్యుక్తిరియమ్.
౮౬ కాన్తసవిధే బాలాయాతాయాతమవలోక్య కుపితాం గృహిణీం నా

రసఇవనలిననాళాత్స్వమాశయం ప్రాప్యవసనీశుకః॥ ౭౭ ఉత్కమ్ప
ఘుర్మపిచ్ఛిల దౌవారిక హస్తవిచ్యుతశ్చరః। శివమాశాస్తేసుతనుస్తనతటా
స్తవచఞ్చలాఞ్చలయోః॥ ౭౮ ఉత్క్షిప్తబాహుదర్శితభుజమూలంచూలకము
కులమనఘ్యా। ఆకృష్యమాణ రాజశిభవతః పరముచ్చపదలాభః॥
౭౯ ఉచ్చకుచకుమ్భనిహితో హృదయంచాలయతిజఘనలగ్నాగ్రః। అతి
నిమ్నమధ్యసంక్రమదారుణిభస్తరుణితే హారః॥ ౮౦ ఉల్లసితశీత దీధితిక
లోపకణ్ఠేస్ఫురన్తితారౌఘాః। కుసుమాయుధవిసృతధనుర్నిర్గత మకరన్దబి
న్దునిభాః॥ ౮౧ ఉపనీయప్రియమసమయవిచంచ మేదగ్ధమానముపనీయ।
నస్మోపక్రమ ఏవక్షణదే మాతీవచలితాసి॥ ౮౨ ఉత్తమవనితైకగతిః కరీవస
రసీవయస్సఖీస్థైర్యమ్। ఆస్కన్దితోరుణాత్వంహస్తేనైవస్పృశన్ హరసి॥

ఊకారవ్రజ్యా.

౮౩ ఊఢామునాతివాహయ పృష్ఠేలగ్నాపి కాలముచలాపి। సర్వాంగీణ
స్నేహకఠోరత్వచః కిమజ్ఞాన కమఠస్య॥

యకస్సమాధత్తే-గృహిణి ఏవంచగృహాభారస్యత్వదధీనత్వేన త్వమేవము
క్ష్యేతి.

౭౭ త్వత్కుచకుమ్భ దర్శనమాత్రాదేవతథాభ్రాన్తిరుదేతియథాగ్రేస్వ
మరణముపనవిజ్ఞాయతే ఇతివక్తి- యద్వా దుష్టవృత్తేః పజీవినఏనాయం
తేస్తనమణ్డలస్సుఖయితా నాన్యేషాం సమీచీనానామితి కశ్చిద్వక్తి.

౭౮ కయాపివనాయికయాకృష్యమాణౌఞ్చలంనాయకంప్రతిఅన్యో
క్త్యావక్తి- తత్కరాకర్షణంస్వర్గరూపమితి. [వక్తి.

౭౯ త్వద్ధారదర్శనేనసర్వోపిత్వన్నిహారమాకాఙ్క్షతీతిసఖీ నాయికాం

౮౦ సురతశ్రాన్తేయమితి సఖీనాయకంవక్తి-యద్వా జాతోఽయమ
భిసారసమయఇతి సఖీనాయికాంవక్తి.

౮౧ కాచిన్నాయికానాయకీయ విలమ్బగమనజన్యమాన మాసాద్యస్వ
ల్పావశిష్టయామిన్యాంనాయకేనదూరీకృతాభిమానా రాత్రిస్స్వల్పావశి
ష్టేతివిజ్ఞాయానుశోచతి- చలితాసిమాత్యపి నాయకమానీయమానముప
నీయక్రీడాకర్మ ఏవనిర్గచ్ఛతీతిలౌకికమ్- నాయికా పరకీయా- క్షణదే
అథవ ఉత్సవదే.

౮౨ త్వత్కరస్పర్శనాదేవాస్మత్సఖీ విగతధైర్యాసతీ స్వామనుసరతీతి
నాయికాభక్తింసఖీవక్తి- స్పృశన్ సఖ్యాధైర్యంహరసి ఏవకారేణ
ఆలిఙ్గనాదౌకింకరిష్యతీతినవిద్మఇతి.

౮౩ కాంచిజ్జరఠవివాహితాం తదీయప్రేమరాహిత్యఖిన్నాం సఖీఅ

ఋకారవ్రజ్యా.

౯౪ ఋజునా నిధేహి చరణౌ పరిహర సఖి నిఖిల నాగరాచారమ్। ఇహ డాకినీతి పల్లీపతిః కటాక్షేపి దణ్డయతి॥ ౯౫ ఋషభోऽత్ర గీయత ఇతి శ్రుత్వా స్వరపారగా వయం ప్రాప్తాః। కో వేద గోష్ఠమేతద్గోపాలైస్తైర్విహిత బహుమానమ్॥

ఏకారవ్రజ్యా.

౯౬ ఏకో హరః ప్రియాధరగుణవేదీ దివిషదోऽపరే ముగ్ధాః। విషమమృతం వా సమమితి యః పశ్యన్ గరళమేవ పపౌ॥ ౯౭ ఏష్యతి మాఘునరయమితి గమనే యదమంగళం మయాకారి। జాతం తదేవ కారణమవస్థితౌ దగ్ధగేహపతేః॥ ౯౮ ఏకైకశో యువజనం విలఙ్ఘమానా తు వికరమివ తరలా। విశ్రామ్యతి సుభగ త్వామఙ్గులిరాసాద్య మేరురివ॥ ౯౯ ఏకస్స ఏవ జీవతి హృదయవిహీనోపి సహృదయో రాహుః। యస్సకలలఘిమ కారణముదరం న బిభర్తి దుష్పూరమ్॥ ౧౦౦ ఏకేన చూర్ణకున్తలముపరేణ కరేణ చిబుకమున్నమయన్। పశ్యామి బాష్పపూర్ణే శ్రుతినగర ద్వారితద్వదన

స్యోక్త్యా వక్తి- అనునాకమతేన ఊఢా సతీ కాలమతి వాహయ- కమత స్య అజ్ఞేచ్ఛయా కిం న కించిత్స్యేమిత్యర్థః- హే సర్వం సహే ఇత్యనేనైతదీయాపరాధ సహనేతవ న కించిత్కారిన్యమితి.

౯౪ నేదం స్వకటాక్షవిక్షేపాది చాతుర్య ప్రదర్శనస్థలము తో తిసరళత యైవాత్రావస్థితిరుచితేతి కాచిత్కాంచిచ్ఛిక్షయతి- ఋజునా అర్థాత్సరళేన మార్గేణ.

౯౫ శాస్త్రీచర్యాత్ర భవతీతి విజ్ఞాయాగతస్తత్ర గ్రామీణచర్యా మాలోక్య కశ్చిద్వక్తి. [పాఠ ఇతి.

౯౬ ఏకో హరః ప్రియాధరగుణజ్ఞానవాన్ నాన్యే దేవాః కిం పునర్మానుషాః

౯౭ కాచిద్దృష్ట్వా ప్రియగమనావసరే అపునరావృత్త్యర్థమమఙ్గళం కుర్వాణా తదమఙ్గళభీత్యావస్థితం నాయకమవలోక్య అన్యథాశఙ్కితస్యాన్యథా భవనం దైవాధీనమితి సఖీం వక్తి.

౯౮ నాయకం ప్రతి నాయికాసక్తిం దూతీ వక్తి- ఏవం చైతాదృశనాయికాసక్తిర్భాగ్యం వినేతి వ్యజ్యతే.

౯౯ కశ్చిద్వ్యాఘ్రాక్షేదకస్స్వో వక్తి- ఏవం చ యేస్వోదర దరీపూరణాయ యాచాం కుర్వన్తి త ఏవ మృతా ఇతి.

౧౦౦ కశ్చిద్విదేశస్థో మనోరథం కరోతి తస్యాః వదనం పశ్యామి ఇతి కాక్వా ఏవం జగదీశః కదా కరిష్యతీతి.

నమ్॥ ౧ ఏకం జీవనమూలం చఞ్చలముపితాపయన్తమపి సతతమ్। అన్త
ర్వహతి వరాకీ సా త్వాం నానేవ నిశ్వాసమ్॥ ౨ ఏకం వదతి మనో మమ
యామి న యామీతి హృదయమపరం మే। హృదయద్వయముచితం తవ
సున్దరి హృతకాన్తచిత్తాయాః॥ ౩ ఏరణ్డపత్రశయనా జనయన్తీ స్వే
దమలఘుజఘనతటా। ధూళీపుటీవ మిళన్తీ స్మరజ్వరం హరతి హాలికవధూః॥

కకారవ్రజ్యా.

౪ కేలినిలయం సఖీమివ నయతి నవోఢాం స్వయం నమాం భజతి। ఇత్థం గృ
హిణీమార్యే స్తౌవతి ప్రతివేశినా హసితమ్॥ ౫ కాలక్రమకమనీయ
క్రోడేయం కేతకీతి కాశంసా। వృద్ధిర్యథా యథాస్యాస్తథా తథా కణ్టకో
త్కర్షః॥ ౬ కృతకస్వాపమదీయ శ్వాసధ్వనిదత్తకర్ణ కింతీవ్రైః। విధ్యసి
మాం నిశ్వాసైః స్మరశరైశ్శబ్దవేధీవ॥ ౭ క్వసనిస్తోకదుకూలః క్వాల
ఙ్కరణాయ ఫణిమణిశ్రేణీ। కాళియభుజఙ్గవిగమాద్యమునే విశ్వస్యగమ్యా
సి॥ ౮ కించిన్న బాలయోక్తం నచ ప్రమాదాన్నివేశితా దృష్టిః। మయి వద
వతి తే కేవల మకారి శుకపఞ్జరో విముఖః॥ ౯ కృతహసితహస్తతాళం మ
న్థరతరైర్విలోకితాం యువభిః। క్షిప్తః క్షిప్తో నివతన్త్యగ్రే మ నర్తయతి
భృఙ్గస్తామ్॥ ౧౦ కమలముఖి సర్వతో ముఖనివారణం విదధ కేవ భూష

---

౧ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి. [యకాసక్తిస్త్వయ్యుచితేతి.

౨ నాయికాగమనే సంశయం శ్రుత్వా సఖీ వక్తి-హే సున్దరి ఏవఞ్చ నా

౩ కశ్చిద్ధాలికవధూసఙ్గం స్తౌతి.

౪ ఇయం ప్రతివేశ్యాసక్తేతి కశ్చిద్వక్తి-ఇయం చ మదాసక్త్యా సపత్నీ మే తస్మిన్ సంరూజ్యాత్రాయాతీతి నానేన మూర్ఖేణ జ్ఞాయత ఇతి ధియేతి భావః.

౫ కిఞ్చిత్కాలోత్తరమియం ప్రాప్తయౌవనా నాస్మాకముపర్యనురక్తా భవిష్యతీత్యాశంసాకారిణం కశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి.

౬ సపత్నీసవిధే గన్తుకామం నాయకం విజ్ఞాయ నాయికా వక్తి-యద్వా సపత్నీముపభుజ్యాగతం మిథ్యాసుప్తం నాయకం నాయికా వక్తి.

౭ కేనచిన్మహత్తరవిటేన పూర్వం పాలితాం తదపగమోత్తరం సర్వసులభాం సామాన్యవనితామన్యోక్త్యా కశ్చిత్ప్రశంసనపురస్సరం వక్తి.

౮ కాచిన్నాయికాయాః ప్రసాదనవృత్తాన్తం వయస్యం ప్రతివక్తి.

౯ సాధారణవనితాచేష్టాం కశ్చిద్వక్తి.

౧౦ నిరోధదుఃఖితాం నాయికాం కాచిచ్ఛిక్షయతి.

యతి। రోధోరుద్ధస్వరసా స్తరఙ్గిణీస్తరళనయనాశ్చ॥ ౧౧ కితవ ప్రవఞ్చి
తా సా భవతా ముగ్ధాత్మమన్దసఞ్చారా। బహుదాయైరపి సంప్రతి పాశక
శారీవ నాయాతి॥ ౧౨ కః శ్లాఘనీయజన్మా మాఘనిశీథేపి యస్య సౌభా
గ్యం। ప్రాలేయానిలదీర్ఘః కథయతి కాఞ్చీనినాదోఽయమ్॥ ౧౩ కిమశో
క్యం నప్రేమ్ణి ఫణినః కథయామి యా బిభేతి స్మ। సా గిరిశభుజభుజఙ్గమ ఫణో
పధానాద్య నిద్రాతి॥ ౧౪ కృత్రిమకనకేనేవ ప్రేమ్ణా ముషితస్య వారవని
తాభిః। లఘురివ విత్తవినాశ క్లేశో జనహాస్యతా మహతీ॥ ౧౫ కింపర్వ
దివసమార్జిత చన్ద్రోష్ఠి నిజం వపుర్న మణ్డయసి। న తావన్త్యజతి సపర్వస్వపి
మధురామిక్షుయష్టిమివ॥ ౧౬ కష్టం సాహసకారిణి తవ నయనార్ధే
నసోఽధ్వనిస్పృష్టః। ఉపవీతాదపి విదితో సద్విజదేహస్తపస్వీతి॥ ౧౭ శ్లేషో
పితస్య మానే మిలితేయం మాం ప్రమోదయత్యేవ। ఘర్మేఽనభ్రేపి నభస్సు
రాపగా వారివృష్టిరివ॥ ౧౮ కూపప్రభవానాం పరముచితమపాం ప
ట్టబన్ధనం మన్యే। యాః శక్యన్తే లబ్ధుం నపార్థివేనాపి విగుణేన॥ ౧౯ కర
రుహశిఖానిఖాత భ్రాన్త్వా విశ్రాన్తరజనిదురవాపః రవిరివ యన్త్రోల్లిఖితః

---

౧౧ కిమర్థం నసా సమాయాతీతి వాదినం నాయకం దూతీవక్తి-ఏవఞ్చ త్వయైవాపరాధో నతస్యా ఇతి.

౧౨ కః శ్లాఘనీయజన్మా ఇతి ప్రశ్నే ఉత్తరం వక్తి.

౧౩ ప్రేమవత్యేపి తత్రాగమనే మమ భీతిరుత్పద్యత ఇతి వాదినీం నాయికాం నాయకదూతీ దృష్టాన్తేన వక్తి

౧౪ సామాన్యవనితాసఙ్గమో న విధేయ ఇతి కశ్చిత్కఞ్చిచ్ఛిక్షయతి.

౧౫ సఖీ నాయికాం వక్తి.

౧౬ కేనచిన్నాయకేన సహ సంయోజయితుం దూతీవక్తి- ఇదం కష్టం సాహసముచితం ఏవం చ త్వత్కటాక్షవిశిఖహతస్య తస్య త్వద్దర్శనం వినా ప్రాణవియోగ ఏవ భవితేతి-ఏవఞ్చాన్యజాతీయస్య యథాతథాస్తామయం తు బ్రాహ్మణోఽవశ్యం గత్వా జీవనీయ ఇతి.

౧౭ శ్రమాతిశయప్రాప్తయాఽనయా కిం తే సుఖమితి వాదినం కశ్చిద్వక్తి.

౧౮ గుణాభిజ్ఞ గమ్భీర కులజనాయికానామేవాన్యానవలోకనీయతాసమ్పాదకపటావగుణ్ఠనముచితం న త్వన్యాసామపీతి కశ్చిద్వక్తి- యద్వా అత్యన్తలజ్జావత్తయాచ్ఛాదనకారిణీం కశ్చిద్వక్తి-ఏవం చేతస్తతో ద్రవ్యాదిలోభేన గమనాదిశాలిన్యాః కిం తవ గోపనమితి.

౧౯ ఖణ్డితా నాయికా నాయకం వక్తి.

కృశోఽపి లోకస్య హరసి దృశమ్॥ ౨౦ కింకరవాణీ దివానిశమపి లగ్నా సహజశీతలప్రకృతిః। హన్త సుఖయామి న ప్రియమాత్మానమివాత్మనశ్ఛాయా॥ ౨౧ కేశైశ్శరసో గరిమా మరణం పీయూషమణ్డపాతేన। దయితపహానేన పీడా వక్షసి యదితదిదమచికిత్స్యమ్॥ ౨౨ కించిత్కార్కశతామనురసం ప్రవాస్యన్నిసర్గమధురం మే। ఇక్షోరివ తే సుస్వరిమానస్య గ్రన్థిరపి కామ్యః॥ ౨౩ కేనగిరిశస్య దత్తా బుద్ధిర్భుజగం జటావనేర్పయితుం। యేనరతిరభస కాన్తా కరచికురాకర్షణం ముషితమ్॥ ౨౪ కరచరణకాఞ్చిహారప్రహారమవిచిన్త్య బలగృహీతకచః। ప్రణయీ చుమ్బతి దయితావదనం స్ఫురదధరమరుణాక్షమ్॥ ౨౫ కురుతాం చాపలమధునా కలయతు సురసాని యాదృశీదపి సుస్వరిహరీతకీ మనుపఃపీతా వారిధారేవ॥ ౨౬ కజ్జలతిలకకళఙ్కితముఖచన్ద్రే గళితసలిలకణకేశి। నవవిరహదహనదూనో జీవయితవ్యస్త్వయా కతమః॥ ౨౭ కృచ్ఛ్రానువృత్తయోఽపి హి పరోపకారం త్యజన్తి న మహాన్తః। తృణమాత్రజీవనా అపి కరిణో దానోదకార్ద్రకరాః॥ ౨౮ కిం హసథ కిం ప్రధావథ కిం జనమాహ్వయథ బాలకా విఫలమ్। ఉదయం దర్శయతి యథాఽరిష్టః కష్టోఽమునా జగృహే॥ ౨౯ కాతరతా కేకరితస్వరలజ్జారోష మసృణమధురాక్షీ। మోక్తుం న మోక్తుమథవా వలతే సావథలబ్ధరతిః॥ ౩౦ కేతకగర్భగన్ధాదరేణ దూరాదమీ ద్రుతం పతితాః।

---

౨౦ కిమితి స్వస్వామినం న సుఖయసీతి వాదినీం కాఞ్చిత్ప్రతిదాసీ.

౨౧ నాయకే సజ్ఞే మమ శ్రమో భవతీతి వాదినీం సఖీ వక్తి.

౨౨ నాయకో మానినీం వక్తి.

౨౩ కశ్చిదతిరతిప్రవీణో వక్తి.

౨౪ ఏతాదృశో యః తథావిధం నాయికావదనం చుమ్బతి స ఏవ ధన్యః ఇతి కశ్చిద్వక్తి.

౨౫ నాయకచాఞ్చల్యఖిన్నాం నాయికాం సమాధత్తే.

౨౬ సాధారణవనితాం సఖీ వక్తి.

౨౭ దారిద్ర్యేపి మహాన్తో నదానం పరిత్యజన్తీతి కశ్చిద్వక్తి.

౨౮ కాఞ్చనగోపికామాలిఙ్గ్య తిష్ఠన్తం కృష్ణమవలోక్య విస్మయేన సమాగతాన్బాలాన్ గోపీ వక్తి.

౨౯ కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాచిద్వక్తి - జాతివర్ణనమ్.

౩౦ - కేచిద్దూరాదాగతాః పరన్తు నాత్ర తేషాం తత్ఫలమితి కశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి యద్వా సామాన్యవనితాం సఖీ వక్తి - హే కేతకగర్భ ఇతి గౌరాఙ్గీత్యర్థః మధుపాః ఏవం చ ద్రవ్యవ్యయక్లేశమాన్యత్వం ధ్వన్యతే - ధూళిం

మదనస్యన్దనవాజిన ఇవ ఖురపాంధూళిమాదదతే॥ ౩౧ కోవక్రిమా గుణానాం కేకాకాన్తిశ్శిశిర కిరణరేఖానామ్। అన్తః ప్రవిశ్య యా సామాక్రాన్తం పశు విశేషేణ॥ ౩౨ కృతవివిధ మథనయత్నైః పరాభవాయ ప్రభుస్సురాసురయోః। ఇచ్ఛతి సౌభాగ్యముదా త్స్వయంవరేణ శ్రియం విష్ణుః॥ ౩౩ కిం పుత్రి గణ్డశైలభ్రమేణ నవనీరదేషు నిద్రాసి। అనుభవ చపలావిలసిత గర్జిత దేశాన్తరభ్రాన్తీః॥ ౩౪ కాన్తః పదేన హత ఇతి సరలాం మపరాధ్య కిం ప్రసాదయథ। సోఽప్యేవమేవ సులభః పదప్రహారః ప్రసాదః కిమ్॥ ౩౫ కర్ణగతేయమమోఘా దృష్టిస్సైవ శక్తిరిన్ద్రదత్తా చ। సా నాసాదితవిజయా క్వచిదపి నాపార్థపతితేయమ్॥ ౩౬ క్లేశయసి కిమితి మూతీర్వ్యద శక్యం సుముఖి తవ కటాక్షేణ। కామోఽపి తత్ర సాయక మకీర్తిశల్యేన సన్ధత్తే॥ ౩౭ కో వేద మూల్యమత్ర ద్యూతే ప్రభుణాపణీకృతస్య విధేః। పతినిజయే యత్ప్రీతిపణ మదగన్ధరసన్ని నీవిదధే॥ ౩౮ కుపితాఙ్ఘ్రిచరణ ప్రహరణ భయేన ముఞ్చామి నఖముచస్తిత్రామ్। అళిరసలచపలకిసలయ తాడనసహనో లతాం వ్యజసే॥ ౩౯ కోపాకృష్టభ్రూస్స్మరశ[illegible]సనేసం

అథాఽస్త్వచ్చరణసమ్బన్ధినీపాదదత్త ఏవ ఇష్యతే నాయకా అవశ్యమను గ్రాహ్యేత్యతి.

౩౧ పూర్ణనిబద్ధాస్తః కరణత్వాన్మైత్తా శ్చాతుర్యాది గుణభాజనమితి కశ్చిదస్యాస్త్యావక్తి - ఏవం చైతాసాం చాతుర్యాదిసర్వం మిథ్యైవేతి.

౩౨ త్వయి సుభగత్వేఽవశ్యం సా త్వామేవ వరిష్యతి అన్యథా బలాత్కృతాపి న తత్ప్రీతిరితి కశ్చిదస్యాస్త్యావక్తి - యద్వా బలాదియజ్ఞా వ్యామయా పరిణేయేతి వాదినఞ్చశ్చిద్దృష్టాన్తవ్యాజేన నివారయతి.

౩౩ ఏతేషు వైదేశికేషు స్థాయిభ్రమేణ విహితాత్వయా సఙ్గతిస్తవ సా న సుఖదేతి కాచిత్కాఞ్చిదుపదిశతి - ఏవఞ్చ ఏతత్సఙ్గత్యాస వత్ని వైభవతర్జన దిగన్తగమనాదిదుఃఖమవశ్యమ్ప్రాప్స్యతీతి.

౩౪ నాయికాసఖీ నాయకసఖీం వక్తి.

౩౫ దూతీ నాయికాం స్తౌతి.

౩౬ కామబాణాపేక్షయా కటాక్షోఽతిశయ ఇతి దూతీ నాయికాం వక్తి.

౩౭ కశ్చిదధరం స్తౌతి. [న్నాయకో వక్తి.

౩౮ సుఖ్ఛ్వమాన్యా చేత్తాడయామి చరణేనేతి వాదినీం కుపిత నాయికా

౩౯ కథమనేన విలమ్బితమితి కుపితా న్నాయకేన స్వాపరాధ క్షమాపణా యవిహితప్రసాదా న్నాయికాం సఖీ వక్తి - స్మరధనుర్జ్యా భ్రమరరూపేతి ప్రసిద్ధిః.

వృణుప్రియేపతతః। భిన్నజ్యామధుపానివకజ్జలమలినాశ్రుజలబిన్దూన్॥
౪౦ కామేనాపినభేత్తుం కిముహృదయమపారి బాలవనితానామ్। కుణ్ఠ
విశిఖప్రహారోచ్ఛ్వానమివా భాతి యద్వక్షః॥ ౪౧ కిమ్పురజీవైదీవ్యసి
విస్మయమధురాక్షి గచ్ఛ సఖిమారరస్। అహిమద్ధిచశ్వరకురఙ్గగ్రాహీ ఖేల
యతునిర్వ్యాఘ్నః॥ ౪౨ కరచరణేనప్రహరతి యథాయథాఙ్గే ముకోపత
రలాక్షీ। రోషయతి పరుషవచనైస్తథాతథా ప్రేయసీం రసికః। ౪౩ క
స్తాం నిన్దతి లుమ్పతి కః స్మరఫలకస్య వర్ణనం ముగ్ధః। కో భవతి రత్నకణ్టక ము
మృతేకస్యారుచిరుదేతి॥ ౪౪ కోపవతి పాణిలీలా చఞ్చలచూతాఙ్కురే
త్వయి భ్రమతి కరకమ్పితకరవాలే స్మర ఇవ సామూర్చ్ఛితా సుతనుః॥
౪౫ కాలీనాదలమేతాం భుజాఙ్గనకులం స్మరః ప్రమాణయతి తద్భావన
యాభజతో మమగోత్రస్ఖలితమనివార్యమ్॥ ౪౬ కుతఇహాముకజ్జశా
బకకేదారే కలమమఞ్జరీస్త్యజసి। తృణధన్వా తృణబాణస్తృణఘటితః కప
టపురుషోఽయమ్॥

ఖకారవ్రజ్యా.

౪౭ ఖలసఖ్యం ప్రాఙ్మధురం వయోన్తరాలే నిదాఘదినమన్తే। ఏకాదిమ
ధ్యపరిణతిరమణీయా సాధుజనమైత్రీ॥

గకారవ్రజ్యా.

౪౮ గుణమధిగతమపి ధనవానచిరాన్నాశయతి రక్షతి దరిద్రః। మజ్జ

---

౪౦ బాలవనితా చిత్త. స్వకరేకర్తుజ్యాతయత్నవైకల్యఖిన్నః కశ్చిద్వక్తి.
౪౧ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.
౪౨ కుపితనాయికాచరణప్రహారఖిన్నం నాయకం నాయికాసఖీ సమా
ధత్తే- ఏవఞ్చ యది త్వం రసికస్తర్హి నైతావృశేఽర్థే కోపవిధానముచి
తన్తవేతి.
౪౩ నిన్దసి త్వం నాయికామితి వాదినీం నాయికాసఖీం నాయకో వక్తి.
౪౪ సఙ్కేతే గత్వా తత్ర నాయికామప్రాప్య గతిమ్మయా తత్రేతి జ్ఞాపనా
య చూతాఙ్కురమాదాయ నాయికా దృగ్విషయం నాయకస్య ప్రతి నాయి
కాసఖీ వక్తి- తేన చాయమపరాధః క్షన్తవ్య ఇతి. [నాయకో వక్తి.
౪౫ కులవత్యాస్స్మరతే గోత్రస్ఖలనమనుచితం తవేతి వాదినీం సఖీం
౪౬ కస్యాశ్చిన్నాయికాయాః పతిమవలోక్య భీతం కఞ్చన నాయకం
౪౭ సత్సఙ్గతిరేవ విధేయేతి కశ్చిద్వక్తి. [దూతీ వక్తి.
౪౮ దారిద్ర్యేపి గుణవత్త్వాదేతత్సఙ్గతిరేవోచితేతి కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి-
యద్వా కేనచిద్గుణవతా దరిద్రేణ సంయోజయితుం కాచిత్కాఞ్చిద్వ

యతిరజ్జుమప్యసిపూర్ణః కుమ్భస్సఖి న తుచ్ఛః॥ ౪౯ గురురపి లఘూపనీ
తో న నిమజ్జతి నియతమాశయే మహతః। వానరకరోపనీతః శైలో మకరాల
యస్యేవ॥ ౫౦ గౌరీపతేర్గరీయా గరళం గత్వా గళాన్తికే జీర్ణమ్। జీర్యతి
కర్ణే మహతాం దుర్వాదో నాల్పమపి విశతి॥ ౫౧ గృహపతిపురతో జారం
కపటకథా కథితమన్మథావస్థమ్। ప్రీణయతి చ పీడయతి చ బాలా నిశ్శ్వస్య ని
శ్శ్వస్య॥ ౫౨ గతిగఞ్జితవరయువతిః కరికలభో లోకరోతు మదమలినా।
ముఖమాత్రబద్ధసిన్ధురలమ్బోదర కిం మదం వహసి॥ ౫౩ గేహిన్యాశ్శృణ్వ
న్త్యా గోత్రస్ఖలితాపరాధజం మానమ్। స్నిగ్ధాం ప్రియే సగర్వాం సఖీము బా
లా దృశం దిశతి॥ ౫౪ గ్రీష్మగమే సమయేస్మిన్వినిర్మితే కలయ కేలితరు
మూలే। అలమాలవాలవలయచ్ఛలేన కుణ్డలితమివ శైత్యమ్॥ ౫౫ గుణ
బద్ధచరణ ఇతి మాలీ బాలవిహంగం విముఞ్చ సఖి ముగ్ధే। అస్మిన్వలయితశాఖే
నైవ గుణయన్త్రణం త్రుటతి॥ ౫౬ గురుగర్జసాన్ద్రవిద్యుద్భయముద్రిత
కర్ణచక్షుషాం పురతః। బాలా చుమ్బతి జారం వ్రజా దధికో హి మదనేషుః॥
౫౭ గృహిణీగుణేషు గణితా వినయస్సేవా విధేయతేతి గుణాః। మానః ప్ర

---

౪౯ మహదఙ్గీకారస్యైవ మహత్స్వపి ధైర్యగమనముచితమన్యథా నేతి కశ్చి
త్కాఞ్చిదుపదిశతి.

౫౦ కదాపి కస్యాప్యవాచ్యం న వాచ్యమితి కశ్చిత్కాఞ్చిదుపదిశతి.

౫౧ కస్యాశ్చిద్వార్తాం కాచిద్వక్తి- బాలా షోడశవార్షికీ ఏవమప్యున్మా
దవత్త్వేన.

౫౨ అన్యకామినీకసమర్థాం కామినం కఞ్చన కాచిదన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవమపి
తత్తుల్యం త్వయి న సామర్థ్యమితి వ్యజ్యతే.

౫౩ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వార్తాం వక్తి.

౫౪ కేళివనే గన్తవ్యమితి కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి- యద్వా వర్షాసమయ
స్సంవృత్తః అత్రైవ ప్రియస్సమాయాస్యతీతి సఖీ నాయికాం సమాశ్వాస
యతీతి కశ్చిద్వక్తి.

౫౫ మదీయగుణనిబద్ధోయమితి బుద్ధ్యా నాయికయా త్వయా విశ్వ
సనీయ ఇత్యన్యోక్త్యా కాచిత్కాఞ్చిదుపదిశతి- లీలావిహఙ్గ ఇత్యనేన
సర్వస్వగ్రహణీయత్వం తేన చాతిసంరక్షణీయమితి విహగపదేన ఇతస్త
తో గమనస్వాభావ్యం వలయితశాఖేత్యనేన నాయికాసమూహసహితే.

౫౬ మదనవేదనాఽసహ్యేతి కాచిద్వక్తి.

౫౭ సర్వదా నాయకస్య వినయసేవాదికమేవ కరోషి న కదాపి కిమితి ప్రభు
తాం నాటయసీతి వాదినీం కాఞ్చిద్వక్తి.

ఘుతా వాచ్యం విభూషణం వాదనయనా వాన్॥ ౫౮ గుణమాస్తరమగు
ణం వాలక్ష్మీర్గఙ్గా చ వేద హరిహరయోః। ఏకా పదపి రమతే న వసతి నిహితాపి
శిరసి పరా॥ ౫౯ గత్వా జీవితసంశయమభ్యస్తస్నేహమతిచిరాద్విర
హః। అకరుణ పునరపి దిత్ససి సురతదురభ్యాసమస్మాకమ్॥ ౬౦ గోత్ర
స్ఖలితప్రశ్నే పృత్యుత్తరమతిశీలశీతలన్దత్వా। నిశ్వస్య మోఘరూపే స్వవపుషి
నిహితస్తయా చక్షుః॥ ౬౧ గురుకోపకారణం సఖి న వేద్మి న ప్రశ్నస్తథావ్య
హం శిరసా। ఇతి మయి నిపతతి చరణే తయాహితం ముఖే చక్షుః॥ ౬౨ గ
న్ధగ్రాహిణి సాలోన్మీలితని ర్యాసనిహితనిఖిలాఙ్గి। ఉపభుక్తముక్త భూరుహ
శతే ఽధునా భ్రమసి న భ్రమరి॥ ౬౩ గుఞ్జామిలితే మశిరసా ప్రణమసి లఘు
షూన్నతాన సమే మసమా। ఉచితజ్ఞా సీతు లేకింతులయసి గుఞ్జాఫలైః కనకమ్॥
౬౪ గేహిన్యా ప్రియమాణస్నిరుధ్యమానశ్చ బోధయా పురః। మమ
నో కాద్వితయార్పితపద ఇవ హృదయస్థ్వి థాభవతి॥ ౬౫ గుణఆక
ర్షణయోగ్యోఽధనుష ఇవైకోపిలతులాభాయ। లూతాతన్తుభిరివ కిఞ్జుశైర్వ్యమ
ర్థానసైర్బహుభిః॥ ౬౬ గాయతి గీతే శంసతి వంశే వాదయతి సా విప
ఞ్చ్యామ్। పాఠయతి పఞ్జరశుకం తవ సంవాదాతురా బాలా॥ ౬౭ గణ
యతి న మధువ్యయమయమవిరతమాపిబతి మధుకరః కుముదమ్। సౌభాగ్య
మానవాన్స్వరమసూయతి ద్యుమణయే చన్ద్రః॥ ౬౮ గుణవిధృతా సఖి తి
ష్ఠసి తత్రైవ దేహే న కిన్తు హృదయ స్తే। హృతమము నామాలాయాంస్సమీరణే నే

---

౫౮ భర్తృకృతాతిశయలాలనేపి కథన్న్వస్తుఃఖితైవేతి వాదినీం జాం ప్రతి సుడస్వ
క్తిః- ఏవమప్యాయత్సజ్జతి శాలినీ నైవ తద్గుణదోషం విజానాతి నాన్యా కాపీతి.
౫౯ చిరప్రత్యాగతమ్పునర్విదేశజిగమిషుం కాముకన్నాయకం ప్రతి దస్వక్తిః।
౬౦ కశ్చిత్కస్యాశ్చిద్వార్తాం వక్తి.
౬౧ కాచిత్ప్రత్యశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవమప్యత్యన్తమేతాదృశీతి విజ్ఞాయ స
ర్వైరుపేక్షితేతి వ్యజ్యతే.
౬౨ కేనచిన్మానసముత్తమాపాదితః కశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవమప్యత్రైవ
తవోచితజ్ఞతా మన్త్రగతేతి.
౬౩ కశ్చిద్గేహినీసఖీం వక్తి- ఏవమప్యుభయత్ర సమప్రీతిరహమస్మీతి.
౬౪ ఏకత్రైవ గుణేద్ధృథాపరిచితిః ఉచితానతు సర్వత్ర యథాకథఞ్చిదితి.
౬౫ నాయికాసక్తిన్నాయకే మాలీ వక్తి. [కశ్చిద్వక్తి.
౬౭ క్షుద్రస్యాపి ప్రాప్తిః కామ్యతయా న గర్వేణ మహత ఇతి కశ్చిదన్యో
క్త్యావ
౬౮ సఖీ నాయికాం వక్తి.

వస్తౌరభ్యమ్॥ ౬౯ గురుసదనే నేదీయసి చరణగతే మయి చమూకయా పిహితయా। నూపురమపాస్య పదయోః కిన్న ప్రియయా మీరితమ్మియయా॥
౭౦ గ్రన్థింతయా కిమితోః కిము వ్రభంశేన భవతి గీతస్య। కిము నార్జవేన శశినః కిన్దారిద్ర్యేణ దయితస్య॥ ౭౧ గేహిన్యా చికురగ్రహసమయసనీత్కారఘూర్ణితదృశాపి। బాలాకపోలపులకం విలోక్య నిహతోస్మి శరసీవదా॥
౭౨ గురుపక్ష్మజాగరారుణఘూర్ణత్తారజ్యాఽథ క్ష్వేదపి వలతే। నయనమిదం స్ఫుటనఖపదనివేశకృతకోపకుటిలభ్రూ॥

ఘకారవ్రజ్యా.

౭౩ ఘటితజఘనం నిపీడితపీనోరున్యస్తనిఖిలకుచభారమ్। ఆలిఙ్గత్యపి బాలా వదత్యసౌ మాం న సుఖ్ళ్చేతి॥ ౭౪ ఘటితపలాశకపాటన్నిశనిశి సుఖినో హి శేరతే పన్థాః। ఉజ్జాగరేణ కైరవకలికా శక్యా రక్షితుం లక్ష్మీః॥
౭౫ ఘూర్ణన్తి విప్రలబ్ధాః స్నేహాపాయాత్ప్రదీపకలికాశ్చ। ప్రాన్తః ప్రస్థితపాన్థస్త్రీహృదయం స్ఫుటతి కమలం చ॥

చకారవ్రజ్యా.

౭౬ చపలస్య పలితలాఞ్ఛితచికురం దయితస్య మౌళిమవలోక్య। ఖేదోచితేఽపి సమయే సంవదనే నాద వేగ్రహిణీ॥ ౭౭ చణ్డి ప్రసారితేన స్వ

---

౬౯ కశ్చిత్సఖాయ వక్తి- చరణగతే ప్రణమతి సతి- ఏవఞ్చ నాయికాయాం మానవత్త్వమ్- కిన్తు ప్రియమీరితమపి తు సర్వమ్- ప్రస్థితైవ హన్యమగ్రేగచ్ఛతి.

౭౦ కిమితి దరిద్రే అనురక్తాసీతి వాదినీం కాచిద్వక్తి.

౭౧ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి.

౭౨ కేనచిత్స్వనాయకేన సహ క్రీడాతివాహితరజనీం స్ఫుటతరనఖక్షతదర్శనజాతలజ్జావశాదుత్పన్నక్రోధాం నాయికాం సఖీ వక్తి- యద్వా నాయకాన్తరాలిశయితరతాతివాహితయామినీం ప్రాతస్తద్దత్తనఖక్షతావలోకేన కృతక్రోధాం నాయికాం సఖీ వక్తి- వలతే పరివర్తతే.

౭౩ నాయకో వయస్యమ్ప్రతి వక్తి.

౭౪ అదృష్టవశాదేవ లక్ష్మీః స్థిరా భవతి నయత్నేనేతి కశ్చిద్వక్తి- యద్వా యామ్యస్తనాన్యత్ర గన్తుకామా సా న కేనాపి రక్షితుం శక్యా ఇతి కశ్చిద్వక్తి- పత్రం పలాశమిత్యమరః.

౭౫ జాతోఽయం ప్రాతఃకాలః అతస్తతోఽపసరణం సమ్యగితి సఖీ

౭౬ కాచిత్కాఞ్చిదుపదిశతి. [యకంవ

౭౭ మానినీం నాయికాం నాయకో వక్తి.

శస్పృశేనాపి కోపవనాం భవతీస్సు। త్వత్ప్యామి పజ్కిలామివ పిబన్నదీం నళి
ననాళేన॥ ౭౮ చపలభుజఙ్గీభుక్తోజ్ఝితశీతలగన్ధవహనిఃశ్రాన్తః। అపరా
శాం పూరయితుం ప్రత్యూషసదాగతే గచ్ఛ॥ ౭౯ చిరపథికద్రాఘిమ
మిళదళకలతాశైవలావళిస్థగితా। కరతోయేవ మృగాక్ష్యా దృష్టిరిదానీం
సదానీరా॥ ౮౦ చణ్డీ వరచపలచేల వ్యక్తోరు విలోకనైక రసికేన। ఘూ
భయాదపి సఖ్యా చరణహతం కుఞ్చితం చక్షుః॥ ౮౧ చలమన్త్రలవలదల
కస్థపుటురసి జవసనసజ్జమూరుయుగమ్। జఘనభరక్లమకూణితనయనమిదం
హారత్రిగతమస్యాః॥ ౮౨ చరణైః పరాగసైకతమఫలమిదం లిఖసి మధు
ప కేతక్యాః। ఇహావహతి కాన్తిసారే నాన్తస్సలిలాపి మధుస్నిగ్ధః॥ ౮౩ చి
రకాలపథికశఙ్కాతరఙ్గితాక్షః కిమీక్షసే ముగ్ధ। త్వన్నిస్త్రింశాశ్లేషవ్రణ
కిణరాజీయమేతస్యాః॥ ౮౪ చపలాం యథా మదాన్ధశ్ఛాయామయ
మాత్మనః కరే హస్తి। ఆస్ఫాలయతి కరం ప్రతిగజస్తథాయం పురోరుద్ధః॥
౮౫ చుమ్బనలోలుపమధరవ్యాపృత కాశ్మీరం స్మరన్న త్వత్ప్యామి। హృదయ
ద్వారగళాన స్తమ్భం తస్యాస్తదూరుయుగమ్॥ ౮౬ చికురవిదారణతి
ర్యఙ్నతకణ్ఠవిముఖవృత్తిరపి బాలా। త్వామియమఙ్గుళికల్పితకచావకాశా వి
లోకయతి॥ ౮౭ చుమ్బనహృతాక్షనార్థం స్ఫుటజాగరరాగమీక్షణం

---

౭౮ ఖణ్డితా నాయకం వక్తి.

౭౯ కాచిత్కస్యాశ్చిదవస్థాం వక్తి - యద్వా నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి

౮౦ మానవతీం నాయికాం నాయకో వక్తి.

౮౧ కశ్చిత్కాంచిత్ప్రతి వక్తి.

౮౨ కస్యాశ్చిన్నాయికాయాః స్పర్శమాశయా తత్సన్నిహిత ప్రదేశే
యాతాం యూకాం కాంచన కాచిదన్యోక్త్యా వక్తి.

౮౩ నాయికాఙ్గే నఖక్షతకిణదర్శనసంజాతసంశయం నాయకం నా
యికాసఖీ వక్తి - ఏవం చైతస్యాః యథా త్వయి ప్రేమాతిశయః తథా నక
స్యాశ్చిత్కస్మింశ్చిదితి వ్యజ్యతే.

౮౪ స్వావివేకాచ్చాఞ్చల్యదోషశాలినీం నిజనాయికాం తాడయన్తం క
ఞ్చన తత్ప్రతివేశితదఙ్గనాలంపటతయా తం ప్రతికలహం కర్తుముద్యతో
పి నిరుద్ధ ఇతి కాచిదన్యోక్త్యా వక్తి.

౮౫ కశ్చిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తమన్యోక్త్యా వక్తి.

౮౬ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి.

౮౭ త్వయా విలోకనాదినా సరక్తేతి న జ్ఞేయం తద్విముఖాకోపనేతి నాయి
కాసఖీ వక్తి.

ష్యసి। కిము పశ్యసి నిర్యోగకాన్తరమ సమేత్యూరివార్థనారాచమ్॥ ౮౮ చ
క్రీయతి వృతిము యః వామపఞ్జర శుకీయతి ప్రమదా। ఏతత్ప్రియయథేన్య
త్ప్రిభవతియా నోऽకి జాల్యా॥

ఛకారవ్రజ్యా.

౮౯ ఛాయాగ్రాహీ చన్ద్రః హఠత్వం సతతమమ్బుజం వ్రజతి। హితో భ
యం సభాయాం స్తౌతి తన్నైవా ననం లోకః॥ ౯౦ ఛాయామాత్రం
పశ్యన్నధోముఖో వ్యుద్గతేన ధైర్యేణ। తుదతి మమహృదయమిషు ణారాభా
చక్రం కిరీటీవ॥

జకారవ్రజ్యా.

౯౧ జలబిన్దవః కతిపయే నయనాద్గమనోద్యమే తవ స్ఖలితాః। కాన్తే
మమగన్తవ్యాభూరేతైరేవ పిచ్ఛిలితా॥ ౯౨ జృమ్భోత్తమ్భితదోర్యుగ
యన్త్రితతాటఙ్క పీడితకపోలమ్। తస్యాః స్మరామి జలకణ లులితాం జన
మలసదృష్టిముఖమ్॥ ౯౩ జాగరయిత్వా పురుషం వనేచరం సర్వతో
ముఖం హరసి: అయి శరదసురూపం తవ శీలమిదం జాతిశాలిన్యాః॥
౯౪ జీవామి లఙ్ఘితావధి దినే తిలజ్జావశేన గేహిన్యా। అపి సంవృతోऽపి
బాష్పైరసంవన్తై వ్యఞ్జితో మానః॥ ౯౫ జాల్మా గురుస్స్పృష్టో వా
మేతరచరణచ్ఛేదపదేశః। ఖ్యాతిగుణధవళ ఇతి భ్రమసి సుఖంవృషభర
థ్యాసు ౯౬ జ్వరపితౌషధిబాధ స్త్రీస్థ సుఖం దత్తమఖిలమఙ్గం తే। అ
సులభలోహకర్షణపాషాణ సక్షేన మోషసిమామ్॥ ౯౭ జీవన హేతోర్ని

---

౮౮ సఖీ నాయికాం వక్తి. యద్వా నాయకం ప్రతి నాయికా వక్తి.
౮౯ సఖీ నాయికాం స్తౌతి.
౯౦ నాయికా నాయకం వక్తి- యద్వా నాయకో నాయికా సఖీం వక్తి
౯౧ ప్రస్థానావసరే నాయకో నాయికాం వక్తి.
౯౨ నాయకో వయస్యం ప్రతి వక్తి.
౯౩ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి.
౯౪ నాయికా సఖీ నాయకం వక్తి.
౯౫ కాచిత్కఞ్చిదన్యాస్త్రా వక్తి-గుణధవళఖ్యాతిః-రూఢిః సతు గుణోజ్జ్వ
లఇత్యవయవార్థ ఇత్యర్థః- తేనచ నాస్త్యగ్రహగమనయోగ్యత్వమితి.
౯౬ వైద్యాసక్తా కాచిద్వక్తి-వైద్యరూపోయో లోహః తస్యాకర్షణ-పా
షాణచుమ్బకేతిపంచత్వయి విద్యమానే తదాగమనం నాన్యథేతి.
౯౭ నాయికా సఖీ నాయకం వక్తి-ఏవఞ్చ నీచమపి త్వాం విరహభీతే
యం న త్యజ

లితాముఞ్చతి కరకర్షణేఽపి నఖలు త్వాక్| నారీవ నిస్సృతం సున్దరమయూఖా తద్విరసతాం మా గాః॥ ౨౯౮ జఘనేన చాపలం తవ వితన్వతేయం తనూకృతాపి తనుః| క్షీణేనేక్షీణా స్మరాసి పుత్రీవ మనో విశతి॥ ౨౯౯ జ్యోత్స్నాభిసారసముచిత వేషే వ్యాకోచమల్లికోత్తంసే| వికలితవసనాగ్నిశితేవ స్మరశస్త్రకుసుమగన్ధరుస్ఫురికా॥ ౩౦౦ జడసుఖయాసి పరతరుణీం గృహిణీం కారయసి కేవలం సేవామ్| ఆలిఙ్గతి శశిమస్తు స్వాన్తస్థశిలాం వారి వాహయతి॥ ౧ జ్యోత్స్నాఽఽగర్భే సైకతమధ్యగతః స్ఫురతి యామునః పూరః దుగ్ధాబ్ధౌ నాగాధిప తల్పతలే సుప్త ఇవ కృష్ణః॥

ఝకారవ్రజ్యా.

౨ ఝమ్పత్యాత కజ్జలపాటితైస్తైస్తన్వ్యాభవమ్యనైర్మాలైః| శోభయసి శుష్కరుదితైరపి త్వం సున్దరి మన్దిరద్వారమ్॥

ఞకారవ్రజ్యా.

౩ ఞకారమాహాత్మ్యపదం వితన్వతే కరిణ ఇవ చిరం పురుషాః| స్త్రీణాం కరిణీనామివ మదః పునస్స్వకులనాశాయ॥

తకారవ్రజ్యా.

౪ తాం తాపయన్తి మన్మథబాణాస్త్వాం ప్రీణయన్తి తే సుభగ| దహనశరాస్తుహినశిలాం జ్వలయన్తి విధిం మధురయన్తి॥ ౫ తవ సుతను సానుమత్యా బహుధాతుజనిత నితమ్బరాగాయాః గిరివరభువ ఇవ లాభేనాప్నోమి

---

౨౯౮ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౨౯౯ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౩౦౦ కశ్చిత్కాఞ్చిదుపదిశతి- ఏవంచ ఏతాదృక్కార్యకరణేన కేశాదిభూషణమేవ భవిష్యతి తేన నైతాదృక్కర్తవ్యమితి.

౧ కశ్చిత్కాఞ్చిత్సఙ్కేతం వక్తి- ఏవఞ్చ యమునా సైకతతుల్యం నాన్య[స్థలమ్.

౨ నాయకో నాయికాం వక్తి.

౩ నాయకోన్మాదవైకల్యమాకలయ్య స్వయమపి వైకల్యం విధాతుకామాం నాయికాం సఖీ ఉపదిశతి- ఏవఞ్చ పురుషాణాం మదో యశసే స్త్రీణాం తు కులకలఙ్కాయేతి ఏవఞ్చ త్వయైతాదృఙ్మనసి నవిధేయమ్.

౪ నాయికాసఖీనాయకంవక్తి.

౫ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి- అనుమతి సహితాయాః పక్షే శిఖరవత్యాః బహుప్రకారముత్పాదితః నితమ్బే రాగః ప్రీతిర్యయా పక్షే గైరికాదిధాతుభిః జనితః నితమ్బే రాగః- ఏవఞ్చ తవ ప్రాప్తిహర్షోత్కర్షేణాహం స్వర్గమపి అజ్ఞాశ్యన్తరిత ఇతి మన్య ఇతి భావః.

ద్వ్యఙ్గులేనదివమ్॥ ౬ త్యక్తోముఞ్చతిజీవనముజ్ఝతి నానుగ్రహేపిలో
కానామ్।కింప్రావృషేవపద్మాకరస్య కరణీయమస్యమయా॥ ౭ త్వద్విర
హాపదిపాణ్డుస్తనజ్ఞీచ్ఛాయయైవ కేవలయా। హంసీవజ్యోత్స్నాయాం
సాసుభగప్రత్యభిజ్ఞేయా॥ ౮ త్వయివినివేశితచిత్తాసుభగగతా కేవలే
నకాయేన। ఘనజాలరుద్ధమీనా నదీవసానీరమాత్రేణ॥ ౯ త్వయిసం
సక్తాంతస్యాఃకఠోరతరహృదయమసమశరతరలమ్, మారుతచలాఞ్చలమి
వకణ్టకసంపర్కాశ్స్ఖటితమ్। ౧౦ త్వమసూర్యంపశ్యాసఖిపదమపి
నవినాపవారణంభ్రమసి। ఛాయే కిమిహవిధేయం ముఞ్చతి నమూర్తిమ
న్తస్త్వామ్॥ ౧౧ తవవిరహేవిస్తారిత రజనా జనితేస్తుచస్తనద్వేషే।
బిసినీవమాఘమాసే వినాహుతాశేన సాదగ్ధా। ౧౨ తరుణిత్వచ్చరణా
హతకుసుమితకంకేలికోరకక్రకరం। కుటిలచరితాసపత్నీ నపిబతిబతశో
కవికలాపి॥ ౧౩ తల్పేప్రభురివగురురివ మనసిజశాస్త్రే శ్రమేభుజి
ష్యేవ। గేహశ్రీరివగురుజనపురతోమూర్తేవసావ్రీడా॥ ౧౪ త్వామల
భ్యామనుతావన్మోక్తుమశక్తస్య సంముఖం వ్రజతః। ఛాయేవాపసరన్తీ
భిత్త్యాననివార్యసేయావత్॥ ౧౫ తపసాక్లేశితఏష ప్రౌఢబలోనఖలు
ఫాల్గునే స్యాసీత్।మధునాప్రమత్తమధునాకోమదనంమిహిరమివసహతే॥
౧౬ త్వద్గమనదివసగణనావలక్షరేఖాభిరఙ్కితా సుభగ। గణ్డస్థలీవక్త

---

౬ కశ్చిన్నాయికాం సఖీంవక్తి- ప్రావృషా పద్మాకరస్యతడాగస్యేవ మ
యాస్య కింకరణీయం-ఏవఞ్చోభయతోఽపి కారిన్యమేవేతిధ్వన్యతే.
౭ నాయికాత్యన్తం త్వద్విరహక్షీణేతి సఖీనాయకంవక్తి.
౮ కథమితోగతేయమితివాదినం నాయకంనాయికాసఖీవక్తి. [వక్తి.
౯ త్వయ్యాసక్తివశాదత్యన్తదుఃఖభాగినీకామినీసంజాతేతి సఖీనాయకం
౧౦ యద్యపిత్వయాభూయసీలజ్జా క్రియతే తథాపిబహవస్త్వయ్యాస
క్తాఇతి సఖీ నాయికామన్యోక్త్యావక్తి.
౧౧ నాయికావిరహదుఃఖాతిశయం సఖీనాయకంవక్తి.
౧౨ సఖీ నాయికాంవక్తి- ఏవఞ్చ శోకకాలే ప్యేతాదృశద్వేషవత్త్వేన
సమీచీనకాలతయా కింకిం నవిధేయమితి అతస్త్వయా సర్వప్రకారేణ
మానాద్యపహాయనాయకోఽనురఞ్జనీయ ఇతి.
౧౩ కశ్చిన్నాయికాంస్తౌతి.
౧౪ నాయకఃపుష్పితాం నాయికాంవక్తి. [తిధ్వన్యతే.
౧౫ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి- వసన్తకాలీనమదనవేదనాఽత్యన్తమసహ్యా.
౧౬ సఖీ నాయికావిరహం నాయకంప్రతి వక్తి- ఏవఞ్చాతః పరంవిల

స్యాః పాణ్డురితా భవనభిత్తిరపి॥ ౧౭ తస్యాగ్రామ్యస్యాహం సఖి వక్రస్నిగ్ధమధురయా దృష్ట్యా। విద్ధా తదేకనేయా పోత్రేణఇవ దంష్ట్రియా ధరణీ॥

౧౮ త్వం యి కుగ్రామవటద్రుమ వైశ్రవణో వసతు వసతు వా లక్ష్మీః। పామరకుఠారపాతాత్త్రాసరశిరస్సైవ తేరక్షా॥ ౧౯ తవ ముఖరవదన దోషం సహమానా మోక్తుమక్షమా సుతనుః। సా వహతి బత భవన్తం ఘుణకుస్తస్థాలభఞ్జేవ॥ ౨౦ తృణముఖమపి నఖలు త్వాం త్యజన్త్యమీ హరిణవైరిణశ్శబరాః। యశసైవ జీవితమిదం త్యజ గర్వోజిత శృఙ్గసంగ్రామః॥ ౨౧ త్రిపురరిపోరివ గఙ్గా మమ మానిని జనిత మదనదాహస్య। జీవనమర్పితశిరసో దదాని చికురగ్రహేణైవ॥ ౨౨ త్వత్సంకథాసు ముఖరస్సనిర్దసానస్ససావహిత్థతయా। సఖి సఖీనాం నిభృతం త్వయా కృతార్థీకృతస్సుభగః॥ ౨౩ త్వయి సర్పతి పథి దృష్టిస్సన్తరవృతి వివర నిర్గతా తస్యాః। దరతరలభిన్నశైవలజాలా శఫరీవ విస్ఫురతి॥ ౨౪ తే సుతను శూన్యహృదయాశ్శిష్టం యే హృదయశూన్యముద్దధతి। అఙ్గీకృతకరపత్రో యస్తవ హస్తగ్రహం కురుతే॥ ౨౫ తే శ్రేష్ఠినః క్వ సంప్రతి శక్రధ్వజ యైః కృతస్తవోచ్ఛ్రాయః। ఈషాం వా మేఢీం వాధునాతనాస్త్వాం విదిత్స

మ్యూనవిధేయతతి.

౧౭ కథమస్య త్వామరాగం సబద్ధ్వాసీతి వాదినీం సఖీం ప్రతి నాయికా వక్తి
౧౮ బహుతరవసుత్వేపి కుగ్రామే వసతో కేవలం తవ చాణ్డాల గ్రహాదేవ భయం నాన్యత ఇతి కశ్చిత్కఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి- కుఠారపాతాత్త్రాణం మహిషస్య మస్తకేనైవ.
౧౯ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.
౨౦ నిరపరాధినం కమపి కశ్చిత్పీడ్యమానం కఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి. ఏవ శ్చ ప్రబలదుష్టశత్రు సమ్బద్ధే యుద్ధే మరణమేవ వరం న పునః పలాయనం నవా శరణగమనముచితమితి.
౨౧ కశ్చిన్మానినీచరణకృత మస్తకం తయా చ కేశాకర్షణేన దూరీకృతం విజ్ఞాయాత్మానం తాం వక్తి- అర్పిశిరసః అర్పితమస్తకస్య ప్రణామార్థమితి.
౨౨ సర్వసఖీ గోపనపురస్సరం కేనచిత్సహయోగం విధాయ స్థితాం నాయికాం కాచిత్సఖీ త్వయా తేన సహ రతం కృతమితి వక్తి.
౨౩ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.
౨౪ నాయకో నాయికాం వక్తి- ఏవం చ ప్రయాగే కరపత్రకర్తనాదినా యే స్వశరీరం త్యజన్తే తే నైవ త్వం ప్రాప్స్యతి. [న్యోక్త్యా వక్తి.
౨౫ ప్రాక్తనలోకాభావాన్నూతన తథావిధ ప్రతిష్ఠాదీతి కశ్చిత్కఞ్చిద

న్తి॥ ౨౬ తానవమేత్యచ్ఛిన్నః పరోపహిత రాగమదనసంఘటితః। కర్ణ ఇవ కామినీనాం న రాజతే నిర్భరః ప్రేమా॥ ౨౭ తస్మిన్ గతార్ధరాత్రావే విరసే సఖి శుక్తిశకల ఇవ పురుషే। అపి భూతి భాజి మలినే నాగర శబ్దో విడమ్బాయ॥ ౨౮ తమసి ఘనే విషమే పథి జమ్బూకనులాక్రముఖం ప్రపన్నాః స్మః॥ కిం కుర్మస్త్వపి సఖేస్థితో సుఖం ముద్రయిత్వైవ॥ ౨౯ త్వామఖిలషతో మానిని మమ గరిమగుణోపి దోషతాం యాతః। పఙ్కిలమూలాం నలినీం పిపసతస్సిన్ధురస్యైవ॥ ౩౦ తిమిరే విదూరదృశ్యా కరినాశ్లేషిపిరసూని ముఖగాచ। శఙ్ఖమయవలయరాజీ గృహపతిశిరసా సహస్ఫుటతు॥ ౩౧ తవవృత్తేన గుణేన చ సముచితసమ్పన్నకర్ణాలంకరణా యాః। హారస్రజ ఇవ సువర్ణికృతిః పునర్నాయక స్తరళః॥

దకారవ్రజ్యా.

౩౨ దర్శనవినీతమానా గృహిణీ హాసోల్లసత్కపోలతలా। చుమ్బననిషేధమిషతో వదనం పిదధాతి పాణిభ్యామ్॥ ౩౩ దేహస్తమ్భః స్ఖలనం శైథిల్యం వేపథుః ప్రియధ్యానమ్। పథి పథి గగనాశ్లేషః కామినికస్త్రేశ్సారగుణః॥ ౩౪ ద్రాఘయతా దివసాన్నిత్యదీయవిరహేణ తీవ్రతాపేన। గ్రీష్మేణేవ నలిన్యా జీవనమల్పీకృతం తస్యాః॥ ౩౫ దుర్జన సహవాసాదపి శీలోత్కర్షం న సజ్జనస్త్యజతి। ప్రతిపర్వ తపనవానీ నిస్సృతమాత్ర

---

౨౬. ప్రేమ్ణో భఙ్గే పునస్సన్ధానం న తథేతి కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి- ఏవఞ్చ త్వయా తథా న విధేయమ్ యథా ప్రేమభఙ్గో భవితేతి.

౨౭ తథావిధగుణాభావవతి మహన్నామకరణం విడమ్బనమాత్రఫలకమితి కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౨౮ కశ్చిద్విపత్తౌ కఞ్చిదుద్దిశ్య గతః తేన చ సంభాషణ విషయతామపనీతః కఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవఞ్చాస్మాకం దుర్దైవవశాత్ నీచావలమ్బనమపి కర్తుముద్యతానాం న తతః శబ్దమాత్రావలమ్బనం కిముతాన్యది[తి.]

౨౯ కశ్చిత్కాఞ్చిదజ్ఞానాం ప్రతివక్తి.

౩౦ పరపురుషసమ్భోగాభిలాషిణీం కాఞ్చిద్వక్తి-ఏవం చ పతిమరణోత్తరం సుఖేన మయా స్వేచ్ఛావిహారో విధేయ ఇతి.

౩౧ సఖీ నాయికాం వక్తి- తరలో హారమధ్యగః.

౩౨ సఖీ నాయకం వక్తి-యద్వా కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాచిద్వక్తి.

౩౩ సఖీ నాయికాం వక్తి- తేన చాత్యన్తాసక్తిర్నాయకే తవాస్తీతి.

౩౪ నాయికా సఖీ నాయకం వక్తి.

౩౫ దుష్టసంపర్కాదపి సాధోస్స్వాదుత్వం నాపైతి ఇతి కశ్చిద్వక్తి.

శ్చకితః॥ ౩౬ దయితప్రహితాం దూతీమాలమ్బ్య కరేణ తమనుగచ్ఛన్తీ। స్వేదచ్యుతమృగనాభిద్రవా రాత్రౌ గౌరాఙ్గి దృశ్యాసి॥ ౩౭ దయితాగుణైః ప్రకాశనీతస్త్వం స్వైవ వదనదోషేణ। ప్రతిపన్న విదళిత వాటీవృతిఘుటనైః ఖిద్యసే౽మితి॥ ౩౮ దాక్షిణ్యస్య దివామౌనం మానం భానుంభజన్తమపమం స్థాః రాత్రీముపాశ్రితే౽స్మిన్స్మితుముతే దృష్టిమపిదాతుమ్॥

౩౯ దృష్టైవ విరహకాతరతారకయా ప్రియముఖే సమర్పితయా। యాంతిమ గవల్లభాయాః పులిన్దబాణార్దితాః ప్రాణాః॥ ౪౦ మారస్థాపితహృదర్ఘ్యోపూజరహస్యైనికామసాశఙ్కః। ఆశ్లేషో బాలానాం భవతి ఖలానాం చ సంభేదః॥ ౪౧ ద్వారే గురవః కోణే శుకస్సకాకే శిఖర్గృహే సఖ్యః। కాలాసహాక్షమస్త్వం ప్రియ ప్రసీద ప్రయాతమహః॥ ౪౨ దత్తకణముక్తాభరణ శ్వాసోత్తుఙ్గస్తనార్పణమనోజ్ఞమ్। ప్రియమాలిఙ్గతి గోపీమన్థశ్రమమన్థరైరఙ్గైః॥ ౪౩ దళితోద్వేగేన సఖి ప్రియేణ లగ్నేన రాగమావహతా। మోహయతా శయనీయం తామ్బూలేనేవ నీతో౽స్మి॥
౪౪ దృష్టమదృష్టప్రాయం దయితం కృత్వా ప్రకాశితస్తనయా। హృదయః కరేణ తాడిత మథమిథ్యా వ్యాఙ్జితత్రపయా॥ ౪౫ దర్శితయమనావ్యాప్తియే భ్రూవిభ్రమ భాజి చలిత తవ నయనే। క్షిప్తహలే హలధర ఇవ పురమే లావజీవితం నుతను॥ ౪౬ దయితప్రార్థితదుర్లభముఖము

౩౬ సఖీ నాయికాం వక్తి.
౩౭ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి-ఏవమ్భూతత్వదుక్తనాయికాగుణశ్రవణేనాసక్తో లోకేనైవ రాత్రౌ వృతిఘుటనం విధీయతే.
౩౮ మానినీం నాయికాం సఖీ వక్తి.
౩౯ కశ్చిద్వృత్తమన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవం చ పశ్యద్గనయా౽పి మరణకారణబాణవ్యథాతో విరహవ్యథా దుస్సహా౽తిమనుష్యాఙ్గనామేతి తేన చ మోనాయికాం విహాయ పరదేశే గచ్ఛతి నమృగతుల్యః పశురితి.
౪౦ ఖలసఙ్గతిస్త్వవిధేయేతి కశ్చిదుపదిశతి.
౪౧ అసమయరతాభిలాషిణం నాయకం నాయికా వక్తి.
౪౨ కార్యనియుక్తా౽పి గోపీ తత్సమయే ప్రియాలిఙ్గనం కరోతి-తథా త్వయా విధేయమితి సఖీ నాయికాముపదిశతి.
౪౩ ప్రియసఙ్గేమమ నకిమప్యన్యవిషయకం జ్ఞానమితి కశ్చిత్సఖీం వక్తి.
౪౪ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వృత్తం వక్తి.
౪౫ సఖీ నాయికాం వక్తి-ఏవం చ తవ కటాక్షమాత్రాధీనా సర్వే ప్రియా
౪౬ విరహిణీ సఖీం ప్రతి వక్తి. [ణా ఇతి.

రాసేకసుకుమారః। కథయతివిరహోవకులః క్వపరిచయః ప్రకృతికఠినా నామ్॥ ౪౭ ద్విత్రైరేష్యామిదినైరితికింతద్వచసితవసమాశ్వాసః। ప్రథయతిచిరవధికల్పితం దూరనిఖాతోనఖాంకస్తే॥ ౪౮ దయితస్సిరోన్మీలితఘర్మజలస్ఖలితనఖలాక్షే। కరకంఠరసంఘటితే సఖితచ్చికురాన్కిముపరాధయసి॥ ౪౯ దుష్టగ్రహేణగేహినితేనకుపుత్రేణ కింప్రజాతేన। భామేనేవ నిజంకులమఙ్గారకవత్కృతం యేన॥ ౫౦ దర్శితచాపాచ్ఛ్రాయైస్తేజోవద్భిస్సుగోత్రసంజాతైః। హీనైరప్యవధీరైరాపత్స్వపిగమ్యతేనాథః॥ ౫౧ దరనిద్రాణస్యాపిస్మరస్యశిల్పేననిర్గతాశూన్యమ్। ముగ్ధే తవదృష్టిరసావజా౯నయన్త్రేమురివహస్తి॥ ౫౨ దుర్గతగృహిణీతనయే కరుణార్ద్రా ప్రియతమేచ రాగముఖీ। ముద్గారతాభియోగం సమస్యతి స్వప్రతిక్షిపతి॥ ౫౩ దుర్గతగేహినిజర్జరమన్దిరసుప్తైవ వద్ధ సేచద్ధ్రిక్షః। పయమిస్టవజ్ఞ్చితద్వశోనిచలిత డోలావిహారిణ్యః॥ ౫౪ దీపదశాకులయువతిర్యద్వద్ధ్వైవమలినతామేతి। దోషాఅపిభూషాయై గణికాయాశ్శశికలాయశ్చ॥ ౫౫ దీర్ఘగవాక్షోర్ధ్వాన్తర నిపాతినస్తరణిరశ్మయశ్శోణాః। స్పృహరినఖాఇవసానవవతుఃప్రవిశన్తి సౌధతలమ్॥ ౫౬ దరతరళేక్షిణివక్షసి దరోన్నతే తవ ముఖే చదర హసితే। ఆస్తాంకుసుమంపి

---

౪౭ సఖీనాయికాంవక్తి.

౪౮ సఖీనాయికాంవక్తి-ఏవంచ తవైవాపరాధఇతి.

౪౯ కశ్చిద్దుష్టపుత్రదుఃఖితోగేహినీంవక్తి-యేనమఙ్గళేనేవ స్వీయంకులమఙ్గారవత్కృతం ప్రజ్వాలితమితిభావః-పక్షే. అఙ్గారకఃకుజోభౌమఇత్యమరః- ఏవంచ దుష్టపుత్రాపేక్షయా౽పుత్రతైవసమ్యగితి.

౫౦ ఆపద్యపిశూరాణాంనసేచకార్యకారిత్వమితి కశ్చిద్వక్తి.

౫౧ నాయికాంనాయకోవక్తి-నిద్రాణస్యాపి నిలీనస్యాపి- ఏవంచైతాదృశత్వదీయావలోకనేనాహమతి వికలః- అతోమామాలిఙ్గ్యా దినా జీవయేతి.

౫౨ దారిద్ర్యమపి దుఃఖదమితి కశ్చిద్వక్తి.

౫౩ త్వంగేహఏవజారోపభోగం సుఖేనకరోషి నాస్మాకమితికాచిత్కాచిద్వక్తి-ఏవంచైతాదృశాస్మదీయభాగ్యాద్భవత్యా ఏతాదృశదారిద్ర్యమేవసమ్యగితి తేనచనాస్మాకమేతద్భాగ్యం సుఖదమితి.

౫౪ త్వంనతథా చతురేతివాదినీం కాచిత్కాచిద్వక్తి.

౫౫ సూర్యోదయస్సంవృత్తః అతః ఇతోనిస్సారణీయఃప్రియ ఇతి సఖీనాయికాంవక్తి

౫౬ సఖీనాయికాంస్తౌతి.

రః స్మరోఽధునా చిత్రధనుషాపి॥ ౫౭ దుష్టసఖీసహితేయం పూర్ణస్తనము ఖీసుఖాయ నేదానీమ్। రాకేవ విష్టియుక్తా భవతేఽభిమతాయ నిశి భవతు॥

౫౮ దళితే పలాలపుఞ్జే వృషభం ప్రతిగృహ్య కుపితే। నిభృతనిభాలితవదనా హాలికవధూ దేవరాహసత॥ ౫౯ దీవ్యన్తాం యే దీప్త్యై ఘటితా మణయశ్చ నీరపురుషాశ్చ। తేజస్స్వవినాశాయ తు నృణాం తృణానామివ లఘూనాం॥

ధకారవ్రజ్యా.

౬౦ ధూమైరశ్రు నిపాతయ దహ శిఖయా దహన మలినయాఙ్గారైః। జాగరయిష్యతి దుర్గతగృహిణీ త్వాం తదపి శిశిరనిశి॥ ౬౧ ధైర్యం నిధేహి గచ్ఛతు రజనీ సాప్యస్తు సుముఖి సోత్కణ్ఠః। ప్రవిశ హృది తస్య దూరం గుణధ్వనిముక్తః స్మరేషురివ ౬౨ ధవళనఖలక్ష్మ దుర్బల ముకులిత నేపథ్య ముకుళపిహితాక్ష్యాః। ద్రక్ష్యామి మదవిలోక ద్విగుణాభ్రు వపుః పురద్వారి॥
౬౩ ధర్మారమ్భవ్యసనితాం పరహింసైవ ప్రయోజికా భవతి। కాకానామభిషేకే కారణతాం వృష్టిరనుభవతి॥

నకారవ్రజ్యా.

౬౪ నీరావతరణదన్తురసైకతసంభేదమేదురైః శిశిరే। రాజన్తి తూలరాజిస్థూలపటైరివ తటైస్సరితః॥ ౬౫ నిజకాయచ్ఛాయాయాం విశ్రమ్యన్నిదాఘదివసముపనేతుమ్। బత వివిధాస్తనుభఙ్గీర్ముగ్ధకురఙ్గీ యదాచ

---

౫౭ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి - రాకేవ విష్టియుక్తా భద్రాయుతేవా
౫౮ కశ్చిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం వక్తి. [ర్థమానేవ.
౫౯ మహద్భిరేవ స్వప్రతాపః ప్రదర్శనీయో న లఘుభిరితి కశ్చిద్వక్తి - ఘటితాః విధాతృనిష్పాదితాః.
౬౦ కస్యాశ్చిత్సఖీ కఞ్చిదన్యాసక్తం వక్తి.
౬౧ సఖీ నాయికామనుపదిశతి.
౬౨ కశ్చిద్వైదేశికో మనస్యాశంసయతి.
౬౩ అసతాం ధర్మారమ్భో వ్యసనహేతురితి కశ్చిద్వక్తి - కాకైస్స్నానే కృతే వృష్టిర్న భవతీతి వృద్ధవ్యవహారః.
౬౪ కశ్చిత్కాంచిత్సఖీం ప్రతి వక్తి.
౬౫ కశ్చిత్కాఞ్చిదన్యాసక్తం వక్తి - యథా స్వదేహచ్ఛాయారూపస్వాధీననాయకమాత్రావలమ్బనేన మదనసంతాపనివారణాయ వివిధచేష్టాకరణేఽపి మృగనాయికాయాః స్తనత్తన్నివారణమతోఽన్యనాయకావలమ్బనమేవ మదనసంతాపనివారకమితి కశ్చిత్కాఞ్చిదన్యాసక్తం వక్తి.

కతి॥ ౬౬ సహసన్తి జరఠఇతి యద్వల్లభవనితానమన్తినన్దమపి। సుఖ
ఖియశోదాతనయోనిత్యంకన్దలితకన్దర్పః॥ ౬౭ సీతాత్మభావమర్పితవ
పురపివామ్యంనకామినీత్యజతి। హరదేహార్ధగ్రథితానిదర్శనం పార్వతీ
అత్ర॥ ౬౮ నాగరభోగానుమితస్స్వవధూసౌన్దర్యగర్వతరలస్య। పద
మపినపతతిభూమౌజ్ఞాతిపురస్తస్తువాయస్య॥ ౬౯ సిపతతిచరణేకోణేప్ర
ణిశ్యనిశియన్నిరీక్షతేఽత్యః। సఖిసఖలులోకపురతఃస్వజ్గరిమాణంసము
ద్వహతి॥ ౭౦ సపిమోచయితుంశక్యఃక్షమాంమహాన్స్మోచితోయదిక
థంచిత్। మన్దరగిరిరివగరలంనివర్తతేనతుసముత్థాప్య॥ ౭౧ నియన్త్రైః
పద్దైర్నిషేవ్యంస్ఖలితేనర్థావహంసయూ శ్రయతి, సమ్భవదన్యగతిః కస్సం
క్రమకాష్ఠందురీశంచ॥ ౭౨ నిజపదగతిగుణరఞ్జిత జగతాంకరణాంచ
సత్కవీనాంచ। వహతామపిమహీమానఃశోభాయైసజ్జనాఏవ॥ ౭౩ సూ
త్రపతేన స్నేహంహరతి ననిర్వాతి మలినతాంనైతి। తస్యోజ్జ్వాలోనిశినిశి
ప్రేమారత్నప్రదీపఇవ॥ ౭౪ నిహితాంనిహితానుజ్ఝతి నియతంమమ
హార్దిజానపిప్రేమ। భ్రామంభ్రామంతిష్ఠతి తత్రైవకులాలచక్రమివ॥
౭౫ నిర్భరమపిసమ్భుక్తం దృష్ట్వాప్రాతః పిబన్త్యపాఙ్గామి। జఘనమనం

---

౬౬ కార్యేష్వైవకారణప్రతిష్ఠేతి కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి- యద్వా స్వ
కార్యమేవ సాధనీయమితి కాంచిత్కాచిదుపదిశతి-యద్వా నాయకా
ర్థం శ్వశురాది సమాధానం త్వయా విధేయమితి సఖీశ్వశురాదిదుఃఖ
వతీంనాయికామన్యనిదర్శనవ్యాజేనోపదిశతి.

౬౭ సర్వాత్మనాస్త్రియస్సంరక్షణీయా ఇతికశ్చిద్వక్తి- దత్తస్వశరీరాపి
ఏవఞ్చాలఙ్కరణాదిదాన మేతదగ్రేఽకించిత్కరమితి భావః- గ్రథితప
దేననిస్సారణాభావత్వం వ్యజ్యతే- ఏవమన్యాసాం కావార్తేతి.

౬౮ కాచిత్కాంచిద్వక్తి.

౬౯ నాయికాసఖీంవక్తి.

౭౦ సమీచీనస్య కోపోనభవతి భవతిచేత్తదానాశావహ ఏవ స ఇతి
కశ్చిద్వక్తి- ఏవంచ మహతఃకోపోనోత్పాదనీయఇతి.

౭౧ దుఃప్రభుసేవా నవిధేయేతి కశ్చిదుపదిశతి.

౭౨ సమీచీనజనంవినా కవీనాంనశోభాభవతీతి కశ్చిద్వక్తి.

౭౩ కాచిత్సాధ్వీ ప్రేమాణంస్తౌతి- నిశినిశీత్యనేన లోకగోప
నాదిచాతుర్యవత్తయా చిరకాలీనసఙ్గతినిర్వాహకత్వంధ్వన్యతే.

౭౪ కాచిత్స్త్రీంశ్చిత్స్వాసక్తిం కాంచిద్వక్తి.

౭౫ కశ్చిన్నాయికాసఖీంవక్తి.

శుకమస్యాశ్చకోరఇవశశిరకరబిమ్బమ్॥ ౨౬ నిబిడఘటితోరుయుగళాం
శ్వాసోత్తబ్ధస్తనార్పితవ్యజనామ్। తాంస్నిగ్ధముపితదృష్టింస్మరామిరతినిస్స
హాంసుతనుమ్॥ ౨౭ నిర్గుణఇతిమృతఇతిచద్వావేకార్థాభిధాయినౌ
విద్ధి। పశ్యధనుర్గుణశూన్యంనిర్జీవంయదిహాశంసన్తి॥ ౨౮ నిజసూత్ర
సూత్రలవిప్లవిలోచనాంతరుణతే తక్షణంహరతు। అయముద్గృహీతజడిమః
కర్కటఇవ మర్కటః పురతః॥ ౨౯ నాగరికరీతిరివసాగ్రామస్థిత్యాపి
భూషితాసుతనుః। కస్తూరీ సమృగోదర వాసవశాద్విస్రతా మతి॥
౩౧ నఖలిఖితస్తనికురవక మయపృష్ఠే భూమిలుఠిత వివశాఙ్గి। హృదయ
విదారణనిస్సృత కుసుమాస్త్రీశరేవహరసిమనః॥ ౩౧ నీతాలఘుమాన
మియం తస్యాంగరిమాణ మధికమర్పయసి। భరఇవవిషమభార్యస్సదు
ర్వహో భవతి గృహవాసః॥ ౩౨ నచదూతీ నచయాచ్ఞా నచాఞ్జలిర్న
చకటాక్షవిక్షేపః। సౌభాగ్యమానినాంసఖి కచగ్రహఃప్రథమమభియోగః॥
౩౩ నిశివిషమకుసుమవిశిఖప్రేరితయోర్మానలబ్ధరతిరసయోః। మానస్త
థైవవిలసతిదమ్పత్యోశ్శ్లథగ్రన్థిః॥ ౩౪ నిహితార్ఘలోచనాయాస్త్వం
తస్యాహరసిహృదయపర్యన్తమ్। ననుభగసముచిత మీదృశ మఞ్జనదా
నేభుజఙ్గీలసి॥ ౩౫ నీత్వాగారం సహసా రజనీ సేకాంచ జాగరంద

---

౨౬ కశ్చిద్వయస్యం వక్తి.
౨౭ గుణేష్వత్యన్తయత్నో నవిధేయఇతి కశ్చిద్వక్తి- ఏకార్థాభిధా
యినౌ ఏకార్థప్రతిపాదకౌ నిర్గతాఃజీవాయస్మాత్తం- ఏవఞ్చ నిర్గుణజీ
వనాపేక్షయా మరణమేవసమ్యగితి.
౨౮ నాయికాసురతకాలే నాయకచిత్తంవ్యాకృషతి.
౨౯ గ్రామీణవసతిశాలితయా ఇయం నతథాగుణశాలినీతివిభావయన్తం
కఞ్చననాయికాసఖీవక్తి. [సఖీవక్తి.
౩౦ కురవకకుసుమశయ్యాయాం సురతంవిధాయ గతాంనాయికాం
౩౧ సర్వభార్యాసు సమతయా వర్తితవ్యమితి కశ్చిత్కఞ్చిదుపదిశతి.
౩౨ అకస్మాదేవానేనాగత్యకథమిదమకారీతివాదినీంనాయికాంసఖీవక్తి
౩౩ మన్మథావస్థాయాం నకించిత్స్ఫురతీతి కశ్చిద్వక్తి విషమత్వేనదమ్ప
౩౪ నాయికాసఖీ నాయకంవక్తి. [హాత్యమ్.
౩౫ బహువస్త్రరుణా మపాపేక్షం కుర్వన్తీతి గర్వశాలినీం కాంచిత్కశ్చి
ద్వక్తి- ఏవంచైకదినోత్తరమేవ సర్వేషాం నవానక్తిరితి బిల్వశాఖామస్త
మ్యాగమానీయ రాత్రౌ సంపూజ్యజాగరాదివిధాయ నవమ్యాంపరిత్యజ్యత
ఇతి దేశవిశేషః.

త్వా। ఆరాధ్యస్తై ర్నృశరుసై ర్దుర్గా వ్రతీప ముక్తాని॥ ౮౬ వక్షస్త్రే
గ్నావిద్ధాభృదకేతనకే మణౌ దృశి షముద్రేఽపి చ। యత్కిల తేజస్తదఖిల మా
జాయితమజ్జమిత్రస్య॥ ౮౭ వసవర్ణో న చ రూపం న సంస్క్రియా కా
పి న ప్రకృతిః। బాలాప్యన్విరహేఽపది జాతా పభ్రంశభాషేవ॥ ౮౮ నవి
భూషణేత వా స్థావ ఫ్ఫుర్గుణే నైవ జయసి సఖియూనః। అవధీరితాస్త్రశస్త్రా
కుసుమేషోర్మల్లవిస్యైవ॥ ౮౯ నేత్రాకృష్టో భామం భ్రామం భ్రేయాన్య
ఘాస్తిత్రథా। సఖి మథ్నయతి మనో మే దధిభాణ్డం మన్థదణ్డఇవ॥ ౯౦ ని
జగాత్రనిర్విశేష స్థాపితమపి సారమఖిలమాదాయ। నిర్మోకంచ భుజఙ్గీ ము
ఞ్చతి పురుషంచ వారవధూః॥ ౯౧ నృత్యశ్రమఘర్మార్ద్రం ముఞ్చసి కృ
చ్ఛ్రేణ కఞ్చుకం సుతను। మకరస్త్రోదక జాప్తం మదన ధనుర్వల్లిరివ చో
లమ్॥ ౯౨ నిహితాయామస్యామపి నైవైకామననిమే స్ఫురతి। రేఖా
న్తరోపధానా త్వత్రాక్షర రాజిరివ దయితా॥ ౯౩ నిధినిక్షేపస్థానస్యో
పరి చిహ్నోర్థమివ లతా నిహితా। లోభయతితవ తనూదరి జఘనతటాదు
పరి రోమాలీ॥ ౯౪ నాహం వదామి సుతను త్వమశీలా చణ్డచరితా వా। ప్రే
మస్వభావ సులభం భయముదయతి మమతు హృదయస్య॥ ౯౫ నఖద
శనముష్టిఘాతై రదయై రాలిఙ్గనైశ్చ సుభగస్య। అపరాధం శంసన్త్యశ్మా
న్తం రచయన్తి రాగిణ్యః॥ ౯౬ ననిరూపితోఽసి సఖ్యా నియతం నయ

---

౮౬ యత్ర యత్ర యన్న్యత్వాన్మగణాం తత్రతత్ర తవైవ త్యన్యోన్యాన్తాం కశ్చి త్కాంచిద్వక్తి. ఓజాయితం సాముఖ్యమితి భావః.

౮౭ నాయికా దూతీ నాయకం వక్తి.

౮౮ అలఙ్కారాదికరణేన విలమ్బకారిణీం నాయికాం సఙ్కేతం ప్రతి సత్వరనిర్గమాయ సఖీ వక్తి.

౮౯ కాచిన్నాయికా సఖీం ప్రత్యాహ.

౯౦ వారవనితాసంగతిరనుచితేతి కశ్చిత్కాంచిదుపదిశతి

౯౧ సఖీ నాయకం వక్తి- ఏవంచ సురతశ్రమే కింత్వయాఽవశేయమితి [పరిహాసః.

౯౨ పూర్వనాయికా సఖీం నాయకో వక్తి

౯౩ కయాచన కించిదవలోకితః కశ్చిత్తాం పరిహసన్ వక్తి- ఏవంచ జఘనాధో నిధినిక్షేపస్థానమస్తీతి పరిహాసో వ్యజ్యతే- యద్వా సగర్భాసీతి

౯౪ నాయికాచ్ఛరితం విజ్ఞాయ సఖీ వక్తి.

౯౫ కథమనయా త్వం తాడిత ఇతి వాదినం కశ్చిత్సమాధత్తే- ఏవంచ యస్యై వాత్యన్తమాసక్తా నాయికా తస్యైవైతాదృశీరీతి ర్నాన్యస్యేతి భావః.

౯౬ దూతికయా చన సఙ్గమయితుం కంచన నాయకం వక్తి.

సత్రిభాగమాత్రేణ। హరయతి యేన కుసుమం విముఖే త్వయి ఋణ ఇవ దైవే॥
౯౭ న గుణేన లక్షణేనాపి చ వయసి చ రూపేచ నాదరో విహితః। త్వయి సౌరభేయి ఘుష్టా కపిలా పుత్రీతి బద్ధేయమ్॥ ౯౮ నిష్కారణాపరాధం నిష్కారణకలహరోషపరితోషమ్। సామాన్యమరణజీవనసుఖదుఃఖం జయతి దాంపత్యమ్॥ ౯౯ నష్టతనూజేన సమం మమాస్తు మిథ్యాభిశాపోఽపి। ఇతి ముహురుచ్యదబలా భాద్రచతుర్థీకలానాథమ్॥ ౪౦౦ నప్రాప్య నేకరాభ్యాం హృదయాన్నాపైషి వితనుతే బాధామ్। త్వం మమ భగ్నావస్థితకుసుమాయుధవిశిఖఫలికేవ॥ ౧ నాథేతి పరుషముదితం ప్రియే ఇతి నాసేత్యనుగ్రహో యత్ర। తద్దాంపత్యమతోఽన్యన్నారీరజ్జుః పశుః పురుషః॥ ౨ నానావర్ణకరూపం ప్రకల్పయన్తీ మనోహరం తన్వీ। చిత్రకరతూలికేవ త్వాం సా ప్రతిభిత్తి భావయతి॥

చకారవ్రజ్యా.

౩ పథికాః శక్త్యా కించిన్న వేదఘనకలమగోపికాగోపీ। కేలికలాహుఙ్కారైః కీరావళిమోఘముపసరసి॥ ౪ ప్రణమతి పశ్యతి చుమ్బతి సంశ్లిష్యతి పులకముకులితైరఙ్గైః। ప్రియసఙ్గమోత్స్మరసిత్వం వియోగినీ వామబాహులతామ్॥ ౫ ప్రవిశసి న చ నిర్గస్తం జానాసి వ్యాకులత్వమాతనుషే। బాల కచేతసి తస్యాశ్చక్రవ్యూహేమన్యురివ॥ ౬ పశ్యానురూపమిన్దిన్దిరేణ మాకన్దశేఖరోముఖరః। అపిచపిచుమన్దముకులే మాకలితకులమాకులం పిబతి॥
౭ ప్రతిబిమ్బసమ్భృతాననమాదర్శం గృహ్ణ సఖీహస్తాత్। ఆదాతు

---

౯౭ కస్యచిదాసక్త్యా గర్వితాం కాంచిదన్యోక్త్యా వక్తి. ఏవం చ త్వన్మాతుర్గుణవత్తాదినా ప్రసిద్ధ్యాఽతః కిం గర్వమావహసీతి.
౯౮ నిష్కారణకలహాదికం భవతి భవద్గేహే కిమిదమితి వాదినం కశ్చిద్వక్తి.
౪౦౦ కశ్చిదేకదా ప్రాప్తసఙ్గాం తదుత్తరం కించిన్నిమిత్తవిచ్యుతసఙ్గాం కాంచిద్వక్తి. ఏవం చ త్వదప్రాప్త్యాహమతిదుఃఖిత ఇతి.
౧ మమాజ్ఞాకారీ మన్నాయక ఇతి వాదినీం కాంచిత్కాంచిద్వక్తి.
౨ దూతీ నాయకం ప్రత్యాహ.
౩ కస్యాశ్చిద్వచనమాత్రాదేవ భీతాం ప్రతి కశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి.
౪ నాయికాసఖీ నాయకసఖీం వక్తి.
౫ కాచన కంచిత్ప్రతి వక్తి.
౬ సమీచీనానాం సమీచీనః అసమీచీనానాం అసమీచీన ఏవాశ్రయ ఇతి కశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి.
౭ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.

మిచ్ఛసి నను ధాకిం బీలాకమలమోహేన॥ ౮ ప్రాచీనాచలమౌలేర్యథా శశీగగనమధ్యమధివసతి। త్వాం సఖి పశ్యామి తథా చ్ఛాయామివ సజ్జు చన్ద్రాణామ్॥ ౯ ప్రాఙ్గణకోణేపి నిశాకరస్సతాపం సుధామపాహరతి। యదిమాం రజనిజ్వర ఇవ సఖి సన నిరుణద్ధి గేహపతిః॥ ౧౦ పతిపులకభిన్నగాత్రీ స్వచ్ఛాయావీక్షణేపి యా సభయా। అభిసరతి సుభగ సా త్వాం దళయన్తీ కణ్టకం తమసి॥ ౧౧ ప్రతిభూశ్శ్లోకోపి పక్షే దణ్డశ్శృఙ్గారరసకథాగురుషు। పురుషాయితం పణస్తద్బాలే పరిభావ్యతాం దాయః॥ ౧౨ పరమోహనాయ ముక్తో నిష్కారణస్తరుణి తవకటాక్షోయమ్। విశిఖ ఇవ కలితకర్ణః ప్రవిశతి హృదయం న నిస్సరతి॥ ౧౩ ప్రపదాలమ్బితభూమిశ్చుమ్బన్తీ ప్రీతిభీతిమధురాక్షీ। ప్రాచీరాగ్రనివేశితచుబుకతయా నవతితాను తనుః॥ ౧౪ ప్రాతరుపాగత్యమృషా వదతస్సఖినాస్య విద్యతే వ్రీడా। ముఖలగ్నయాపి యోఽయం న లజ్జితేదగ్ధకాలికయా॥ ౧౫ పశ్యోత్తరస్తనూదరి ఫాల్గునమాసాద్య నిర్జితవిపక్షః। వైరాటరివ పతఙ్గః ప్ర

సఖీ మానవతీం నాయికాం వక్తి- ఏవం చ మానం పరిత్యజ్య నాయకేన సమాగమస్స్వేతి వ్యజ్యతే.

౯ కథమాగతేన తేన సఙ్గతిః శ్లాఘావాన్న వృత్తేతి వాదినీం సఖీం నాయికా వక్తి- యద్వా నాయికా సఖీం ప్రతివక్తి- జ్వరవతో బహిర్నిస్సరణం నిశి నిషిద్ధమితి వైద్యకమ్.

౧౦ సఖీ నాయకం ప్రతి నాయికాప్రేమాధిక్యం వక్తి- పతిః న తు ప్రియః తత్పులకైః భిన్నాని గాత్రాణి యస్యాస్సా ఏవం చాతికోమలాఙ్గీత్వమ్.

౧౧ అక్షక్రీడనం విధేయమధునేతి వాదినీం నాయికాం నాయకో వక్తి- ప్రతిభూర్లగ్నకః గురుషు శృఙ్గారస్య కథనమేవ విపక్షే ఉక్తాకరణే దణ్డః- పురుషాయితం పణః పరాజయే దేయవస్తు- తత్ర హి బాలే దాయః పాశపాతనం పరిభావ్యతాం క్రియతాం- ఏవఞ్చాత్ర క్రీడనే యది తవాస్తి రతిస్తర్హి అనయా రీత్యాఽక్షక్రీడనం విధేయమితి- ఏవఞ్చ రత్యుత్కణ్ఠా ధ్వన్యతే- అత్ర బాలాపదేన ముగ్ధా న వివక్షితా తస్యాస్త్వేవంవిధప్రాగల్భ్యా[భావాత్.

౧౨ కయాచన విలోకితః కశ్చిత్తాం ప్రత్యాహ.

౧౩ సఖీ నాయకం ప్రతి వక్తి.

౧౪ నాయికా సఖీం వక్తి.

౧౫ సఖీ నాయికాం వక్తి- ఫాల్గునమాసాద్య గవాంకిరణానాం పక్షే ధేనూనాం పరావృత్తిం కరోతి- ఏవఞ్చ హేమన్తే గతేపి వసన్తాదావవశ్యం మదనదహనశరసన్త్రస్తః తవ ప్రియస్సమాయాస్యతీతి వ్యజ్యతే.

త్యాసయనంకరోతిగవాన్॥ ౧౬ ప్రమదవనంతవచస్తనశైలం సరసీం గభీరమూలాశ్చ। జగతినిదాఘనిరస్తం శైత్యందుర్గత్రయంశ్రయతి॥ ౧౭ ప్రోఞ్ఛతి తవాపరాధంమానం మర్దయతినివృతింహరతి। స్వీకృతాన్నిహన్తి శపథాన్ జాగరదీర్ఘానిశా సుభగ॥ ౧౮ పురమభితః పురతరుణాః పరిణతకేదారపరిసరేహరిణాః। ఇతిహాలికోయువజానిర్గతాగతైర్యామినీంనయతి॥ ౧౯ ప్రియఆయాతేదూరాదభూతఇవసఙ్గమో భవత్పూర్వమ్। మానరుదితప్రసాదాః పునరాసన్న పరసురతాదౌ॥ ౨౦ పూర్వమహీధరశిఖరేతమస్సమాసన్నమిహిరకరకలితమ్। కాలప్రోతంసరుధిరమిదమస్థకవపురివాభాతి॥ ౨౧ పరివృత్తనాభిలుస్త్రివళిశ్యామస్తనాగ్రమలసాక్షి। బహుధనళజఘనరేఖంవపుర్న పురుషాయితంసహతే ౨౨ ప్రారబ్ధనిధువనైవ స్వేదజలం కోమలాఙ్గి శిం వహసి। జ్యామర్పయితుంనమితా కుసుమాస్త్రిధనుర్లతేవమను॥ ౨౩ పుంసాందర్శయసున్దరిముఖేన్దుమీషత్త్రిపామపాకృత్య। జాయాజిత ఇతి హాటాజన శ్రుతిర్మేయశోభవతు॥ ౨౪ ప్రసరతుశరత్త్రియామాజగతీం ధవళయతు ధా'

---

౧౬ నాయకోనాయికాంవక్తి-ఏవఞ్చనిదఘకాలేశైత్యంస్థలత్రయేఽధివసతి- అతస్త్వయా మదనశరసన్తాపసన్తప్తస్య మమత్వత్కుచావేవ శరణం తేనమదఙ్గీకారంత్వంకురు.

౧౭ నాయికాసఖీ నాయకంవక్తి- ప్రోఞ్ఛతి దూరీకరోతి.

౧౯ సఖీనాయికావృత్తాన్త మపరసఖీంవక్తి-ఏవఞ్చసంగమస్యాప్యజ్ఞానాత్ అత్యన్తమన్మథవికారశాలిత్వమావేద్యతే.

౨౦ ప్రాతఃకాలస్సంవృత్తః అతఉపసతిర్నిస్సార్యతామితి సఖీనాయికాంవక్తి.

౨౧ నాయికాంనాయకోవక్తి-సర్వమేతత్పరిపక్వగర్భచిహ్నం-ఏవఞ్చ ఏవంవిధంశరీరంపురుషాయితం నసహతే తేనవిపరీతరతంనవిధేయమితి.

౨౨ నాయకోత్సాహవర్ధనాయ సఖీ నాయికాంవక్తి- యద్వా నాయకోవక్తి.

౨౩ జాయాజితోఽయమితి అపకీర్తిభావిసర్వలోకావగణనాం విధాయాపి మయా త్వదధీనతయైవ స్థీయతఇతిజ్ఞాపయితుం భఙ్గ్యన్తరేణనాయకోనాయికాంవక్తి- ఏవఞ్చ త్వదీయైతాదృశసౌన్దర్యోత్కర్షందృష్ట్వైవైతాదృశనాయికా జితత్వమత్యన్తపుణ్యోద్రేకలభ్యమితి యశస్సేభవత్వితిభావః.

౨౪ యద్యపి ఘటనావిధాన నిపుణాదూతీసన్తాపాపనోదకో నాయకశ్చవర్వర్తి తథాపి నిర్బన్ధశాలితయాస్మాకంనకించిదపి ఫలమితికాచిద్వక్తి.

మధుహానాం శోకః। పఞ్జరచకోరికాణాం కణికాకల్పోఽపి నశేషః॥
౨౫ పతితేఙ్కుశేస్తనార్పితహస్తాం తాం నిబిడజఘనపిహితోరూమ్। దన్తపదవికలఘూత్కృతిశతధుతదీపాం మనః స్మరతి॥ ౨౬ ప్రథమాగతసోత్కణ్ఠాశిరచలితేయం విలమ్బదోషేణ। వత్స్యన్తిసాఙ్గరాగాః పథిత రవ స్తనసమాధానమ్॥ ౨౭ పరితః స్ఫురిత మహౌషధిమణినికరే శైలితల్ప ఇవ శైలే। కాఞ్చీగుణ ఇవ పతితః స్థితైః కరతల్పః ఫణీ స్ఫురతి॥ ౨౮ ప్రావృషి శైలశ్రేణీనితమ్బముద్ఘుసిదిగన్తరే భ్రమసి। చపలాన్తరఘన కిం తవ వచనీయం పవనవశ్యోసి॥ ౨౯ ప్రతిదివసక్షీణదశస్తవైష వసనాఞ్చలోఽతి కరకృష్టః। నిజనాయక మతికృశం కథయతి మగ్రామ ఇవ విరలః॥
౩౦ పథిక కథంచపలోజ్జ్వలముమ్యద్జలశిస్ఢనివహ మదిషహ్స్ మయ పూరకనకద్రవమివ శివశరశిఖిభావితం సహసే॥ ౩౧ పథికం క్రమేణ సుస్పందరతరగలాన్తరుణి సుమధురచ్ఛాయా। వ్యాలమ్బమానవేణి స్స్వఖయసి శాఖేవ సారోహ॥ ౩౨ ప్రపదాతి నాపరాసాంసినేశమపి పీనతుఙ్గజఘనోరూః। యన్త్రిస్థకీలభావం యాతా మ్యదిబపి రద్యశ్యాపి॥ ౩౩ ప్రాతర్నిద్రాపియథాయథాత్యజాలులితనిస్సహైరఙ్గైః। జామాతరి మఽతిమానస్థా తథా సా వరాశ్వశ్రూః॥ ౩౪ ప్రణయపలితోఽపి సకటకో పకటాన్తే మదయాహతస్మ్యాః। తాసత్తరలోగ్కీ తస్య హసరభసం

౨౫ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి.
౨౬ సజ్ఞేతేబహుకాలంనాయకంప్రతీక్ష్య స్వగృహం ప్రతిగతాయాం నాయికాయాం సమాగతనాయకం ప్రతి నాయికాసఖీవక్తి- యద్వా కథమనయా విలమ్బితమితి వాదినం నాయకం నాయికాసఖీ సమాధత్తే.
౨౭ సఖీనాయికాం వక్తి.
౨౮ దుశ్శీలనాయకం నాయికాన్యోక్త్యా వక్తి- కిం వచనీయం కిం వాచ్య
౨౯ కశ్చిన్నాయికాం వక్తి. [మిత్యర్థః.
౩౦ కాచిత్పథికం వక్తి.
౩౧ కాచితాం కాఞ్చిద్వదతి.
౩౨ గాఢమన్యాఙ్గనాసక్తచిత్తం నాయకం నాయికా వక్తి- యద్వా కథమన్యాఙ్గనాఽస్పృష్ట స్త్వమసీతి వాదినీం నాయికాసఖీం నాయకో వక్తి- యద్వా నాయకో నాయికాం వక్తి.
౩౩ కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి- ఆత్మజైత్యనేన తత్సుఖవత్త్వేన తస్యాస్సుఖవత్త్వమితి.
౩౪ నాయికా సఖీం వక్తి- ఏవఞ్చ నాయకేఽతిసరలత్వమావేద్యతే.

ప్రియః కణ్ఠే॥ ౩౫ ప్రియదుర్నయేన హృదయ స్ఫుటసి యది స్ఫుటనమ
స్తు తే శ్లాఘ్యమ్। తత్కేళిసమరతల్పీకృతస్య వసనాఞ్చలస్యేవ॥ ౩౬ నవ
నోపనీతసౌరభమారోదకపూరపద్మినీలుబ్ధః। అపరీక్షిత స్వపక్షో గన్తా
హన్తా పదం మధుపః॥ ౩౭ ప్రేమలఘూకృతకేశవ వక్షోభరవిపులపుల
కకుచకలశా। గోవర్ధనగిరిగురుతాం ముగ్ధవధూర్నిభృతముపహసతి॥
౩౮ ప్రియవిరహనిస్సహాయాస్సహజవిపక్షాభిరపి సపత్నీభిః। రక్ష్యన్తే
హరిణాక్ష్యః ప్రాణా గృహభఙ్గభీతాభిః॥ ౩౯ ప్రకటయతి రాగమధికం
లపనమిదం వక్రిమాణముపవహతి। ప్రీణయతి చ శ్రుతిపదం మాలి శుకస్యేవ
దయితస్య॥ ౪౦ ప్రవిశన్త్యాః ప్రియహృదయం బాలాయాః ప్రబలయా
వతవ్యాప్తమ్। నవనిశితదరతరఙ్గితనయనయమేనాసినా వద్ధాః। ౪౧ ప్ర
ణయాపరాధరోషప్రసాదవిశ్వాసకేళిపాణ్డిత్యైః। రూఢప్రేమా క్రియతే కి
ము బాలా కుతుకమాత్రేణ॥ ౪౨ పూర్వైరేవహి దిత్రైరైశ్వర్యైస్తైర్జరతోపి
పూజ్యతా భవతః। ముఞ్చ మదమస్య గన్తా ద్యువధి గ్గజగజ్జనియోని॥
౪౩ ప్రథమం ప్రవేశితాయా వాసాగారం కథం చన సఖీభిః। నశృణోతి

---

౩౫ కాచిన్నాయికా కస్మింశ్చిదాసక్తా తదీయాం న్యాఙ్గనాసక్తిం విజ్ఞా
య అత్యన్తదుఃఖితా స్వహృదయం ప్రతివక్తి.
౩౬ కస్యచిన్ముఖాన్నాయికా గుణశ్రవణమాత్రేణ దుఃప్రాపాయాం త
స్యామాసక్తిం విధాయ గమనం కర్తుముద్యతం నాయకం ప్రతి కశ్చిదన్యో
క్త్యా వక్తి- ఏవఞ్చ త్వన్మైతాదృగనుచితం నాచరణీయమితి.
౩౭ ప్రేమవశాన్నాయకే లఘుతామఙ్గీకుర్వత్యపి స్వయం నావగణనా
విధేయేతి సఖీ నాయికాం భఙ్గ్యన్తరేణ వక్తి- ఏవం చైతాదృశమౌగ్ధ్యం న
కదాపి విధేయం త్వయేతి. [ద్వక్తి.
౩౮ ప్రియప్రీతౌ సత్యాం న కేనాపి కిమపి కర్తుం శక్యమితి కాచిత్కాఞ్చి
౩౯ నాయికా దూతీం వక్తి. [కాచిత్కాఞ్చిచ్ఛిక్షయతి.
౪౦ స్వకటాక్షవిక్షేపేణ నాయకస్యాధీనతాభాజనం విధేయ ఇతి
౪౧ నాయకో నాయికాసఖీం వక్తి- యద్వా నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.
౪౨ కాచిదన్యోక్త్యా పూర్వం స్వస్మిన్నాసక్తం వార్ధక్యాత్సురతాదా
వుపేక్షితమన్యవిటవిద్వేషిణం కఞ్చన వక్తి.
౪౩ యావత్పర్యన్తం నాయకాఙ్గసుఖం నానుభూతం తావదేవ గమనే
న కారః క్రియతే తదుత్తరం తు త్వమత్యన్తాసక్తా నాయకే భవిష్యసీతి-
అతః ఇదానీం మన్వాక్యం న తిరస్కుర్వితి కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి- ప్రసభ
మిత్యపి పాఠః.

వ్రతస్యానిర్గమనస్య సంకేతమ్॥ ౪౪ పూజాం వినా ప్రతిష్ఠాం నాస్తి
న మన్త్రం వినా ప్రతిష్ఠా చ। తదుభయమపి ప్రతిపన్నః పశ్యతు గీర్వాణపా
షాణమ్॥ ౪౫ పూర్వాధికో గృహిణ్యాం బహుమానః ప్రేమసమం విశ్వా
సః। భీరధికేయం కథయతి రాగం బాలా విభక్తమివ॥ ౪౬ పులకితకఠోర
పీవరకుచకలశాశ్లేష వేదనాభిజ్ఞః। శమ్భోరుపవీతఫణీ వాఞ్ఛతి మానగ్ర
హం దేవ్యాః॥ ౪౭ ప్రియ ఆయాతో దూరాదితి యా ప్రీతిర్బభూవ గే
హిన్యాః। పథికేభ్యః పూర్వాగతజ్ఞతిగర్వాత్సాపి శతశాఖా॥ ౪౮ పృ
ష్ఠం ప్రవయచ్ఛమాస్మ్య శదూరాదపసర్పణిహితైర్ముఖ్యైః। త్వామనుధావ
తి తరణిస్తదపి గుణాకర్షణతరలేయమ్॥ ౪౯ ప్రియయా కుసుమ్భకుసుమపిఞ్జ
రపాణిద్వయరాజనాఙ్కితే వాసః। ప్రహితం మాం యాఞ్చాఞ్జలిసమ
ర్పణకరణాయ శిక్షయతి॥ ౫౦ పరపతినిర్దయకుట్టాశోషిత నైవేర్ష్య
యా నఖోరాపేన। దగ్ధమముతో పతత్రా రోదిమితవతా నవం వీక్ష్య॥
౫౧ ప్రాచీరాన్తరితేయం ప్రియస్య వదనేధరం సమర్పయతి। ప్రాగ్గిరివి

---

౪౪ మన్త్రవత్త్వమావశ్యకమితి కశ్చిద్వక్తి.

౪౫ నాయికాసఖీ నాయికాయాం మానాద్యుపచారప్రదర్శకం నాయకం వక్తి- ఏవఞ్చ యత్రాసాధారణం ప్రేమ న తత్ర కిమపి మానాదిబాహ్యోపచారకరణముపేక్షితమితి.

౪౬ స్వపీడాభయేన స్వప్రభో రథ్యనిష్టం చిన్త్యత ఏవేతి కశ్చిత్కథం స్వప్రభోరనుచితాశంసనం కరోషీతి వాదినం వక్తి- యద్వా రోమహర్షయం దుఃఖాభిజ్ఞ స్స ఏవ పరస్య దుఃఖనివృత్తిం వాఞ్ఛతీతి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి- అథవా సామానవతి నాయికేతి దుష్టదూతీవచనాచ్ఛిథిలం నాయకం నాయికా సఖీ వక్తి. [కూజాతా.

౪౭ కాచిత్కఞ్చిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తాన్తం వక్తి- శతశాఖా అత్యుత్క

౪౮ నాయికాసఖీ నాయకమన్యాసక్తం నాయికాప్రేమ వక్తి- ఏవఞ్చ యద్యపి త్వముదాసీనస్తథాపి త్వదీయచాతుర్యాదిగుణం లబ్ధ్వా త్వామేవానుసరతీతి.

౪౯ నాయకస్సఖాయం వక్తి- కుసుమ్భకుసుమపిఞ్జరితత్వేనారక్తత్వం లేసవకోపవత్త్వం పాణిద్వయరాజనాఙ్కితమిత్యనేన మత్ప్రణతిరావేద్యతే యద్వా ఏకప్రణామజాతాపరాధస్య నివారణానేకప్రణామకరణం మమ

౫౦ నాయికా నాయకం వక్తి. [ప్రాప్తమితి.

౫౧ దూతీకస్యాశ్చిత్స్వామిసకథనేన నాయికాయాస్సహకర్తృత్వమనుపదిశతి- ఇయం తవ ప్రతివేశినీ ఇత్యనేన త్వయాపి భీతిమత్స్వలజ్జైవం ది

హితా రాత్రి స్సంధ్యారాగం దినస్యేవ॥ ౫౨ ప్రాఙ్గణఏవకదామాంశ్లి
ష్యన్తీమన్యుకమ్పికుచకలశా। అంసనిషణ్ణముఖీసా స్నపయతి బాష్పేణ
మమపృష్ఠమ్॥ ౫౩ ప్రేతైః ప్రశస్తసత్వాసా ప్రత్యక్షైర్వీక్షితా స్ఖలద్గ్రా
సైః। చుమ్బతి మృతస్యవదనం భూతముఖోల్లేఖితం బాలా॥ ౫౪ పి
శునః ఖలు సుజనానాం ఖలమేవ పురోఽభిధాయ జేతవ్యః। కృత్వాజ్వరమా
త్మీయం జిగాయ శమ్భుర్జ్వరం విష్ణుః॥ ౫౫ పిబమధుప వకులకలికాం
దూరేవదనాగ్రమాత్రమాధాయ। అధరవిలేపసమాప్యే మధుని ముధావద
నమర్పయసి॥ ౫౬ ప్రాయేణైవమ్లానా మ్లానానా మాశ్రయత్వముప
యాన్తి। కాళిన్దీ పుటభేదః కాళియపుటభేదనం భవతి॥ ౫౭ పశ్య
ప్రియతనువిఘటనభయేన శశిమౌళిదేహసంలగ్నా। సుభగైకదైవ-ము
మా శిరసా భాగీరథీం వహతి॥ ౫౮ పథికవధూజనలోచన నీరనదీమాతృ
కేషు దేశేషు। ఘనమణ్డలమాఖణ్డలధనుషా కుణ్డలితమివవిధినా॥ ౫౯ ప్ర
తివేశిమిత్రబన్ధుషు దూరాత్ప్రచ్ఛాద్య గతోఽపి గేహిన్యా। అతి కేళిలమ్పటత
యాదినమేకమగోపి గేహపతిః॥ ౬౦ పరపట ఇవ రజకీభిర్మలినో
భుక్త్వాతినిర్దయన్తాభిః। అర్ఘగ్రహణనవినా జఘన్యముక్తోసి కులటాభిః॥

ఘాచరణమాచరణీయమితి.

౫౨ పథికశంసనమేతత్.

౫౩ కథమీదృశభయా నకావసరే ప్రియసన్నిధే సమభిసరణమితి వాది
నీం నాయికాం దూతీకస్యాశ్చిద్వృత్తకథనవ్యాజేన సతిప్రేమ్ణి నకస్యాపిభీ
తిరితివక్తి.

౫౪ స్వస్య సామర్థ్యేఽపి నదుష్టనిబర్హణం స్వయంవిధేయమితి కశ్చి
త్కఞ్చిదుపదిశతి- తేన క్లేశేఽపి దుష్టసమ్భాషణమనుచితమితి.

౫౫ నేయమత్యన్తసురతవిమర్దసహేతి సఖీనాయక మన్యోక్త్యావక్తి.

౫౬ కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి-ఏవంచ సద్భిరసతామాశ్రయోనదేయ ఇతి.

౫౭ సఖీనాయికాం శిక్షయతి-ఏవంచ యద్భగవత్యా పార్వత్యాప్యే
వంరీత్యాస్థీయతే తత్ర కావార్తాన్యాసామితి.

౫౮ కాచిద్వక్తి- నదీమాతృకాః నద్యమ్బుపాలితాః.

౫౯ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తంవక్తి- క్లేశగతోఽపి- ఏవంచ ఝటితిస
ర్వ్యాగాహ్యదర్శనయోగ్యత్వంధ్వన్యతే.

౬౦ నాయికా నాయకంవక్తి- మలినస్త్వంనిర్దయంభుక్త్వా పరకీయ
త్వాదితిభావః-ఏవఞ్చ కులటాత్వేన బహునాయకవిషయకరతిమత్తయా
తద్రతే రాధాసత్తయాఽర్ధాద్దోషవత్త్వమిత్యుక్తందిశాచతత్ర నరసఇతి.

బకారవ్రజ్యా.

౬౧ బహురేఖోషితిలాఞ్ఛనేరుణ శిరసి వయస్యేన దయితఉపహసితే। త త్యాః కలితలజ్జాపిశునయతి సఖీము సౌభాగ్యమ్॥ ౬౨ బన్ధనభాజోఽము ష్యాశ్చికురకలాపస్య ముక్తమానస్య। సిన్దూరితసీమన్తచ్ఛలేన హృదయం విదీర్ణమివ॥ ౬౩ బలమపి వసతిమయాన్తి శ్రేష్ఠిని గురుగర్వగద్గదం వదతి। తజ్జాయయా జనానాం ముఖమీక్షితమావృతస్మితయా॥ ౬౪ బలవదనిలోపనీతస్ఫుటితనవామ్బుజసౌరభో మధుపః। ఆకృష్యతే నలిన్యా నాసానిక్షిప్తరజ్జురివ॥ ౬౫ బాణం హరిరివ కురుతే సుజనో బహుదోషమప్యదోషమివ। యావద్దోషం జాగ్రతి మలిమ్లుచా ఇవ పునః పిశునాః॥ ౬౬ బౌద్ధస్యేవ క్షణికో యద్యపి బహువల్లభస్య తవ భావః। భగ్నాభగ్నా భ్రూరివ నతు తస్యా విఘటతే మైత్రీ॥

భకారవ్రజ్యా.

౬౭ భ్రమసి ప్రకటయసి రదం కరం ప్రసారయసి తృణమపి శ్రయసి। ధిగ్జ్ఞానం తవ కుఞ్జరజీవం నజు హే యాషి జఠరాగ్నౌ॥ ౬౮ భూతిమయం తు రుతేఽగ్నిస్తృణమపి సంలగ్నమేనమపి భజతః। నైవ సువర్ణదశాం తే శజ్జ్కర శిరోమణి వధేన॥ ౬౯ భవ పసిదాఘదీర్ఘాయ శేహాయ నుమా నేవయామి

౬౧ కాచిత్ప్రసాశ్చిద్వృత్తం వక్తి- యద్వా యద్యపి నాయకో నతథా ప్రేమాది విదధాతి తథాపి సఖ్యాదిషు తు మయ్యేవ ప్రేమవానితి స్వగౌరవం సంరక్షణీయమితి తత్ప్రకారం కాచిత్కాఞ్చిదుపదిశతి- పిశునయ
౬౨ కశ్చిన్నాయికా కేశకలాపం స్తౌతి. [తి సూచయతి.
౬౩ కాచిత్ప్రసాశ్చిద్వృత్తం వక్తి-యద్వా వణిజః పుంస్త్వహీనతయా తదఙ్గనాయాశ్చ సమృద్ధమన్మథత్వేన తత్రత్యగమనే తస్యా ఆసక్తిస్స్వాయి భవిష్యతీతి.
౬౪ కస్యాశ్చిద్గుణాదికం కస్యచిద్వదనాదాకర్ణ్య కశ్చిత్తస్యామాసక్త ఇతి మధుపనలినీవ్యాజేన కాఞ్చిద్వక్తి.
౬౫ గుణమాత్రగ్రాహకత్వం సుజనత్వం దోషమాత్రగ్రాహకత్వం పిశునత్వమితి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి.
౬౬ నాయికా దూతీ నాయకం వక్తి- భావశ్చిత్తాభిప్రాయః.
౬౭ కశ్చన దైన్యకారిణమన్యోక్త్యా వక్తి.
౬౮ ఔద్ధత్యవిహీనైతత్సేవాకరణే అత్యన్తమనర్థావాప్తిరితి కశ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి-తృణమిత్యనేన దీనత్వమ్.
౬౯ కశ్చిత్కాఞ్చిత్ప్రతి సజ్జ్కేతం వక్తి.

నీతస్త్వ। ద్వీపాఇవదివసాఅపితథాక్రమేణ ప్రథీయాంసః॥ ౭౦ భవ
తామహతిస్నేహానలేర్పితావథక హేమఘుటికేవ। తస్మిన్హస్తేనాపిస్పృష్టా
మకుడ్ద్రైర్నసాశక్యా॥ ౭౧ భూమిలులితైకకుణ్డలముత్తమ్భితకాణ్డప
టమియంముగ్ధా। పశ్యన్తీనిశ్వాసైః తిపతి మనోరేణుపూరమివ॥
౭౨ భవతాలిఙ్గితభుజఙ్గీజాతఃకిలభోగిచక్రవర్తిత్వమ్। కఞ్చుకవసేదరీస్త
నమఖిలపతఃస్ఫురతిలఘిమా తే॥ ౭౩ ధైర్యభుజావల్లీపతి రతిస్తుతిస్త
ద్వధూసుదృష్టేన। రతుకజయసియదేకస్యా న్యైశ్వరసదనిసుఖమస్మి॥
౭౪ భోగాతమస్యరసౌన్దర్యజ్ఞాత్రేణాపికుర్వతోఽతినుగ్ధస్య। వృ
ద్ధస్యప్రమదాఽపిశ్రీరపిభృతోఽపభోగాయ॥ ౭౫ భవితాసిరజనియ
స్యాకుధ్వశ్రమశాన్తయే పదందధతీమ్। సబలాద్వలయితజఙ్ఘారుద్ధాంమా
మురనిపాతయతి॥ ౭౬ భూషణతాంభజతస్సఖికషణవిశుద్ధస్యజా
తరూపస్య। పురుషస్యచకనకస్యచయుక్తోగరిమానరాగస్య॥ ౭౭ భ
స్మపరుషేపిగిరిశేస్నేహమయీయాత్వముచితేనసుభగాసి। మోఘస్త్వయిజ
నవాదోయదోషధిప్రస్థమహితేతి॥ ౭౮ భయపిహితం బాలాయాఃపీ
వరమూరుద్వయంస్మరోన్నిద్రః। నిద్రాయాంప్రేమార్ద్రఃపశ్యతినిశ్వాసస్య
నిశ్వాసస్య॥ ౭౯ భ్రమరీవకేశగర్భేగన్ధహృతాకుసుమమనుసరన్తీత్వామ్

---

౭౦ నాయికా సఖీనాయకంవక్తి.

౭౧ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి.

౭౨ మూర్ఖాఙ్గనాభిలాషిణం కంచనకాచిదన్యోక్త్యావక్తి-ఏవఞ్చచతురాయాస్సఙ్గతింపరిత్యజ్య అచతురాయాస్సఙ్గతి ర్లాఘవకారిణీతి.

౭౩ కేనచిత్కాస్యాశ్చి త్సఙ్కేతఃకృతఇతి కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి- ఏవంచ దేవాలయే మయైకాకినాస్థీయతే తత్రత్వయాగన్తవ్యమితి.

౭౪ వృద్ధస్యస్త్రీసంగ్రహోవ సుసంగ్రహోవాఽనర్థాయవహిపేతి కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౭౫ పథికాఙ్గనాశంసనమేతత్.

౭౬ కిమిత్యస్య గౌరవాదనవిధీయతే త్వయేతివాదినీం సఖీం నాయికా వక్తి- ఏవంచైతాదృశ స్యైవగౌరవముచిత మన్యాదృశస్యనేతి.

౭౭ స్వగుణైఃప్రియవశ్యతావిధానదక్షాంకార్మణేనానయాపతిస్స్వాధీనతామానీతఇతిసపత్నీభిఃప్రోచ్యమానాంనాయికాంకాచిదన్యోక్త్యావక్తి

౭౮ బాలాయా ఉపభోగోఽదుస్సాధ్యఇతి కశ్చిద్వక్తి- యద్వా యత్ర యత్రమనస్తదేవ తేననిద్రాయామపి దృశ్యతఇతికశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౭౯ నాయికా సఖీనాయకంవక్తి.

అవ్యక్తం హూజన్తీ సజ్జేన్తం తమసి సా భ్రమతి॥ ౮౦ భ్రామం భ్రామం స్థితయా స్నేహే తవ పయసి తత్ర తత్రైవ। ఆవర్తపతితనౌకాయితమనయా వినయమపనీయ॥ ౮౧ భ్రమయసి గుణమయి కణ్ఠగ్రహయోగ్యానాత్మమన్దిరోపాన్తే। పాలికనన్దినితమణాన్కుద్మి నూమేఢిరజ్జురివ॥ ౮౨ భాలనయనేగ్నిరిన్దుర్మౌళౌ హృదయే భుజఙ్గమః పదిపాః। తదపి తమోమయ ఏవ శ్వమీశకః ప్రకృతిమతిశేతే॥

మకారవ్రజ్యా.

౮౩ మధుమదవీతవ్రీడా యథా యథాలపతి సన్ముఖం బాలా। తస్స్యముఖముజాతతృప్తిస్తథా తథా వల్లభః పిబతి॥ ౮౪ మిత్రైరాలోచ్య సమం గురుకృత్వా కలహమపి సమారబ్ధః। లగ్నస్తామివ హతో ముఖవైలక్ష్యేణ మానోయమ్॥ ౮౫ మమ రాగిణో మనస్విని కరమర్పయతో దశానీపృష్ఠమపి। యదితదపికమలబన్ధోరివమన్యే స్వస్య సౌభాగ్యమ్॥ ౮౬ మా స్పృశ మామితి సకుపితమివ భణితం వ్యాజితాన చ వ్రీడా। ఆలిఙ్గితయా సస్మితముక్తమనాచారకి కురుషే। ౮౭ మూలానిచనిచులానాం హృదయాని కులవసతికులటానామ్। ముదిరమదిరా ... తా గోదావరి కిం విదా

---

౮౦ ఏతస్యాత్యనురాగస్థిరం స్థాస్యతి న వేతి సంశయానం నాయకం నాయికాసఖీవక్తి- ఏవమస్య యథాజవేష్టితా ఆవర్తపతితా నౌకా తతో న్యత్రనగచ్ఛతి తథేయం తవస్నేహేస్థితా నవిచలిష్యతీతి.
౮౧ కాచిదన్యోక్త్యా హాలికవధూం ప్రత్యాహ.
౮౨ నాయకీయ ప్రసఙ్గినాసఙ్జాతేనోత్తరం విమనస్కాం నాయికాం సఖీదృష్టాన్తద్వారా సమాధత్తే- కశ్చన భక్తశ్శివం వక్తి- యద్వా కశ్చిత్కశ్చిత్ప్రత్యన్యోక్త్యావక్తి.
౮౩ ఆసక్తచిత్తేనాఙ్గనాధర్మ్యమపి నగణ్యత ఇతి.
౮౪ సఖీ నాయికాం వక్తి- అయం మానస్తవ ముఖవైలక్షణ్యేన ప్రసాదజన్యేనేతి భావః- ఏవంచ యథామిత్రైస్సహ విచార్య మహత్తరం కలహం విధాయారబ్ధోపి శత్రుః సతాం ముఖవైలక్షణ్యమాత్రేణ నవినష్టో భవతి- తథా తే మానః ప్రసాదజన్య ముఖవైలక్షణ్యతయా వినష్టః.
౮౫ కశ్చిల్లజ్జావశాత్స్వకటాక్షవిక్షేపసమయేఽన్యప్రదేశాభిముఖీం కాంచిద్వక్తి.
౮౬ పుష్పవతీవృత్తం కశ్చిత్సఖాయం వక్తి.
౮౭ కశ్చిత్కాఞ్చిదన్యోక్త్యావక్తి- కులవసతిపదేన కులటానామనన్యగతికత్వం తద్ధృదయవిదారకత్వాన్నౌచిత్యం చ ధ్వన్యతే.

రయసి ౮౮ కులయ్రక్రమసారాణామపి ధీరాణాం గుణ్యాఃస్ఖలకథాపి। జిత
శ్రమయని పతితా నామనాదరాద్యౌవనగుణాయ ౮౯ మధుమథనమూ
ర్తిమూలే సఖి తులయసి తులసి కిం ముధా రాధామ్। యత్రైవ పదమదసీయం
సురభయితుం సౌరభోద్భేదః॥ ౯౦ మయి యాస్యతి కృత్వా వధిదిన
సఙ్ఖ్యం చుమ్బనం తథాశ్లేషమ్। ప్రియయానుశోచితా సా తావత్సరతా
క్షమా రజనీః। ౯౧ మృగమదనివాసమటవీ కుబ్జముకుపికృషికవాటికా
వహతి। హట్టవిలాసిని భవతీ పరమేకా పౌరసర్వస్వమ్॥ ౯౨ మధుదివ
సేషు భ్రామ్యన్న్యథా యథా విశతి మానసం భ్రమరః। సఖి లోహకణ్టకనిభ
స్తథా తథా మదనవిశిఖోఽపి॥ ౯౩ మయి చలితే తవ ముక్తా దృశస్స్వ
తారాః ప్రియే సహానీయాః। సత్యం మనాన్యా స్వదృశః ప్రయాన్తి మమ హృద
యహారత్వమ్॥ ౯౪ ముగ్ధే కుముమనసిశరాః స్మరస్య పఞ్చాపి సన్తతం లగ్నాః
శజ్యాస్తవ పశికాద్వయమర్పితమేతేన తే హృదయే॥ ౯౫ మధుమథన
వదననిహితా వంశీసుషిరానుసారిణో బాణాః। హన్త హరన్తి మనో మమ న
తకారిశిఖాః స్మరస్యేవ॥ ౯౬. మహతోస్సువృత్తయోస్సఖి హృదయ
గ్రహయోర్వ్యయోస్సముచ్ఛ్రితయోః। సజ్జనయో స్తనయోరివ నిరన్తరం సఙ్గ
తం భవతి॥ ౯౭ మధువారితస్య బహుభిర్మృగయోర్భూయస్స్వయం చ
భావయతః। జాతోఽపి శీవతస్యాం నవఖేఽనివర్తతే మోహః॥ ౯౮ మ

---

౮౮ బుద్ధిమతామపి న జడసమూహేన సమాదర ఇతి కశ్చిద్వక్తి.
౮౯ కస్యాశ్చిన్నాయికాయాః స్వామ్యం స్వస్మిన్ కుర్వాణాం కాంచిద
న్యాక్తాం వక్తి.
౯౦ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి- గన్తుకామే మయి అవధిదినసముసంఖ్యాం చు
మ్బనం రతావలిఙ్గనం కృత్వా ప్రియయా తావత్సంఖ్యాకసురతసమ్పాద
నాసమర్థా రాత్రిః అనుశోచితా- యస్యాః కశ్చిత్తస్యాశ్చిద్వృత్తం వక్తి.
౯౧ కశ్చిద్వేశ్యాం స్తౌతి.
౯౨ కాచిత్సఖీం ప్రత్యాహ- ఏవం చ కేవచిత్సహామాం రోజయేతి.
౯౩ నాయకో నాయికాం వక్తి- ఏవంచైతాదృశత్వ ద్విలోకనేనాహం
గమనపరాఙ్ముఖస్సంవృత్తోఽస్మీతి.
౯౪ అహమత్యన్తమదనబాధాక్రాన్తస్సంవృత్త ఇతి కశ్చిత్కాఞ్చిదాహ.
౯౫ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి. [ద్వక్తి.
౯౬ సమానగుణశాలినో స్వాహజకీసంగతిరితి వాదినీం కాంచిత్కాఞ్చి
౯౭ కశ్చిదేతాదృశం నాచరణీయమిత్యుపదేశకర్తారం సఖాయం వక్తి.
౯౮ పరాఙ్గనాలమ్పటతయా అపకీర్త్యా స్వజనపరిత్యక్తం కంచన క

గ్లానిసర్మ తాయారసేవ్యాతో వీచిలోచనత్యేపై। యద్యప్యసేతరువర భ్రష్టోభ్రంశోపితే శ్లాఘ్యః॥ ౯౯ మేనాముల్లాసయతి స్వైరయతి హరింగిరిం చవిము ఖయతి। కృతకరబద్ధవిలమ్బః పరిణయ నేగిరిశకరకమ్పః॥ ౫౦౦ మధుగన్ధఘూర్ణలోలత్తిలకం స్ఖలదుక్తిఘూర్ణదరుణాక్షమ్। తస్యాః కదాధరామృతమాననమవధూయ పాస్యామి॥ ౧ మేదిన్యాం తవ నిపతతి న పదం బహువల్లభేతి గర్వేణ। ఆశ్లిష్యకైర్న తరుణైస్తుదీవనసన్యైర్విముక్తాసి॥

౨ మూలేనిసర్గమధురం సమర్పయన్తో రసం పురో విరసాః। ఇక్షవ ఇవ పరపురుషా విధిధేమురసేము నవిధేయాః॥ ౩ మహతి స్నేహనిహితః కుసుమం బహుదత్తమర్చితో బహుశః। వక్రస్తదపి శనైశ్చర ఇవ దుష్టగ్రహో దయితః॥ ౪ మాశబరతరుణి పీవరవక్షోరుహయోర్భరేణ భజగర్వమ్। నిర్మోకైరపి శోభా యయోర్భుజఙ్గీభిరుత్సృక్తైః॥ ౫ మమకుపితా యాశ్ఛాయాం భూమావాలిఙ్గ్య సఖి మిళత్పులకః, స్నేహమయ త్వమసు

శ్చిదన్యోక్త్యావక్తి- నాయికాయా లోకోత్తరసౌన్దర్యాది గుణశాలిన్యా ఇతి భావః- ఏవంచైతాదృశ నిన్ద్యకర్మాపి చేత్కర్తవ్యం తర్హి ఏతాదృశ నాయికయా సహేతి.

౯౯ ఏతాదృశ్యవస్థా మహతామపి భవతి అతస్త్వయా కాపి నలజ్జా విధేయే తికంచన కశ్చిద్వక్తి.

౫౦౦ పథికాశంసనమేతత్.

౧ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి- ఉత్తరోత్తరనాయక వల్లభత్వే పూర్వపూర్వ నాయకవల్లభత్వాభావస్య హేతుతయా తస్యచ గుణశూన్యత్వజ్ఞానాధీనతయా నతవానేకవల్లభత్వేన గర్వకరణ ముచితమపితు యస్యాస్సాకకలాకలాపాకృష్టో నాయకో నిమగ్నమానసస్తస్యా ఏవ గర్వకరణముచితమితి ధ్వన్యతే.

౨ పరపురుషేష్వభిరతి ముత్పాదయితుం దూతీనాయికాంవక్తి- పురః జనసమక్షం విరసాః లోకభీతేరితిభావః- ఏవంచ లోకవచనగీపుణత్వేనా తివిజ్ఞత్వమావేద్యతే- యద్వా కాచిత్పరపురుషాభిరతిం నిన్దతి- ప్రథమతః స్వభావేనమధురం రసం ప్రీత్యాదిసమర్ప్య యన్తః అగ్రేపి రసాః భవన్తి అతఏవ పరపురుషరతిం నవాఞ్ఛనీయమితి ధ్వన్యతే.

౩ కాచిన్నాయకం కిమర్థమవగణయసీతి వాదినీంసఖీంవక్తి.

౪ కాచిన్నీచజనతోషితాం యౌవనగర్వితాం కాఞ్చిదన్యోక్త్యావక్తి- ఏవంచ కదర్యజన సేవితత్వేన నత్వయాగర్వః కార్య ఇతి.

౫ కథంమానస్త్వయా పరిత్యక్త ఇతి వాదినీంసఖీం నాయికావక్తి.

క్షిన్నకరోతి కిం నైష నాపరుషమ్॥ ౬ ముషిత ఇవ క్షణవిరహే హరిశ్చురివము సుముఖేషు కేలిసఙ్గ్రామే। దాస ఇవ శ్రమసమయే భజన్న తాఙ్గీం న తృప్యామి।

౭ ముఞ్చసి కిం మానవతీం వ్యవసాయాద్ద్విగుణమన్యువేగేతి। స్నేహభవః పయసాగ్నిస్సాంత్వేన చ కోపమున్మిషతి॥ ౮ మలయజమపసార్య ఘనం వీజనవిఘ్నం విధాయ పాణిభ్యామ్। స్మరసన్తాపాదగణిత నిదాఘమాలిఙ్గతే మిథునమ్॥ ౯ మహతో౽పి హి విశ్వాసాన్మహాశయా దధతి నాల్పమపి లఘువః। సంవృణుతే౽ద్రీనుదధిర్నిదాఘనద్యో న భేకమపి॥ ౧౦ మధుధారేవ న ముఞ్చసి మానిని రూష్టా౽పి మాధురీం సహజామ్। కృతముఖభఙ్గా పిరసందదాసి మమ సరిదివామ్భోధేః ౧౧ మదనధనుర్జ్యాస్వానైరేతైరివ పథికతరుణానామ్। వీణాతన్త్రీక్వాణైః కేషాం న వికమ్పతే చేతః॥ ౧౨ మమ భయమస్యాః కోపో నిర్వేదోస్యాశ్చ మమ చ మన్దాక్షమ్। యాతం కుచాన్తరితే స్మితసంవృతి నమితకన్ధరయోః॥
౧౩ ముక్తావ్యస్త్రైవ ధావతు పతతు సఖే సా త్రిమార్గగా వాస్తు। ఇయమేవ నర్మదా మమ వంశప్రభవానురూపరసా॥ ౧౪ మృగమద లేపనమేతన్నీలనిచోలైవ నిశి నిషేవస్వ। కాళిన్ద్యామిన్దీవరమిన్దిరసున్దరీవ సఖి॥
౧౫ మమ సఖ్యా నయనపథే మిళితశ్శక్తో న కశ్చిదపి చలితుమ్। పతితో

---

౬ కశ్చిత్సఖాయం వక్తి- ఏవం చైతాదృశనాయికా నాస్త్యేతి.
౭ అనునయానేకప్రకారకరణే వ్యధిక కోపశాలినీం నాయికామవలోక్యానునయనిర్విణ్ణహృదయం నాయకం సఖీ ఉపదిశతి- ఏవం చైతస్యాః కోపః ప్రీతిపూర్వక ఏవ- అతో న త్వమేతస్యాః సమాధానాద్విరమేతి ధ్వన్యతే.
౮ ఇతరసన్తాపాత్కామసన్తాపో౽ధిక ఇతి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి- మిథునం స్త్రీపుంసద్వన్ద్వమ్.
౯ కశ్చిత్కఞ్చిచ్ఛరణాగత స్తేనచారక్షితస్తంవక్తి- ఏవం చ మహాన్త ఏవ మహత్తరం శత్రుమవధూయాపి శరణాగతం పాలయన్తి- సముద్రా ఇతి.
౧౦ ఆరబ్ధమానాం నాయికాం నాయకో వక్తి- మానశ్చాఙ్గంలఘుః.
౧౧ వీణావాదనకారిణీం నాయికాం సురతోత్కణ్ఠితో నాయకస్తన్ని రక్షణాయవక్తి.
౧౨ నాయకస్సఖాయం వక్తి.
౧౩ పరాఙ్గనాప్రలోభకారిణం సఖాయం వక్తి.
౧౪ సఖీ నాయికాం వక్తి.
౧౫ సఖీ కంచన నాయకం స్వనాయికాచాతురీం వక్తి.

నిపతిత విషమే ఘట్టకుటీయం మకరకేతోః॥ ౧౬ మహతా ప్రియేణ నిర్మితమప్రియమపి సుభగ సహ్యతాం యాతి। సుత సమ్భవేన యౌవనవినాశనం న ఖలు ఖేదాయ॥ ౧౭ మానగ్రహగురుకోపాదనుదయితా స్వైవ రోచతే మహ్యమ్। కాఞ్చనమయీ విభూషా దాహాఞ్చితశుద్ధభావేవ॥

యకారవ్రజ్యా.

౧౮ యూనః కణ్టకవిటపానివాఞ్చల గ్రాహిణస్త్యజన్తి సా। వన ఇవ పురేపి విచరతి పురుషం త్వామేవ జానన్తి॥ ౧౯ యస్మాన్నూపగతాః స్మో విబుధా వాజ్ఞాత్రపాటవేన వయమ్। అన్తర్భవతి భవత్స్వపి నాభక్తస్తన్న విజ్ఞాతమ్॥ ౨౦ యత్రాసన దూతీ యత్ర స్నిగ్ధా న దృశోపి నిపుణయా నిహితాః। న గిరో ద్యాపి వ్యక్తీకృతస్స జారోనుమరణేన॥ ౨౧ యానీయతే సపత్న్యా ప్రవిశ్య యావర్జితా భుజఙ్గేన। యమునాయా ఇవ తస్యాస్సఖి మలినం జీవనం మన్యే॥ ౨౨ యస్మిన్నయశోపి యశో హ్రీర్విఘ్నో మాన ఏవ దౌశ్శీల్యమ్। లఘుతా గుణజ్ఞతా కిం న ప్రేయసా సఖి న తే దృష్టః।

౨౩ యద్వీక్ష్యతే ఖలానాం మాహాత్మ్యం క్వాపి దైవయోగేన। కాకానామివ శౌక్ల్యం తదపి హి న చిరాదనర్థాయ॥ ౨౪ యత్ఖలు ఖలముఖమహితవహ్నినిహితమపి శుద్ధిమేవ పరమేతి। తదనలశౌచమివాంశుకమిహ

---

౧౬ కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి- యద్వా సఖీ నాయకం వక్తి- యద్వా స్వాపరాధజన్యాతిఖేదాత్ నాయికాదర్శనోదాసీనం నాయకం నాయికా సఖీ [వక్తి.

౧౭ నాయకో నాయికాసఖీం వక్తి.

౧౮ దూతీ నాయకే నాయికాసక్త్యతిశయం వక్తి.

౧౯ కశ్చిద్గుణీ దరిద్రస్స్వయముపగతస్తత్ర వసతి మలభమానస్తాన్వక్తి- అభక్తః అన్నరహితః దరిద్ర ఇతి- పక్షే యద్వా భక్తిరహిత ఇత్యర్థః- ఏవం చ యో భవదీయసేవాం కరోతి స ఏవ భవత్సు సమావేశమాప్నోతి న [పాఙ్క్తిత్వమాత్రశాలీతి భావః.

౨౦ నాయకో నాయికాం వక్తి.

౨౧ సపత్న్యధీనత్వాదికమసమఙ్గతికా చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

౨౨ దూతీ నాయికాం కేనచిన్నాయకేన సహ సఙ్గమయితుం వక్తి- యద్వా త్వత్సమ్బన్ధీయ వాస్మాభిః కిం న దృష్టః అపితు దృష్టః- ఏవం చ సమ్యక్తయా సమ్పాదితమ్- యదేతాదృశే ఆసక్తిస్సమ్పాదితేతి ఇతి సఖీవాక్యమ్.

౨౩ ఖలానాం మాహాత్మ్యదర్శనేనాపి న విశ్వాసో విధేయ ఇతి కశ్చిద్వక్తి.

౨౪ ఖలైరపి సమ్యగిదముభయోః ప్రేమేత్యుచ్యతే తదేవ ప్రేమ ఇతి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి- ఏవం చ తథావిధే నైవ సహ ప్రీతిర్విధేయా- యా ఖలైరపి స్తూయేత న తు సాధారణేన సహేతి.

లోకదుర్లభం ప్రేమ॥ ౨౫ యస్యావధిమర్థయతే హా ఖేయాఽర్థం దదామి
సర్వస్వమ్। తేనానయాతిదారుణశజ్యాభూరోపితం చేతః॥ ౨౬ యా
నామీర్ష్యావైరం తన్వతా తరుణిచక్రరుచిరేణ। తవజఘనే నాకులితానిఖి
లాపల్లీఖలేనేవ॥ ౨౭ యావజ్జీవనభావీతుల్యాశయయోర్నితాన్తనిర్భే
దః। సదరాఽరివైషయా సోఽస్పృగ్గోరససమధికమావహతి॥ ౨౮ యన్ని
హితాం శేఖరయసి మాలాం సా పాతు శతభవన్తమితి। ప్రహరన్తీం శిరసి
పదాస్మరామి తాం గర్వగురుకోపామ్॥ ౨౯ యావనగుప్తిం పత్యౌ బన్ధు
ముముగ్ధత్వమార్జవం గురుషు। కుర్వాణా హాలికవధూః ప్రశస్యతే వ్యాజతో
యువభిః॥ ౩౦ యేనగురుభిర్నమిత్రైర్నచవిజ్ఞైర్నాపిరిపుహసితైః
నియమితపూర్వస్సుస్వరి సవినీతత్వం త్వయానీతః॥ ౩౧ యస్మాఽమూ
ర్ధ్నిముదస్తైః కుసుమం ప్రతిపర్వఫలభరః పతితః। ద్రుమతస్మాద్వ్యసి వీచీపరి
చయపరిణామమవిచిన్త్య॥ ౩౨ యస్యాజ్యేష్ఠ్య స్మరసజ్వర విశ్రాన్తిం ప్రో
క్ష్య నాసఖీస్వపితి। సవహతు గుణాభిమానం మదనధనుర్వల్లిచోలఇవ॥
౩౩ యదిదానగన్ధమాత్రాద్వసన్తి సప్తచ్ఛదేపి దన్తిన్యః। కిం మదకలజ్య
మలినాం కరీకపోలస్థలీం వహతి॥ ౩౪ యదవధి గోకులమభితో వికస
త్కుసుమోత్కరాశణశ్రేణీ। పీతామ్బరప్రియేయం తదవధి పల్లీ పతేః

---

౨౫ నాయకస్సఖాయం వక్తి.
౨౬ నాయకో నాయికాం వక్తి.
౨౭ కయోశ్చిదత్యన్తమైత్రీం దృష్ట్వా కశ్చిద్వక్తి- ఏవం చైతాదృశ్యేత యోర్మైత్రీ ఉత్తరోత్తరాభివృద్ధిశాలినీతి.
౨౮ నాయకస్సఖాయం వక్తి.
౨౯ కశ్చిద్వృత్తాన్తం కశ్చిద్వక్తి- ప్రశస్యతే స్తూయతే.
౩౦ సఖీ నాయికాం వక్తి.
౩౧ కస్యచిదాశ్రయేణ గర్వశాలినం కశ్చిదన్యోక్త్యావక్తి- ఏవమ్ప్య యద్యపి ఇదానీం సంపత్తిభరా దున్నతస్త్వమసి తథాపి క్రేశి...ద్వైరిక్నై ర్మూలపీవ భవిష్యసీతి- యద్వా కాసాంచిత్సంగత్యా వాప్తే నవసునో న్మాదశాలినం కశ్చిద్వక్తి- ఏవం చైతాసాం సంగత్యా తవా నిష్టమవశ్యం భావీతి.
౩౨ కాచిత్కాంచిత్ప్రత్యాహ- చోలఇవ పటఇవ- ఏవఞ్చ యస్స్వరతే సానన్ద సంవర్ధకో నాయికాయాస్స ఏవ ధన్యో గుణవాన్నాన్య ఇతి.
౩౩ కశ్చిత్కామకలాకలాపాభిమానినీం కాఞ్చిద్వక్తి.
౩౪ కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాచిద్వక్తి.

వృత్తిః॥ ౩౫ యమునాతరఙ్గతరలం నకువలయం కువలయాక్షి తవ సులభమ్। యది సౌరభానుసారీ ఝఙ్కారీ భ్రమతి న భ్రమరః॥ ౩౬ యే శిరసి వినిహితా అపి భవన్తి న సఖే సమాన సుఖదుఃఖాః। చికురా ఇవ తే బాలా ఏవ జరాహణ్డుభావేపి॥ ౩౭ యన్నియత నిర్గుణం యన్న వంశజం యదపి నిత్యనిర్వాణమ్। కిం కుర్మస్తన్నిహితం ధనుష్పదే దేవరాజేన॥ ౩౮ యా దక్షిణా త్వమస్యామదక్షిణో దక్షిణస్తదితరస్యామ్। జలధిరివ మధ్య సంస్థో న వేలయోస్సదృశమాచరసి॥ ౩౯ యుగపజ్జఘనోరుస్తనపిధాన విధురే త్రపాస్మితార్ద్రముఖి। లోలాక్షి నైష పవనో విరమతి తవ వసనపరివర్తీ॥ ౪౦ యద్యపి బద్ధశ్శైలైర్యద్యపి గిరిమథనముషిత సర్వస్వః। తదపి పరక్షిత భూధరరక్షాయా ' క్షితో జలధిః॥ ౪౧ యన్న్యాం దిశి యస్య తరోర్న్యామేత్యశిఖాం యథోన్నత గ్రీవమ్। దృష్ట్వా సుధాంశురేఖా నిశాం చకోరస్తథానయతి॥ ౪౨ యత్రార్జవేన లఘుమా గరిమాణం యత్ర వక్రతా తనుతే। ధన్యస్త్రీ ఇవాస్మిన్లోకే సరళస్సఖే కిమపి॥ ౪౩ యన్నో పకారకం యన్న భూషణం యత్ప్రికోపమా తనుతే। గురుణాపి తేన కార్యం వదే న కింశ్లీపదేనేవ॥ ౪౪ యాథ పతేనహి కశ్చిత్తవమానస్యాను

---

౩౫ సఖీ నాయికాం వక్తి.

౩౬ యేషామత్యన్తం లాలనం స్వయం క్రియతే పరం తు యే న స్వసుఖ దుఃఖజ్ఞాతారస్తే౽త్యన్తం జడా ఇతి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి.

౩౭ ఏతత్కార్యయోగ్యస్య యస్య ప్రభుణా తత్కార్యం దత్తమితి కశ్చిత్కఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి.

౩౮ ఏకస్యామాసక్త మన్యస్యామనాసక్తం నాయకం కశ్చిద్వక్తి- వేల యోస్తీరయోర్జలధి రివేత్యనేన తాదృశపక్షపాతాచరణ మజ్ఞస్యోచితం న తవ విజ్ఞస్యేతి. [ద్వక్తి.

౩౯ నాయం నాయకస్త్వాముపభోగం వినా త్యక్ష్యతీతి కాచిత్కాఞ్చి

౪౧ అపకారకాణామపి సతి సమయే శరణమయమేవేతి కశ్చిత్కఞ్చి దన్యోక్త్యా వక్తి.

౪౧ యత్ర యాదృశేన తేన త్వం దృష్టాసి తత్ర తాదృశేనైవ తేనాద్యాపి స్థీయత ఇతి దూతీ నాయికాం వక్తి- చకోర ఇత్యనేన తదేకాధీనజీవనత్వమతః ఏతాదృశస్యోపేక్షాకరణ మనుచితమితి.

౪౨ సరలతయా న స్థేయమితి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి.

౪౩ కశ్చిత్కశ్చిదధికారపదం నిన్దతి.

౪౪ కశ్చిత్కఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి.

రూపమిహాలిటపీ। ప్రేరయతి దినం నిదాఘే ఉత్సఙ్గే ఘీయస్వస్తే ఛాయా।
౪౫ యద్యపి చన్దనవిటపీ ఫలకుసుమవివర్జితః కృతో విధినా। నిజవపుషైవ తథాపి హి సంహరతి సన్తాపమపరేషామ్॥

రేఫవ్రజ్యా.

౪౬ రాజ్యాభిషేక సలిలక్షాళిత మౌళేః కథా సుకృష్ణస్య। గర్భభర మన్థరాక్షీ పశ్యతి పదపఙ్క్తిం గాథా॥ ౪౭ రతికలహకుపిత కాన్తాకరచికురాకర్షముదితగృహనాథమ్। భవతి భవనం తదన్యత్ ప్రాగ్వంశః పర్ణశాలా వా॥ ౪౮ రోగీ రాజాయత ఇతి జనవాదం సత్యమేవ కలయామి। ఆరోగ్యపృచ్ఛకేత్యయితల్పే హస్తాగతే సుతనోః॥ ౪౯ యుద్ధస్వరసప్రసరస్యాలిఖరగ్రేనత ప్రియం ప్రతి మే। స్రోత ఇవ నిమ్నం ప్రతిరాగస్య ద్విగుణ ఆవేశః॥ ౫౦ యూపమివం కాన్తిరసావయముత్కర్షస్స్వవర్ణరచనేయమ్। దుర్గత మిళితా లలితే భ్రమసి ప్రతిమన్దిరద్వారమ్॥ ౫౧ రచితే నికుఞ్జపత్త్రైర్భిక్షుకపాత్రే దదాం సావజ్ఞా। పర్యుషితమపి సుతీక్ష్ణశ్వాసకదుష్ణం లపధూరన్నమ్॥ ౫౨ రక్షతి సఖి నిజస్థితిమలఘుః స్థాపయతి నాయకస్య యథా। తిష్ఠతి తథైవ వర్ణనవిశేషసంహారయస్త్రివ॥ ౫౩ రాజని కృశాఙ్గి నుఙ్గకలశసహకారపల్లవే నేవ। తేనైవ చుమ్బిత ముఖీ పథహా

౪౫ దైవాత్సమ్పద్విహీనో ప్యయమన్యేషా ముపకారకః ఇతి కఞ్చిదన్యోక్త్యావక్తి.
౪౬ నాయకగుణోత్కర్షేణ నాయికాయా అత్యన్తముత్కర్ష ఇతి కాచిత్ కాఞ్చిద్వక్తి-ఏవంచ ఏతాదృశోఽప్యయం సర్వదా ముత్ప్రణామప్రవణ ఏవాస్య ఇతి ధియేతి భావః.
౪౭ నాయికాం వినా వసతిః కిం సుఖదేతి కశ్చిద్వక్తి.
౪౮ నాయికా వైద్యం వక్తి.
౪౯ నాయికా కాఞ్చిత్ప్రతివక్తి.
౫౦ కాచిత్ కాఞ్చిద్వక్తి - ఏవం చైతాదృశ రూపశాలిత్వే దరిద్రసంగతిసంపాదనమనుచితముచితం భాగ్యవత్సంగతి సమ్పాదనమితి ధ్వన్యతే- యస్యాభిముఖహస్తగతప్రతిమాగ్రేఽవవచనవ్యాజేన కాచిత్ కాఞ్చిద్వక్తి.
౫౧ కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాచిద్వక్తి.
౫౨ సఖీ సఖీం వక్తి- అలఘుః శ్రేష్ఠా ఇయం నాయికా నిజస్థితిం న త్యజతి స్వమర్యాదాం న విచారయతి- ఏవఞ్చ స్వోచితవ్యవహారమియం పరిత్యజ్య కేవలం తదధీనా జాతేతి.
౫౩ సఖీ నాయికాం వక్తి.

విర్భ్యాత రాగేణ॥ ౫౪ రూపగుణహీనహార్యా భవతి లఘుర్ధాతురనిల
చలితేవ। ప్రథయతి పృథుగుణనేయా తరుణీత రణిరివ గరిమాణమ్॥

౫౫ రాగేన వేవిజృమ్భితవిరహ శ్రమముద్దమన్దా తే। సస్మిత సలజ్జవీక్షిత
మిష్టాంసిద్ధిం సమాచష్టే॥ ౫౬ రోషోపి రసవతీనాం ఫకర్కశో వాచిరానుబన్ధి
వా। వర్షాణాముపలోపిహి సుస్నిగ్ధః క్షణికకల్పశ్చ॥ ౫౭ రోదన మేతి
ద్ధనస్యం సఖి కింబహుమృత్యురపి మమానఘ్యః। స్వప్నే నేవహివిహితో న
యనమనూహారిణా తేన॥ ౫౮ రోషేత్రైవ మయా సఖివక్రోపి గ్రన్థిలోపి కఠి
నోపి। ఋజూతామనీయతాయం సద్య స్స్వేదేనవంశ ఇవ॥ ౫౯ రజ
నీమియ ముపనేతుం పితృప్రసూః ప్రథమముపతస్థే। రక్షయతి స్వయమి
స్తదఝ్ఝానాయకం దుష్టదూతీవ॥

లకారవ్రజ్యా.

౬౦ లగ్నానిక్లృప్తవర్త్మని సుస్నిగ్ధే పాన్థవర్తి దగ్ధాని। అయమఖిలన
యనసుభగోనభుక్తముక్తాం పునస్స్పృశతి॥ ౬౧ లక్ష్మీశ్శిక్షయతి గు
ణానమూన్పునర్దుర్జనస్త్వధూనయతి। పూర్ణో భవతి సువృత్త స్తుషారరుచిరప
చయేవక్రః॥ ౬౨ లీలాతాతన్తునిరుద్ధ ద్వారశ్శూన్యాలయః పతత్పతగః।
పథికేతస్మిన్నఝ్ఝలపిహితముఖోగోదితీవ సఖీ॥ ౬౩ లగ్నం జఘనేత
స్యాస్సువిశాలేకలితకరికరక్రీడే। వప్రేసక్తంద్విపమివశృఙ్గార స్తావంవి

౫౪ గుణవత్సజ్ఞతికరణమేవోచితమితి సఖీనాయికామన్యాపదేశేనవక్తి
౫౫ సఖీనాయకంవక్తి- సమాచష్టే కథయతి- ఏవంచాత్ర మేవాన
యా సహసజ్జస్తవభావీతి ధ్వన్యతే.
౫౬ కుపితనాయికాం నాయకోవక్తి. ఏవంచైతాదృశాతిశయితకోప
కరణేరసవత్తాహానిరేవ భవిత్రీతి నచైనం పరిహృత్యప్రసన్నాభవేతి.
౫౭ నాయికా సఖీంవక్తి.
౫౮ నాయికాసఖీంవక్తి.
౫౯ సఖీనాయికాంవక్తి-ఏవంచ సద్యఃత్వేనజగద్వన్ద్యత్వేప్యేతాదృ
శానుచితకార్యకారిత్వం తత్రకావార్తాఽన్యాసా మతస్త్వయమేవనా
యకానునయోఽనుధేయఇతి.
౬౦ పరాఙ్గనా లమ్పటాస్థిరమతిర్నాయకాసక్తాం నాయికాం కాచిద
న్యోక్త్యావక్తి- ఏవంచ ఏతత్సంగతిరనుచితేతి.
౬౧ సంపత్తౌ గుణవత్తా దారిద్ర్యాదభావవత్తేతి కశ్చిద్వక్తి.
౬౨ కశ్చిత్కంచిద్వక్తి.
౬౩ సఖీనాయకంవక్తి.

భూషయతి|| ౬౪ లిప్తం న ముఖం సాఞ్జన పతితిన చరణాః పరాగేణ| అస్పృశతేవ నలిన్యా విదగ్ధమధుపేన మధు పీతమ్|| ౬౫ లగ్నం జఘనే తస్యాశ్చ్యుతినఖలక్ష్మభూసనరిమమచ| ముక్తమపి శదమవేదనమిద మధిక సరాగసాబాధమ్| ౬౬ లజ్జయితుమఖిలగోపీనిపీతమనసం మధుద్విషం రాధా| అజ్ఞేవప్రచ్ఛతి కథాం శమ్యోర్వ్యయితార్థతుషస్య|| ౬౭ లక్ష్మీ నిశ్వాసానిలపిణ్డీకృత దుగ్ధజలధిసారభుజః క్షీరనిధి తీరసదసో యశాంసి గాయన్తి రాధాయాః|| ౬౮ లీలాగారస్య బహిస్సఖీషు చరణాతిథా మయిప్రియయా, ప్రకటీకృతః ప్రసాదో దత్వా వాతాయనే వ్యజనమ్||

వకారవ్రజ్యా.

౬౯ వర్ణహృతిర్జలబాష్పేన లులిత మఙ్గం చాధరే దంశః ఉత్పలమ పహరివారిచనస్పృష్టమపాయచతురేణ|| ౭౦ వ్యాలమ్బి చూర్ణకున్తలచుమ్బితనయనాంచలే ముఖే తస్యాః| బాష్ప జలబిన్దవో లక ముక్తా ఇవ

---

౬౪ యథానకస్యాపి విజ్ఞానం భవతి తథా నేనేయం భుక్తేతి కాచిత్కాంచిదస్యోక్త్యా వక్తి- నలిన్యా ఇత్యనేన నాయికాయాం పద్మినీత్వమావేద్యతే- ఏవంచైతస్యాస్సఙ్గోపి గుప్తతరైవ లబ్ధుం శక్యత ఇతి.

౬౫ నాయకో దూతీం వక్తి.

౬౬ బాహ్యోజ్జనాలమ్పటనాయికా హేవం రీత్యా త్వయా నాయకో వాచ్యత ఇతి సఖీ సముపదిశతి ఏవంచ సర్వదా కామబాధాశాలినః కామినీసుఖసమ్పాదకస్య మహాదేవస్య నాయికార్ధేన తుష్టిస్తవతు న తథేతి నిర్లజ్జస్త్వమసీతి- ఏవంచ రాధయా న్యహర్త్రయా కృష్ణం ప్రత్యనుచితం త్వయాభిధీయత ఇత్యుక్తం తథా త్వయా స్వనాయకం ప్రతి వాచ్యమితి ధ్వన్యతే.

౬౭ సపత్నీసత్త్వమత్యన్తాసహ్యమితి కాచిత్కాంచిదవక్తి.

౬౮ కశ్చిత్కంచిద్వక్తి- చరణాతిథౌ ప్రణతికారిణి సతి- ఏవంచ గవాక్షే వ్యజనస్థాపనేన్యానవలోకనీయత్వప్రదర్శనేన యథేచ్ఛం సురతవిఘ్నాభావద్యోతనాత్ ప్రసాదప్రకటనమితి భావః.

౬౯ సర్వగోపనపురస్సరమనేనేయం భుక్తేతి కాచిత్కాంచిత్పరికారాన్తరేణ వక్తి- జలఞ్చ సస్పృష్టమ్- ఏవఞ్చ సహచరీభిరపి నజ్ఞాతమితి భావః- ఏవఞ్చ నాయికాయాః పరకీయత్వాచ్చిహ్నానాం త్యాగన పురస్సరం భుక్తేయమనేనేతి భావః- ఏవంచైతాదృశచాతుర్యం తవ- తథాహి పరక్రియాశీరతిర్విధేయ ఇతి.

౭౦ దూతీపాన్థం వక్తి- ఏవంచ త్వరయా త్వయా సమాగన్తవ్యమితి

పార్శ్వే నిపతన్తి॥ ౨౧ వినయవినతాననేనా నిశమదనకలావిలాసలసదఙ్గీ।
నిర్వ్యాజజ్వలితౌషధిరివ నిపుణం ప్రత్యభిజ్ఞేయా॥ ౨౨ విపిటెజహయమా
నమానా సఖీ ప్రభో ధైర్యం భ్రమమాతనుతే। రాగార్త్రికాభయాచ్ఛాలఘు
టిప్పౌరహసి పునరేషా॥ ౨౩ విషమశరశిఖిశిఖభిన్నా వల్లీయం శరణ
మేకమఖిలమతి। తస్యాః తవ చ్ఛాయేవ స్వీయా జాయా పిధయ భూమిః॥
౨౪ వివిధాయుధప్రణార్బుదమేవ తస్థలే ప్రియః మత్స్య। క్షీరపీర
వధూరపి గర్వోత్పులకా సుఖం స్వపితి॥ ౨౫ నైనుక్తే పివిముక్తాశ్వరా
ఇహ న్యాయయోధినో వితనో। భిన్నస్త్రివృష్ఠవతితాః ప్రియహృదయం
మమతవశ్వాసాః॥ ౨౬ వ్యక్తమధునా సమేతః ఖణ్డో మదరాక్షీ దశన
వసనే। తన్న వసుధైకసారం లోభిని యత్కిమపి నాద్రాష్టమ్॥
౨౭ బాలావిలాసబన్ధాదప్రభవన్న నసిఛిన్నయన్నూర్వశీ। సంమాన వర్ధి
తాం తాం గృహిణీమేవానుశోచామి॥ ౨౮ వీజయతోరస్యోర్న్యం యా
నోర్వ్యయుతాః సకలగాత్రాణి। సక్తి మైత్రీవ శ్రోణీపక్షం నిదాఘే టపీన
విఘటితా॥ ౨౯ వ్యారోపం మానిన్యాః స్మోదవః కాసరం కలమభూ
మేః। బద్ధమలినం నలిన్యాః ప్రభాతసన్ధ్యా పసారయతి॥ ౩౦ వకసీవి

---

౨౧ ఇయమత్యన్తవినయశాలినీతి నపరపురుషాభాషణేఽపి నమ్రాననం
వయస్యో వక్తి- ఏవఞ్చ మూర్ఖాణామియం సామ్యేతి జ్ఞానం నసి పుణానా
౨౨ సఖీ నాయకం వక్తి. [మితిభావః.
౨౩ స్వనాయికా సజ్యాచశాలినం నాయకం వక్తి- ఏవంచ స్వాధీనా
యాస్స్వనాయికాయాః స్తవకాఖీతర. శ్చంసనం కేతం ప్రతీతి.
౨౪ పరాక్రమశాలిని నాయకే శిరస్నాయికా చాత్యన్తమాసక్తా భవతీతి
కాచిత్సఖ్యుద్వక్తి.
౨౫ కృతనాయికాన్తరోపభోగం నిభృతవృత్తం సుప్తం నాయకం నా
యికావక్తి- విలసోరత్యనేన సురతాతిశయేన క్షీణశక్తికత్వం నాయ
కే- యద్వా కృతకనిద్రం నాయికాం వఞ్చయిత్వాఽన్యత్ర గన్తుకామం నా
యకం నాయికా వక్తి.
౨౬ కశ్చిత్సఖ్యుద్వక్తి- వసుధైకసారం సురతం- అద్రాష్టం దృష్ట
వాన్ - ఏవఞ్చ తమాధుర్యమధరేఽస్తీతి వ్యజ్యతే.
౨౭ నాయకస్య భాయాం వక్తి- అప్రభవన్ అసమర్థః.
౨౮ కాచిత్సఖ్యాశ్చ ద్వృత్తం కాంచిద్వక్తి.
౨౯ ఉపపతిరపసార్యతామితి మాతీ భఙ్గ్యన్తరేణ వక్తి.
౩౦ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి- ఏవంచైతస్యాస్తారుణ్యోద్రేకే పితవ

జృమ్భమాణే స్తనభిన్నః స్ఫుటతి కఞ్చుకం తస్యాః। పూర్ణోదయితానురాగ
స్తవహృది న మనాగపి త్రుటతి॥ ౮౧ వ్యక్తమవీక్ష్యత దన్యాం తస్యాః సో
వేతి విదితమధునా తు। హర్మ్యాగ్రహారిముఖమివ త్వాముభయోస్సాధారణం
వేద్మి॥ ౮౨ వ్యజనస్యేవ సమీపే గతాగతైస్తాపహారిణో భవతః। అఞ్చ
లమివ చఞ్చలతాం మమ సఖ్యాః ప్రాపితం చేతః॥ ౮౩ వితరన్తీ రసము
న్తర్మమార్ద్రిభావం తనోషి తనుగాత్రి। అన్తస్సలిలా సరిదివ నివససి హృది
బహిరదృశ్యాపి॥ ౮౪ విహిత వివిధానుబన్ధో మానోన్తర్హి తయావధీరి
తో మానీ। లభతే కుతః ప్రబోధం సజాగరిత్యైవ నిద్రాణః॥ ౮౫ క్రీడా
విముఖీం వీతస్నేహాం మాం శంక్య కాకువాఙ్మధురే। ప్రేమార్ద్రి సాపరాధాది
శతి దృశం వల్లభే బాలా॥ ౮౬ బాష్పాకులం ప్రలపతో గృహిణి నివర్త
స్వ కాన్త గచ్ఛేతి। యాతం దమ్పత్యోర్దినమనుగమనావధి సరస్తీరే॥
౮౭ వక్షఃస్థాయిని సాన్ద్రిశ్యా సేవాఙ్మాత్ర సుభటి ఘనఘర్మే। సుతను ల
లాటనివేశితలలాటికే తిష్ఠ విజితాసి॥ ౮౮ విచరతి పరితః కృష్ణే రాధా
యాం రాగచపలనయనాయామ్। దశదిగ్వ్యోధవిశుద్ధం విశిఖం విదధాతి వి
షమేషుః॥ ౮౯ వీక్ష్యైవ వేత్తి పథికః పీవరబహువాయసన్నిజావాసమ్।
సాన్ద్రైర్యకనిధేరపి దయితాయాశ్చరితమవిచలితమ్॥ ౯౦ వినుఖేద

నాసక్తిరతస్త్వత్సదృశో నకోపి జడ ఇతి.
౮౧ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.
౮౨ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి- ఏవఞ్చ త్వయైవ ప్రథమమాసక్తి
ముత్పాద్యేదానీముదాసీనవచ్ఛైథిల్యం క్రియత ఇత్యయుక్తం తవేత్యతస్త్వ
రస్వ తద్దర్శనాయేతి.
౮౩ నాయకో నాయికాం వక్తి- నాయికా చేయం పరకీయా.
౮౪ చిరతరకృతచాటువచనాదిరచనేప్యవధీరణాత్కృతకస్వాపం నా
యకమనుతాపవశా దానేతుం ప్రేషితా దూతీ నాయికాం వక్తి.
౮౫ కాచిత్ప్రాఞ్చిద్వక్తి- కాకువాఙ్మధురే చాటువచనమధురే నాయకే.
౮౬ కశ్చిత్ప్రాఞ్చిద్వక్తి.
౮౭ ప్రతిజ్ఞాపురస్సరం విపరీతరతకారిణీం నాయికాం నాయకో వక్తి.
౮౮ రాధాకృష్ణే ఉత్పన్నమాసక్తా జాతేతి కాచిద్వక్తి- ఏవఞ్చ సర్వత్ర
రాధాకటాక్షవిషయశ్శ్రీకృష్ణోఽభూదితి ధ్వన్యతే.
౮౯ కాచిత్ప్రాఞ్చిద్వక్తి- బహుకాకం నాయకాగమనశకునదర్శనా
ర్థం దత్తదధ్యోదనాదీతి భావః- యదీయమన్యత్రాసక్తా స్యాత్తదా కిమర్థ
మేతాదృశశకునాద్యవేక్షణం కుర్యాదితి భావః.

తుర్ముఖే ఽపి శ్రితవతి చానీశ భావమీశే ఽపి। మగ్నమహీనిస్తారే హరేః పరం స్తబ్ధరోమా భూత్॥ ౯౧ వాపీకచ్ఛే వాసః కణ్టకవృతయశ్చ జాగరా భ్రమరాః। కేతకవిటపకిమైత్రైర్న సవారయ మఞ్జరీగన్ధమ్॥ ౯౨ విచలసి ముగ్ధే విధృతా యథా యథా విశసి హృదయం మే। శక్తిః ప్రసూనధనుషః ప్రకామ్యలక్షం స్పృశన్తీవ॥ ౯౩ ఓహితా సమశరసమరో జితగాఙ్గేయచ్ఛవిః కృతాటోపః। పురుషాయితే విరాజతి దేహస్తవ సఖి శిఖణ్డీవ॥

౯౪ వృతివివరవినిహితస్యః ప్రమదాబిమ్బాధరస్య మధు పిబతి। అవధీరితపీయూషః స్పృహయతి యద్దేవరాజో ఽపి॥ ౯౫ వటకుటజసాలశాల్మలిరసాలబహువారసిన్ధువారాణామ్। అస్తి భిదా ముకులయా చలసమ్భవసౌరభ్యసామ్యే ఽపి॥ ౯౬ వాసితమధుని వధూనామవతంసే మాలికముఙ్గనేయానామ్। విలసతి సా పురకుసుమే మధుపీవవనప్రసూనేషు॥ ౯౭ క్రీడాప్రసరః ప్రథమం తదను చరసభావపుష్టచేష్టేయమ్। యవనీవినిర్గమాదను నటీవ దయితా మనో హరతి॥ ౯౮ వాసని హరిద్రయేవ త్వయి గౌరాఙ్గ్యా నివేశితో రాగః। పిశునేన సోపనీతః స్పృహాసాక్షారోదకేనేవ॥ ౯౯ వినిహితకపర్దకోటిం చాపలదోషేణ శఙ్కరం ముక్త్వా। వ

---

౯౦ విపన్నిమగ్నస్యోద్ధారః కేనచిదేవ కర్తుం శక్యోనస్యైర్వేరితి కశ్చిదన్యోక్త్యాకంచన వక్తి- స్తబ్ధరోమా వరాహః- అథ చ రోమాఞ్చితః ధరోద్ధారోత్సాహవశాదితి.

౯౧ కశ్చిత్కాఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవం చైతాదృశీ నాయికా యావత్తవ సమీపే సన్తి తావద్యత్ర యత్ర యేన యేన ప్రకారేణావతిష్ఠసి తత్ర తత్రావశ్య మన్యనాయికోపసర్గో నాపగమిష్యతీత్యేతత్కరణ మనుచి

౯౨ నాయకో నాయికాం వక్తి. [తమితి.

౯౩ సఖీ నాయికాం వక్తి- ఛవిః దీప్తిః ఏవం చ త్వయా బహుధా విపరీతరతమేవ విధేయమితి.

౯౪ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం వక్తి.

౯౫ కాఞ్చిత్కశ్చిద్వక్తి.

౯౬ పురుషవిశేషే సమాసక్తాయాః సంగతిముపేక్షమాణం కఞ్చిద్దూతీ వక్తి- ఏవం చైతాదృశనాయకవిశేషే సమాసక్తా నకథమపి త్వయి సం

౯౭ నాయికాసఖీం నాయకో వక్తి. [యోజయితుం శక్యేతి భావః.

౯౮ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి- యద్వా దూతీ నాయకం వక్తి.

౯౯ సామాన్యవనితాం కాచిదన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవఞ్చ చాఞ్చల్యకరణమనుచితమితి.

తదనుసలిలేన॥ ౨౦ వక్షఃస్థలస్సుప్తేమమ సుఖముపధాతుం న మాలి మా
లభసే। పీనోత్తుఙ్గస్తనభరదూరీభూతం రతశ్రాన్తే॥ ౨౧ వదనవ్యా
పారాన్తర్భావాదనురక్తమానయన్తీ త్వమ్। దూతి సతీనాం సార్థం తస్య భుజ
ఙ్గస్య దంష్ట్రాసి॥

శకారవ్రజ్యా.

౨౨ శ్రీరపి భుజఙ్గభోగే మోహాన్నవిజ్ఞేన శీలితా యేన। సోపి హరిః పురు
షాయడిపురుషా ఇతరేపి కింతు ర్మః॥ ౨౩ శక్త్యా యాస్థైర్యమయీం
శ్లథయసి బాహూ మనోభవస్యాపి। దర్పశిలామివ భవతీం కతరస్తరుణో వి
చాలయతి॥ ౨౪ శార్దూలనఖరభఙ్గురకఠోరతరజాతరూపరచనాసి।
బాలా నామపి బాలా సా యస్యాస్త్వపి హృది వససి॥ ౨౫ శ్రుత ఏవ శ్రుతి
హారిణి రాగోత్కర్షేణ కర్ణమధివససి। గీత ఇవ త్వయి మధురే కరోతి నార్థ
గ్రహం సుతనుః॥ ౨౬ శ్రీశ్రీఖలేన రాజ్యం తృణరాజేనాల్పసామ్య
తో లబ్ధమ్। త్వత్తుచ్ఛ సమ్యక్స్నమ్యాద్గతో ఘటశ్చక్రవర్తిత్వమ్॥
౨౭ శ్రోణీభూమావజ్ఞే ప్రియోభయం మనసి పతిభుజే మాలిః। గూఢశ్వాసో
వదనే సురతమిదం చేత్తృణం త్రిదివమ్॥ ౨౮ శ్లిష్యన్నివ చుమ్బన్నివ పశ్య
న్నివ చోల్లిఖన్నివాతృప్తః। దధదివ హృదయస్యాన్తః స్మరామి తే సాన్త్వ

౨౦ విపరీతరతాన్తవిశ్రాన్తినితాన్తశ్రాన్తాం కాన్తాం నాయకో వక్తి-అ
లభసే ప్రాప్నోషీత్యర్థః.
౨౧ కాచన దూతీం వక్తి-వదనవ్యాపారేణ వదనరచనయా యోన్తర్భా
వః పరహృదయప్రవేశః.
౨౨ కస్య చిన్నాయకస్య ఇతరనాయకసాధారణ్యమసహమానా కాచి
త్కాఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి-భోగే శరీరే-శీలితా భుక్తా-ఏవం చైతాదృశ
స్యాస్యైస్సామాన్యైః సహ సామ్యకరణమనుచితమితి.
౨౩ మానవతీం సామాన్యవనితాం సఖీ వక్తి.
౨౪ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి-జాతరూపస్య సువర్ణస్య.
౨౫ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి- కర్ణమధివససి- త్వన్నామ్నైవ సర్వ
త్ర సఖ్యాదిష్వపి సా వ్యవహరతీతి భావః- ఏవఞ్చ నాయికా న ద్రవ్యాది
నా త్వయ్యనురక్తా కింతు త్వదీయసౌన్దర్యాది గుణోత్కర్షేణేతి భావః.
౨౬ సమీచీనసమతాఙ్గీకారే సమ్యగేవ ఫలం భవతీతి కశ్చిద్వక్తి.
౨౭ కాచిత్సఖీం వక్తి-ఏవం చైతాదృశ సురతవత్యో యాస్తాః పుణ్యా
తిశయశాలితయా ధన్యాః తదభావాదహమధన్యేతి- తేనచ ఏతాదృశరతా
౨౮ నాయకస్సఖాయం వక్తి. [ధన్యాం యత స్వేతి.

ఖేజఘనమ్॥ ౨౯ శిరసి చరణప్రహారం ప్రదాయ నిస్సార్యతాం సతేత
దపి। చక్రాఙ్కితో భుజఙ్గః కాళియ ఇవ సుముఖి కాళిన్ద్యాః॥ ౩౦ శౌ
ర్యైవ సాక్ష్యశాఙ్గీ భూతిమయీ భవతు గుణమయీ వాపి। స్నేహైకవశ్య భ
వతా త్యక్తా దీపేన వర్తిరివ॥ ౩౧ శుక ఇవ దారుశలాకాపఞ్జరమనుదివ
సవర్ధమానో మే। కృన్తతి దయితాహృదయం శోకస్స్మరవిశిఖతీక్ష్ణముఖః।
౩౨ శ్రుత్వాకస్మికమరణం శుకసూనోస్సకలకౌతుకైకనిధేః। జ్ఞాతో
గృహిణీవినయవ్యయ ఆగత్యైవ పథికేన ౩౩ శిలిత భుజఙ్గభోగాక్రోడే
నాభుగ్నధృతాపి కృష్ణేన। అచలైవ కీర్త్యతే భూః కిమశక్యం నామపసుమ
తాన్యైః॥ ౩౪ శ్యామావిలోచనహరా బాలేయం హన్త మనసి సజ్జన్తీ। లు
మ్పతి పూర్వకళత్రం ధూమలతా భిత్తిచిత్రమివ॥ ౩౫ శతశో గతమావృ
త్తిశ్శతశః కణ్ఠావలమ్బనం శతశః। శతశో యామీతి వచః స్మరసి తస్యాః
ప్రవాసదినే। ౩౬ శ్రుతపరపుష్టగవాభిః పృష్టో గోపీభిరభిమతం కృ
ష్ణః। శంసతి వంశస్తనితైస్తన వినిహితలోచనోఽభిముఖమ్॥ ౩౭ శిర
సావహసి కపర్దం రుద్ర రుదిత్వాపి రజతమూర్తిరసి। స్వపస్యాపృచ్ఛదరస్యార్ధం
భజతస్తనవేత్తి కస్తత్త్వమ్॥ ౩౮ శ్రోతశ్శ్యైవ సుధేవ శ్వేతాంశుక ఇవ
దూరవృత్త్యైవ। దుష్టభుజఙ్గపరీతా త్వం కేతకి నఖిలసత్స్పృశ్యా॥ ౩౯ శ్రీ

---

౨౯ సామాన్యవనితాం సఖీ సముపదిశతి.
౩౦ నాయికాసఖి నాయకం వక్తి - ఏవఞ్చ తదీయ గుణాది మాత్రముపే
క్ష్యత్వయా తదీయానురఞ్జనం విధేయమితి - ఏవఞ్చ బహుతరతదీయగు
ణేషు దృష్టిమదత్వా స్నేహమాత్రమపేక్షస ఇత్యనుచితం తవేతి ధ్వన్యతే.
౩౧ కశ్చిత్పథికాయం వక్తి - ఏవఞ్చ సమయాపర దేశే స్థేయమితి.
౩౨ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి - వినయవ్యయః వినయనాశః [తిపరిహాసః.
౩౩ దూతీ నాయికాం వక్తి - ఏవంచ ధనవత్యాస్తవ న కిమప్యశక్యం - ఇ
౩౪ పూర్వనాయికాసఖీ నాయకం వక్తి - శ్యామా షోడశవార్షికీ - యద్వా
నాయకస్సఖాయం వక్తి.
౩౫ నాయకస్సఖాయం వక్తి.
౩౬ నాయికాయాస్తావదనుసమయేఽపి సమధికతరమానభఞ్జన మవలో
క్యాభిమాన తన్మయోదాసీనం నాయకమవలోక్య ప్రశిథిలమానాం కయారీ
త్యానునేతవ్యోయమితి విచారయన్తీం నాయికాం సఖీ వక్తి
౩౭ బహుతరపరిగ్రహాభావేఽపి అతితృష్ణాశాలినం కంచన కశ్చిదన్యో
౩౮ సామాన్యవనితా సఖీం నాయకః అన్యోక్త్యా వక్తి. [క్త్యావక్తి.
౩౯ నాయకో నాయికా దూతీం వక్తి.

ఙణోపనీతగుణయా సమర్పయన్త్యా ప్రణమ్య కుసుమాని। మదన ధనుర్ల
తయేవ త్వయా వశం దూతి నీతో౽స్మి॥ ౪౦ శజ్కారశిరసి నివేశితపదేతి
మాగర్వముద్వహేస్తు కలే। ఫలమేతస్య భవిష్యతి తవ చణ్డీచరణ రేణుమృ
జా॥ ౪౧ శాఖిశిఖరే సమీరణ దోలాయిత నీడనిర్వృతం దయితమ్। క
పోతకశరణమగణితభయమశిథిలకేలిఖగమిథునమ్॥ ౪౨ శుకసురతసమ
రనారవహృదయరహస్యైకసారసాక్ష్యవిద। గురుజనసమక్షమాక్రన్దీదజ
మ్బూఫలం వలయ॥ ౪౩ శాఖోటకశాఖోటజవైఖానస కరటపూజ్య
రట సుచిరమ్। నాదరపవమిహ గణికా ప్రమాణపురుషో భవానేకః॥
౪౪ శశిరేఖోపమకాన్తే స్తనాన్యపాణిగ్రహాం ప్రమూతాయాః। మద
నాసిపుత్రికాయా ఇవాస్య కోశో భాకవర్ధయతి॥ ౪౫ శైథిల్యసభృతా అపి
భర్తుః కార్యం త్యజన్తి న సువృత్తాః। బలినాకృష్టే బాహౌ వలయాః కూజన్తి
ధావన్తి॥

షకారవ్రజ్యా.

౪౬ షట్చరణకీటజుష్టం పరాగఘుణపూర్ణమాయుధం త్యక్త్వా।
త్వాం ముష్టిమేయమధ్యామధునా శక్తిం స్మరోవహతి॥

సకారవ్రజ్యా.

౪౭ సాధివససమో౽స్య కృతస్య వ్యపదేశాత్తస్య కేవలం గృహిణీ। ద్వి

---

౪౦ నాయకప్రేమాతిశయశాలిన్యహమితి అభిమానశాలినీం సపత్నీం అసూయన్త్యా పరసపత్నీసఖీవక్తి- మృజా మార్జనమ్.

౪౧ కథం మయా౽నయా సహ సబాధకే౽స్మిన్నేవ స్థలే స్థేయమితి చిన్తావ్యాకులం నాయకం తత్రైవ స్థాపయితుం నాయికా దూతీభఙ్గ్యా కయాపి వక్తి- యద్వా నాయికా నాయకచిత్తం వ్యాక్షిపతి.

౪౨ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాంచిద్వక్తి.

౪౩ కశ్చిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం కంచిద్వక్తి.

౪౪ కస్యచిద్దూతీ కాంచిద్వక్తి- ప్రమూతాయాః ప్రాప్తాయాః- ఏవఞ్చ మదుక్తనాయకస్యైవ త్వయా సంగతిః కర్తవ్యా- నాన్యస్యేతి- యద్వా నాయకో నాయికాం వక్తి.

౪౫ సమీచీనవృత్తైరేవ స్వామికార్యార్థమానగ్రహః క్రియతే నాన్యైరితి కశ్చిత్కంచిద్వక్తి- ఏవం సువృత్తత్వాదచేతనా వలయా అప్యేవమాచరన్తి- తత్ర కా వార్తా సచేతసామితి భావః.

౪౬ నాయకో నాయికాం వక్తి- జుష్టం సేవితమ్.

౪౭ సపత్నీదుఃఖదుఃఖితాం నాయికాం నాయకసఖీ వక్తి.

తిథేర్దివసస్యేవ రాత్రిరివ సేవ్యాసి త్వమసి॥ ౪౮ స్తనసూతన నఖలేఖాలమ్బ్యాతవసుర్శ్మబిన్దుసన్దోహః। ఆభాతి పట్టసూత్రే ప్రవిశన్నివ మౌక్తికప్రకరః॥ ౪౯ సౌభాగ్యగర్వమేకా కరోతు యూథస్య భూషణం కరిణీ। యద్దానావలతో౽న్యమదాంధనయోర్మధ్యమధివసతి॥ ౫౦ స్వచరణపీడానుమిత త్వన్నాళి రుజా వినీత మాత్సర్యా। అపరాద్ధా సుభగ త్వాం స్వయమహమనుసేతుమాయాతా॥ ౫౧ స్నేహమయాః పీడయతః కించక్రేణాపి తైలకారస్య। చాలయతి పార్శ్వానపి యః స్వకులాలః పరంచక్రీ॥ ౫౨ సరలేన వేదభవతీ బహుభఙ్గా బహురసా బహువివర్తా। గతిరసతీనేత్రాణాం ప్రేమ్ణాం స్రోతస్వినీనాం చ॥ ౫౩ సఖి మధ్యాహ్నద్విగుణాద్యుమణికరశ్రేణిపీడితా ఛాయా। మజ్జితుమివాలవాలే పరితస్తరుమూలమాశ్రయతి॥ ౫౪ సఖి శృణు మమ ప్రియో౽యం గేహం యేనైవ వర్త్మనా యాతః। తన్నగరగ్రామనదీః పృచ్ఛతి సమమాగతాన

---

౪౮ సఖీ నాయికాం వక్తి.
౪౯ సఖీ సామాన్యవనితాం సముపదిశతి- ఏవఞ్చ సర్వనాయకసమాధానం త్వయా విధేయమితి.
౫౦ పతిమవమాన్య సఖీవచనాదికమనపేక్ష్య పశ్చాత్పరితప్తా సతీ స్వయమేవ ప్రియసవిధమాగతా సఖీపరివృతస్తమాలోక్య తాసు స్వకీయదుశ్చేష్టితాగోపనాయ నాయికా నాయకం వక్తి- రుజా పీడా ఇత్యర్థః- యద్వా స్వయమేవోత్కణ్ఠితా నాయికా నాయకసవిధమాగతా తత్ర చ తత్సఖ్యాదికమవలోక్య అనాకారితాగమనసమ్భావ్యమాన లాఘవపరిహారాయ వ్యాజేనైవ వక్తి.
౫౧ కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి.
౫౨ సఖీ నాయికాముపదిశతి.
౫౩ కశ్చిత్సఙ్కేతం వక్తి- యద్వా సఖీ నాయికాం వక్తి. ఏవఞ్చ ప్రఖరరవికరనికరఖిన్నా ప్రాణానపి త్యక్తుకామా జడాపి ఛాయా స్వాశ్రయం న పరిత్యజతి తత్ర కిము వాచ్యం త్వయా పతిపదారవిన్దం విహాయ క్షణమపి స్వేదవత్యే౽పి దూరేన స్థేయమితి వ్యజ్యతే.
౫౪ మత్ప్రియో మయ్యతిశయరాగవానితి వాదినీం కాఞ్చిత్కాచిద్వక్తి- యద్వా ప్రియతమేమానాదికం త్వయా విధేయమితి వాదినీం సఖీం నాయికా వక్తి- ఏవం చ మన్నిమగ్నచిత్తతయా ప్రియతమస్స్వయముల్లఙ్ఘితవర్త్మస్థితానేకకౌతుకవిధాననగరాదిజ్ఞానాభావవానతస్తాదృశే మానాదివిధానేన దుఃఖజననమనుచితమితి.

న్యాక॥ ౫౫ సాయంరవిరనలమస్తా మదనశరః సచ వియోగినీచేతః।
ఇదమపి తమస్సమూహం సోపి నభో నిర్భరం విశతి॥ ౫౬ స్మరసమర స
మయపూరితకమ్బునిభద్విగుణపీనగళనాళః। జీర్ణప్రాసాదోపరి జిగీషురివ
కలరవః క్వణతి॥ ౫౭ స్ఫురదధర మవిరతాశ్రు ధ్వనిరోధోత్క
మ్ప కుచ మిదం రుదితమ్। జానూపనిహిత హస్తన్యస్త ముఖం దక్షి
ణప్రకృతేః॥ ౫౮ స్వయముపనీతై రశనైః పుష్ణన్తి నీడనిర్వ్రా
తం దయితమ్। సహజప్రేమరసజ్ఞా సుభగా గర్వం బకీ వహతి॥
౫౯ స్వరసేన బధ్నతాంకరమాదానే కణ్టకోత్కరైస్తుదతామ్। పిశునా
నాం పవనానాం కోశాభోగే ప్యవిశ్వాసః॥ ౬౦ సౌభాగ్యం దాక్షిణ్యా
న్నైతదుపదిష్టం హారేణ తరుణీనామ్. వామార్థమేవ దేవ్యాస్స్వవపుశ్శి
ల్పే నివేశయతా॥ ౬౧ స్థలకమలముగ్ధవపుషా సాన్తర్జాడ్యం సుఖోత్థితైకచ
రణేన। ఆశ్వాసయతి బిసిన్యాః కూలే బిసకణ్ఠికా శఫరమ్॥ ౬౨ సనఖ
పదమధిగౌరం నాభీమూలం నిరంశుకం కృత్వా। అనయా సేవితపవన

---

౫౫ వియోగిన్యాస్సాయన్తనసమయోఽత్యన్తదుఃఖద ఇతి నాయికాస
ఖీ నాయకం వక్తి. ఏవంచ త్వరస్వాగన్తైవ ప్రియతమానయనార్థమితి.
౫౬ కాచిత్కుట్టిన్యేత్జాతం వక్తి.
౫౭ సఖీ అన్యసఖీం వక్తి.
౫౮ సామాన్యవనితా సఖీ స్వనాయికాం ప్రత్యాహ.
౫౯ దుష్టప్రభుణా కోశాధికారే దత్తేఽపి ప్రభురయం మయ్యతీవ విశ్వ
స్త ఇతి ధియా తత్రైవ సముచితం నేతి కశ్చిత్కుట్టిన్యద్వక్తి- ఆదానే కరా
దానే- కోశస్య భాణ్డాగారస్య ఆభోగః సమ్పూర్ణః.
౬౦ సరళతయా మానాద్యవిధాయినీం భామినీం సఖీ సముపదిశతి- ఏవఞ్చ
కౌటిల్యాదేవ తరుణీనాం సౌభాగ్యం న సరళతయేతి. తరుణీనామిత్యనేన
అత్యన్తవయసి దాక్షిణ్యముచితమితి- ఏవఞ్చ సరళతాం విహాయ మానాద్య
వశ్యం త్వయా విధేయమితి- యద్వా కౌటిల్యశాలినం నాయకం నాయి
క సఖీ వక్తి- దాక్షిణ్యాత్సౌభాగ్యం నేతి తరుణీనా ముపదిష్టమ్- నతు
పుంసామ్- ఏవఞ్చ స్త్రీణామేవ వామ్యకరణముచితం నతు పుంసామితి.
౬౧ కపటభావే నైవానయాఽశ్వాసనం క్రియతే నవాస్తవసాత్వికతయే
తి కశ్చిత్కుట్టిన్యన్యోక్త్యా వక్తి- ఏవఞ్చేయం దుష్టా అత ఏవ విశ్వాసో
నవిధేయ ఇతి.
౬౨ కశ్చిత్కాఞ్చిద్దుఃప్రాపాం నాయికామవలోక్య సమీరముద్దిశ్య
వక్తి- తేన త్వమేవ ధన్యో నాహమితి.

త్వంకిలకృతమలయభృగుపాతః॥ ౬౩ సార్వాఙ్గమర్పయన్తీ ఖలానుస్తం క్రమేణశయ్యాయామ్। అలసమపిభాగ్యవన్తం భజతే పురుషాయితేవ శ్రీః॥ ౬౪ సుభగస్త్వంభవనఖిలతోఽపివతాసంముగ్ధపీడితా సుతనుః। సాపీడయైవజీవతిదధాతి వైద్యేషువిద్వేషమ్॥ ౬౫ సా గుణమయీస్వభావస్స్వచ్ఛా సుతనుఃకరగ్రహాయత్తా। భ్రమితాబహుమన్త్రవిదా భవతా కాశ్మీరమాలేవ॥ ౬౬ సవ్రీడస్మితమధురే స్పృష్టా స్పృష్టైవకించిదపయాన్తీ। అవసరనియతా యథాత్వంతథాతథాస్పృశసిమేహృదయమ్।

౬౭ సఖిసుఖయత్యవకాశప్రాప్తప్రేయాన్యథాతథానగృహీ। వాతాదవారితాదపిభవతిగవాక్షానిలశ్శీతః॥ ౬౮ సన్తతమరుణముఖీ సఖిసగిరస్తి గరలమివగిరాజ్ఝుమ్భమ్। అవిగణితౌషధమన్త్రాభుజఙ్గిరక్తం విరజ్ఞయసి॥ ౬౯ సుదినంతదేవయత్ర స్మారంస్మారం వియోగదుఃఖాని। ఆలిఙ్గతిసాగాఢం పునఃపునర్యామినీప్రథమే॥ ౭౦ సాన్తర్భయంభుజిష్యాయథాయథాచరతిసమధికాంసేవామ్। సాశఙ్కాసేర్ష్య సభయా తథాతథాగేహినీతస్యామ్॥ ౭౧ సున్దరి దర్శయతి యథా భవద్విపక్షస్యతత్సఖీకాన్తమ్। పతతితథామేదృష్టిస్త్వదేకదాసస్యసాసూయా॥

౭౨ స్వాధీనైరధరవ్రణ నఖాఙ్కపత్రావలీపదిసశయనైః। సుభగాసుభగేత్యనయాసఖినిఖిలాముఖరితావళీ॥ ౭౩ సరితఇవయస్య

---

౬౩ అదృష్టపూర్వతా శ్రీస్తావ దప్రయత్నేనాపి లభ్యత ఇతికశ్చిద్వక్తి.
౬౪ నాయికాసఖీ నాయకంవక్తి - ఏవంచ త్వత్కృతపీడాయత్ర తస్యాజీవననిదానంతత్ర కింవాచ్యంత్వత్సఙ్గఇతి-ఉత్సవవశాత్త్వద్భవనమాగతాంబలాదబలాంత్వయా దృఢాలిఙ్గనాదినా సంపీడ్య అనురాగాతిశయశాలినీంవిధాయేదానీముదాసీనవత్ స్థీయతఇత్యేతదనుచితమితిభావః
౬౫ నాయికా సఖీ నాయకంవక్తి - కరగ్రహాయత్తాకరగ్రహేణ స్వా
౬౬ నాయకోనాయికాంవక్తి. [ధీనా.
౬౭ నిజప్రియతమపివరతిర్విధేయా నాన్యత్రేతి వాదినీం సఖీంనాయికా వక్తి-యద్వా నిజనాయకానురక్తాం నాయికా మన్యదయితేనసంయో
౬౮ నిరన్తరనితాన్తకుపితాంకాన్తాం సఖీవక్తి. [జయితుం దూతీవక్తి.
౬౯ పథికాశంసనమేతత్.
౭౦ కాచిత్తస్యాశ్చిద్వృత్తం కాంచిద్వక్తి.
౭౧ నాయకోనాయికాంవక్తి.
౭౨ సపత్నీదుఃఖితాంకాన్తాంనాయకసఖీవక్తి. [నాయికాసఖీవక్తి.
౭౩ కులాఙ్గనా లమ్పటం నాయకం నాయికావక్తి- యద్వా నాయకం

గేహేషుష్యన్తి విశాలగోత్రజా నార్యః। పూరాస్త్వేవ సత్యవ్యతి జలనిధిల
వారీషు జలద ఇవ॥ ౭౪ సకలకటకైకమణ్డనికరిణీభూతాశయే శిఖరదన్తి।
గిరిభువ ఇవ తవ మన్యే మనశ్శిలాసమభవచ్ఛృఙ్గీ॥ ౭౫ సఖి దురవగాహ
గహనో విదధానో విప్రియం ప్రియజనేపి। ఖల ఇవ దుర్లక్ష్యస్తవ వినతముఖ
స్యోపరిస్థితః కోపః॥ ౭౬ స్వేదసచేలస్నాతా సప్తపదీ స్పృష్టమణ్డలీ
ర్యాతి। సమదనకపానవికారా మనోహరా వ్రీడితా నమతి॥ ౭౭ స్వరస
ప్రవర్తమానస్సముదాయోయం సమానవృత్తానాం। ఏతైర్నవభిన్నవృత్తై
ర్భఙ్గురితః కావ్యసర్గ ఇవ॥ ౭౮ సర్వాసామేవ సఖే పయ ఇవ సురతం
మనోహరతి। తస్యా ఏవ పునః పునరావృత్తో దుగ్ధమివ మధురమ్॥
౭౯ స్వప్నేపి యాం న ముఞ్చసి యా తేర్థగ్రాహిణీ హృదిస్థాపి। దుష్టాన్త
బుద్ధిమివ తాం గూఢం వ్యభిచారిణీం వేత్సి॥ ౮౦ సపరావృత్తి చరన్తీ వాత్యే
వ తృణం మనో నవద్యాఙ్గి। త్వరయసి తరళయసి వహసి భ్రమయసి తోలయ
సి పాలయసి॥ ౮౧ సా బహులక్షణభావా స్త్రీమాత్రం వేత్తి కితవ తవ తుల్యమ్
కోటిర్వరాటికా వా ద్యూతవిధేస్సర్వ ఏవ పణః॥ ౮౨ సా విరహదహనధూ
నా మృత్వాపి చ జీవతి వరాకీ। శారీవ కితవ భవతా సుమాలితా పాతితాక్షేణ॥
౮౩ స్పర్శాదేవ స్వేదం జనయతి న చ మేదదాతి నిద్రాం చ। ప్రియ ఇవ
జఘనాంశుకమపి న నిదాఘః క్షణమపి క్షమతే॥ ౮౪ సా భవతో భావన

---

౭౪ నాయకదూతీ నాయికాం వక్తి.

౭౫ సఖీ నాయికాం వక్తి.

౭౬ నాయకో నాయికాం వక్తి.

౭౭ సమీచీనాయా మసమీచీనసంసర్గాదన్యథా భావో భవతీతి కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి- యద్వా సర్వేప్యేతే సమీచీనా మత్సహాయ పక్ష ఏవ స్థితాః పరమధునైవ త్వైశ్చర్యప్ఠైరాగత్యాన్యథాభావం నీతా ఇతి కశ్చిత్కాం [చిద్వక్తి.

౭౮ కశ్చిత్సభాయం వక్తి.

౭౯ సఖీ నాయకం వక్తి- ఏవం చైతాదృశదుష్టాయా మాసక్తిసంపాదనం తవానుచితమితి.

౮౦ కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి.

౮౧ నాయికా సఖీ నాయకం వక్తి- బహులా యే లక్షణాః ఉత్సవాః యేభ్యః ఏతాదృశాః భావాః విలాసాః యస్యాః.

౮౨ సఖీ నాయకం వక్తి- ఏవం చ సా త్వయానుగ్రాహ్యేతి.

౮౩ నాయికా సఖీం వక్తి- నిదాఘః ప్రియ ఇవ.

౮౪ దూతీ నాయకం వక్తి- ఏవం చ మదనకలాయామనభిజ్ఞా సేతి సమస్త

యా సమయవిరుద్ధం మమ సోఽభవం బాలా। నూతనలతేవ సుందర దోహదశ
క్త్యా ఫలం వహతి॥ ౮౫ స్పృశతి న శైర్ష్య చలు మృతి సిచయం గృహ్ణాతి నచవి
మోచయతి। న చ ముఞ్చతి న చ మదయతి నయతి నిశాం సా న నిద్రాతి॥
౮౬ స్తనజఘనముచ్చమస్యా లక్షితమధ్య స్సఖే మమ కటాక్షః। సోఽఙ్ఘ్రి
రోధో నద్యాస్తటద్వయం తీర్థకాక ఇవ॥ ౮౭ సవ్రీడస్మితమస్య శ్వసితం
మామాం స్పృశేతి శంసన్త్యా। ఆలోపమేత్య వాతాయనం పిధాయ స్థితం ప్రి
యయా॥ ౮౮ సకరగ్రహం సరుదితం సా త్క్షేపం సనఖముష్టి సజిగీష మ్
తస్యాస్సురతం సురతం ప్రాజాపత్యః క్రతురతోఽన్యః॥ ౮౯ స్వల్పా ఇ
తి రామబలైర్యే న్యస్తా నాశయే పయోరాశేః। తే శైలాః స్థితిమన్తో హన్త లఘి
మ్నైవ బహుమానః॥ ౯౦ సఖి నఖలు నిర్మలానాం నిదధత్యభిధానమపి
ముఖే మలినాః। కే నాశ్రావిపి కానాం కుహూం విహాయేతరశ్శబ్దః॥ ౯౧ సా
శ్యామా తన్వఙ్గీ దహతా ణీతోపచారతీవ్రేణ। విరహేణ పాణ్డిమానం నీతా
తుహినేన దూర్వేవ॥ ౯౨ సునిరీక్షిత నిశ్చల కరవల్లభ ధారా జలోక్షి
తా నతథా। సోత్కమ్పేన మయా సా సఖి నిక్తా మాద్యతి స్మ యథా॥
౯౩ సఖి మా ఘూక్కృతమద నే పతి వ్రతే కస్త్వాదరం కురుతే। నాశ్రౌషీర్భ
గవానపి స కామవిధ్వో హరః పూజ్యః॥ ౯౪ సా మయి న దాస బుద్ధిర్న ర
తిర్నాపత్రపా న విశ్వాసః। హన్త నిరీక్ష్య న ప్రౌఢాం మన్యే వయమప్రియా
జాతాః॥ ౯౫ సుచిరాయాతే గృహిణీ నిజభుక్తాదిన ముఖే విడమ్బయతి।

వ్యంత్వయేతి. ఏవఞ్చ భుక్తభోగాన్నాధికం సమపి సుఖమన్త్యస్వరస్వాత్తి ద
౮౫ నాయకస్సఖాయం వక్తి. [ర్నా నాయేతి
౮౬ నాయకో వయస్యం వక్తి.
౮౭ నాయకస్సఖాయం వక్తి- ఏవఞ్చ సఖ్యాదీదృగ్విషయతా సమ్భా
వనేన యథేచ్ఛం రత్యనుమతిర్దత్తేతి- తేన చైతాదృశా నాన్యా చతురేతి.
౮౮ నాయకస్సఖాయం వక్తి. క్రతుపదేన కాలాన్తర భావిఫలత్వమ్.
౮౯ క్వచిల్లఘుతాపి సమీచీనఫలదేతి కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి.
౯౧ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.
౯౨ నాయకస్సఖాయం వక్తి.
౯౩ దూతీ నాయికాం వక్తి- కామత్రయోదశీతి.
౯౪ నాయకో నాయికాసమక్షం నాయికాసఖీం వక్తి. యద్వా నాయ
కో నాయికాం వక్తి- న ప్రౌఢాం నిరీక్ష్య వయమప్రియా జాతాః హన్త ఇ
త్యహం మన్యే.
౯౫ కశ్చిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాంచిద్వక్తి- అకుఞ్చ్యమూర్ధ్నిం నదర్శ

ధవళనఖాఙ్కం నిజవపురకుఙ్కుమార్ద్రం న దర్శయతి॥ ౯౬ స్తనజఘనోరుక్రమణయా గాఢం లగ్నా నివేశితస్నేహాః। ప్రియ కాలపరిణతిరియం విరజ్యసే యన్నఖాఙ్క ఇవ॥ ౯౭ సా విచ్ఛాయా నిశి నిశి సుతను ర్బహుతుహినశీతలే తల్పే। జ్వలతి త్వదీయవిరహాదోషధిరివ హిమవతః పృష్ఠే॥ ౯౮ సా నీరసే తవ హృది ప్రవిశతి నిర్యాతి న లభతే స్థైర్యమ్। సున్దర సఖీ దివసకరబిమ్బే తుహినాంశులేఖేవ॥ ౯౯ సుకుమారత్వం కాన్తిర్నితాన్తసరసత్వమాన్తరాశ్చ గుణాః। కిం నామ నేన్దులేఖే శశగ్రహేణైవ తే కథితమ్॥ ౧౦౦ సౌరభ్యమాత్రమున సామాన్తాం మలయద్రుమేషు న విశేషః। భస్త్రాగ్నీనాం తథాపి హి మృగ్యః పూజార్థమశ్వత్థః॥ ౧ సంవాహయతి శయానం యథోపవీజయతి గృహపతిం గృహిణీ। గృహవృతివివరనివేశితదృశస్తథా స్వపసనం యానః॥ ౨ సత్యం స్వల్పగుణేషు స్తబ్ధా సదృశేషు నతు భుజఙ్గేసా। అర్పితకోటిః ప్రణమతి సున్దర హర చాపయష్టిరివ॥

౩ సర్వం సహాం మహీమివ విధాయ తాం బాష్పవారిభిః పూర్ణామ్। భవనాన్తరమయమధునా సంక్రాన్తస్తే గురుః ప్రేమా॥ ౪ సమ్భవతి నఖలు రక్షాలమ్బనానాం ప్రకృతిచపలచలితానామ్। అనుభవతి భవశిరస్యపి భుజ

యతి- కుఙ్కుమార్ద్రమేవ దర్శయతీత్యర్థః.

౯౬ నాయికా నాయకం వక్తి విరజ్యసే విరక్తో భవసి- పక్షే పాణ్డురశ్యామః.

౯౭ నాయికా దూతీ నాయకం వక్తి- విచ్ఛాయా విగతకాన్తిః- పక్షే ఛాయాశూన్యా ప్రకాశకత్వాదితి భావః.

౯౮ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి- నీరసే తవ హృది- పక్షే తేజోమయత్వాత్- సున్దర సఖీత్యేకం పదం వా- ఏవఞ్చ అస్థిరప్రకృతిస్త్వమేవాసీతి.

౯౯ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి- పద్మినీనాయికాయాః శశపురుషజాతీయ పురుషయోగ ఏవ సముచితమితి కామశాస్త్రమ్.

౧౦౦ కాచిత్కాఞ్చిదన్యోక్త్యా వక్తి- సౌగన్ధ్యమాత్రే ఛాయా తాం మలయాచలవృక్షేషు న విశేషః. [ర్థ్యత ఇతి.

౧ కశ్చిత్కస్యాశ్చిత్ప్రవృత్తిం కాఞ్చిద్వక్తి- ఏవఞ్చ స్త్రీణాం విశ్వాసో న క

౨ కథమియమనాదరం కురుత ఇతి గాఢనం కఞ్చన వారవనితా సఖీ వక్తి- స్తబ్ధా ఉన్నమ్రా ఇత్యర్థః- ప్రణమతి నమ్రీభవతి- ఏవం చ ద్రవ్యమాత్రేణాత్ర యోగ్యో న విధేయ ఇతి.

౩ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.

౪ కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి- ఏవఞ్చ నిసంరక్షణాదేః సత్త్వాదేతస్యాస్సాక్షాత్ కథం భవిష్యతీతి మనసి న కాపి చిన్తా త్వయా విధేయేతి.

ద్గుణితేలసంగజ్జా॥ ౫ సులభైకకమలకేసరకేతకమాకన్దకున్దకుసు
మ। వాఞ్ఛతి మనోరథాం థాం మధుపీ స్మరధనుషి గుణభావమ్॥ ౬ సాల
జ్జితా నవవల్లి మవితా ఖితః ప్రియయా నఖీసుఖితా। బాలాయాః పీడాయాం వి
దాని తేజాగరవైద్య॥ ౭ సుచిరాగతస్య సంవాహనచ్ఛలేనాఙ్గమఙ్గ
మాలిఙ్గ్య। పృచ్ఛతి నయనచర్యాం గృహిణీ సఫలయతి చోత్కలికామ్॥
౮ సా సర్వథైవ రక్తా రాగం గుఞ్జేవ న తు ముఖే వహతి। వచనపటోస్తవ
రాగః కేవలమాస్యే శుకస్యేవ॥ ౯ సాయం కస్య భుజాన్తరవతి తార
కినీత నిఖిల రజనీకా। ఉషసి దహతి ప్రదీపం సఖీభి రవహాస్యతే బా
లా॥ ౧౦ సాతిక్షమా న దహనా ముహతస్నేహాస్య దుర్లభః పాకః। త్వా
ద్దర్వీమివ దూతి ప్రయాసయన్న స్మి విశ్వస్తః॥ ౧౧ స్నేహాతు తిర్జిగీషా
సమరః ప్రాణావధిః కరిణామ్। న వివృణుతే కమనర్థం దన్తినితవయా వనో
ద్భ్యదః॥ ౧౨ సదనాదసైతి దయితో హాసయతి సఖీ విశతి ధరణిమివ బా
లా। జ్వలతి నవవల్లికీశే జల్పతి ముగ్ధే ప్రసీదేతి॥ ౧౩ సఙ్కుచితాఙ్గీం
వ్యాకులాం కుకాం మనో మాత్రవిస్వరస్మదనామ్। దయితాం భజామి బా
లామివ తుహినత వప్రసాదేన॥ ౧౪ సఖి మన్యే వదనస్త్రీ సదాశయే
మహతిరనమయేతస్య। బాడబ ఇవ సిన్ధోర్న మనాగపాస్త్రర్ధితాం భజసి॥
౧౫ సఖిమిహిరోద్గమనాదిప్రమోదము పతాయనో యమః సానే।

---

౫ కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి. యద్వా బహునాయికావల్లభం స్వయంవాఞ్ఛ
న్తీం కాఞ్చిత్కాంచి దృష్ట్వాన్తరేణవక్తి- మాద్వీభావమ్ అథవా ప్రథాన
౬ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి. [భావమ్.
౭ కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాచిద్వక్తి- యస్యాః విదేశాదాగతే ప్రేయసి మానశా
రిణీం సఖీ సమాదిశతి. [నీతవ్యమ్.
౮ నాయికాదూతీ నాయకం వక్తి- తేనచ కథం త్వద్వచనే మయా విశ్వ
౯ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం కాంచిద్వక్తి.
౧౦ నాయకో దూతీం వక్తి- దర్వీమివ త్వాం ప్రయాసయన్ గమనాగమ
నే వ్యాపారశాలినీం కుర్వన్.
౧౧ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి.
౧౨ కాచిత్కస్యాశ్చిద్వృత్తం వక్తి.
౧౩ నాయకో వక్తి.
౧౪ దూతీ నాయికాం వక్తి- ఏతంచ సతు త్వయ్యత్యన్తమాసక్తస్త్వం తు
రూషితామేవ భజసీతి అనుచితం తవేతి.
౧౫ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.

వస్స్యాపథివానరఇవతుషారదివసః కదర్థయతి॥ ౧౬ సురభవనేతరు
తాభ్యాం పరస్పరాకృష్టదృష్టిహృదయాభ్యామ్। దేవార్చనార్థముద్ధృత
మన్యోన్యస్య స్వార్పితం కుసుమమ్॥ ౧౭ సాయం కుశేశయాన్తర్మధుపా
నాముపస్కృతాం నాదః। మిత్రవ్యసనవిషణ్ణైః కమలైరాక్రన్ద ఇవ ముక్తః
౧౮ సుమహతి మన్యునిమిత్తే మయైవ విహితే తేపి వేపమానోరూః। సఖ
ఖీనాముపరి యదతీవ మ్లైవ వక్షుర్ధలే పతితా॥ ౧౯ సుభగవ్యజనవిచాలన
శిథిలభుజాభూరియం వయస్యాపి। ఉద్వర్తనం సఖ్యాస్స్వమావ్యతే కించి
దపగచ్ఛ॥ ౨౦ సవ్రీడానఖదశనార్పణేషు కుపితా ప్రగాఢమచిరోఢా।
బహుయాచ్ఞాచరణగ్రహసాధ్యారోషణజాతేయమ్॥ ౨౧ సుకృహీ
తమలినపత్త్రలఘవః పరభేదినస్త్రీస్త్రైః। పురుషా అపి విశిఖా అపిగుణచ్యు
తాః కస్యన భయాయ॥ ౨౨ స్వకపోలేన ప్రకటీకృతం ప్రియముత్తత్వకా
రణం కిమపి। ద్విరదస్యదుర్జనస్యచ మదంచ క్రైవదానమపి॥ ౨౩ సో
యం పతిరవిదగ్ధస్స్వాతుస్వధి రైవధిధువనేనిపుణా। మార్త్తికమాధాయ
మురుం ధమురధిగత మోకలవ్యేన॥ ౨౪ సౌభాగ్యమానవాంస్త్వత్త్వయావ
ధీర్యావమాన మానీతః। స్వవిరహపాణ్డరిమాణం భస్మస్నానం పమంత
ను తే॥ ౨౫ సఖిమమకరస్థతైలం బహుసందేశం గృహీష్యతీత్యుక్త్వా।
శ్వశురగృహాగమనమిలితం బాష్పజలం సంవృణోత్యసతీ॥ ౨౬ సంద

౧౬ తయోశ్చిద్యూనోః వృత్తాన్తం కాచిద్వక్తి.
౧౭ కశ్చిత్కాఞ్చిద్వక్తి.
౧౮ నాయకోవయస్యం వక్తి - మదఙ్గనాలి సరలేతి.
౧౯ సఖీనాయకం వక్తి.
౨౦ నాయికాసఖీ నాయకం వక్తి.
౨౧ కశ్చిత్కఞ్చిద్వక్తి - గుణచ్యుతాః సాధుత్వాదిగుణహీనాః - ఏవఞ్చ ఏతాదృశపురుషసంగతికరణమనుచితమితి.
౨౨ దుష్టస్య కిమపి కర్మ న సమ్యక్ఫలాయేతి కశ్చిద్వక్తి.
౨౩ నాయకస్య మాధ్వ్యాదియమపి మూఢైవేతి మన్వానసూయవతీం దూతీ వక్తి - ఏవఞ్చ తస్యా మచాతుర్యం నాశఙ్కనీయం త్వయేతి.
౨౪ నాయకదూతీ నాయికాం వక్తి.
౨౫ కాచిత్కాఞ్చిద్వక్తి - ఏవంచ తత్రాపి త్వయా కరస్థవృథసక్తైలం విధాయ కామకామదర్థం ప్రేషణీయా ఇతి నకాపి త్వయా చిన్తా విధేయేతి. [తి నాయికాం వక్తి.
౨౬ కథం మయైతాదృశ సమయే సమాగన్తుం శక్యమిత్యాశఙ్క్య దూ

ర్నయన్తి సున్దరి కులటానాం తమసి వితతమపి కల్పే। తారకమణిదీపకలికావ ర్తినిభా భోగినో ధ్వానః॥ ౨౭ సంతర్పణం తృణానాం విహితం కిం హితా స్వితాంకురవితారాః। వర్త్మస్తాః పన్థానో మలినేనోన్నమ్య మేఘేన॥

౨౮ సన్త్యఖిలమపి సన్నతమపి సద్గుణమపి కరగతం పిశునాః। జీవాకర్షేణ వినా ధనురివ రూపాధానముజ్ఝన్తి॥ ౨౯ సమ్యగనిష్పన్నస్య స్నిగ్ధస్య రయాన్వయం న్నటిక్రియతే। సద్యం గవివ భవతి ప్రథమో వినతాతనూజ ఇవ॥ ౩౦ సజ్జన ఏవ హి విద్యాశోభాయై దుర్జనే మోఘాః। సకిదూరదర్శనతయా కైశ్చిదుపాదీయతే గృధ్రః॥ ౩౧ సుభగం వదతి జనస్తం నిజపతిరతి స్నేపరోచతే మహ్యమ్। పీయూషే పిహి భేషజభావోపహితే భవత్సరుచిః॥ ౩౨ సాధగవాక్షగతాపి హృదయస్థితికృతప్రయత్నమపి। హిమగిరిశిఖరస్ఖలితా గజే వైరావతం హరతి॥ ౩౩ సహధర్మచారిణీ మే పరిచ్ఛదస్సు ప్రతను సేహసందేహః। న తు సుఖయతి తుహినదినచ్ఛత్రచ్ఛాయేవ సజ్జన్తీ॥ ౩౪ సకలగుణైకనికేతన దానవవాసేన ధరణిరివ హారాజ। జాతోఽసి చూతసదృశస్సతాము నాదేయ ఫలకుసుమః॥ ౩౫ స్వార్థీనైవ ఫలర్థిష్ఠ నో పజీవ్యత్వముత్రయ శాఖయా। సత్వం సోమరుభూరుహ ఇవ జీవ

---

౨౭ దుష్టస్యోత్కర్షేణ స్యాస్వాంకేశవత్ తైవ భవతీతి కశ్చిత్కశ్చిదస్యా

౨౯ ఋజుశీలమస్త్రీన పక్షాశ్య ఇతి కశ్చిత్కశ్చిద్వక్తి. [క్రొవత్తి.

౩౦ సమీచీనజన ఏవ విద్యాశోభార్థం భవతి న దుర్జన ఇతి కశ్చిత్కశ్చిద్వక్తి.

౩౧ సమీచీనస్య నాయక ఏవ రుచి రుచితేతి వాదినీం కాఞ్చిత్ప్రతి వక్తి.

౩౨ త్వత్కటాక్షః క్షిప్తః కుణమః సత్వాం ధృతిం లభత ఇతి నాయకమాతి నాయి వ స్త్రితే ధైర్యస్యేతి భావః- పక్షే గతినివృత్తౌ కృతః ప్రయత్నో యేన వంచ త్వయా న గ్రాహ్య ఇతి

౩౩ గృహిణీసత్త్వాన్న సంగలర్యమచిరావస్థాయినీతి వాదినీం నాయికాం కశ్చిడికకటుమ్బకః- అనాచ్ఛాదనో పకరణీయేతి భావః- సజ్జన్తీ సేవాతత్పరా- పక్షే సజ్జీభవన్తీ- ఏవంచ సా కేవలం కుటుమ్బినీమాత్రం త్వాం తు నతి సుఖదేత్యతస్త్వయా సహ మత్సఙ్గతిశ్చిరమవస్థాస్యతీతి.

౩౪ దుష్టసంపర్కాత్త్వన్నికటే న కేఽపి సమీచీనాస్సమయాన్తీతి కశ్చిత్కశ్చిదస్యా క్రొవక్తి- సమీచీనానాం న గ్రాహ్యతి ఫలకుసుమానియస్యైతాదృశో జాతోఽసి.

౩౫ కంచన కశ్చిద్వక్తి- ఫలం ద్రవ్యాది.

సమాత్రమాత్రాన్యమ్॥ ౩౬ సుస్వరితాటఙ్కమయంచక్రమివోద్వహంతి
తావకేకర్ణే। నిపతతి నిశాతతీక్ష్ణః కటాక్షబాణోఽర్జునప్రణయీ॥
౩౭ సంతాపమోహకమ్పాంత్సంపాదయితుంనిహన్తుమపిజన్తూన్। స
ఖిదుర్జనస్యభూతిఃప్రసరతిదూరంజ్వరస్యేవ॥ ౩౮ సుఖయతితరాం
సరక్షితపరిచయలేశం గణ్డస్థలేన శ్రీః। కులకామినీవనూతనఝృ వాగ్దేవీజ
నృజనస్యాపి॥ ౩౯ స్వనిలయనికటేనలినీచ్ఛదానివితతానిసన్నిరీక్ష్యైవ।
హాగృహిణీతి।పలపంశ్చరాగతస్సఖిపతిఃపతితః॥ ౪౦ సఖి చతురాన
నభావాద్వైముఖ్యంక్వాపినైవదర్శయతి। స్వయమేకహృదయఏవబ్రహ్మ
ణఇవప్రియతమస్తదపి॥ ౪౧ సత్యంమధురోనియతంవక్రోనూనంకలా
మయోదయఃశీ। సమవేదనద్వితీయా మకలఙ్కః ప్రతిపదిన్దురివ॥
౪౨ స్వస్థానాదపి విరమతిమజ్జయతి స్వమపినీచమపిభజతే। నిజపక్షర
క్షణమనాస్సుజనోమైనాకశైలఇవ॥ ౪౩ సంవ్యణుబాష్పజలంసఖి

---

౩౬ నాయకోనాయికాంవక్తి-అర్జునప్రణయీ- కృష్ణ ఇత్యర్థః- పక్షేపా
ణ్డునుతార్జునప్రేరితఇత్యర్థః.
౩౭ సంపత్తిసంపన్నస్త్వపతిస్త్వంవ్యర్థ ఇతి వాదినీం నాయికావక్తి.
౩౮ విశ్లేష్యనాభ్యసనీయా త్వయేదానీం ద్రవ్యేనమనఃకర్తవ్యమితి కశ్చి
త్కంచిద్వక్తి. [తేతిమూర్ఛితః.
౩౯ నాయికాసఖీంవక్తి- ఏవంచ నలినీదర్శనమాత్రేణ గృహిణీ నజీవి
౪౦ త్వత్ప్రియతమస్సర్వసపత్నీషు సమబుద్ధిరితివాదినీంసఖీం నాయి
కావక్తి- చతురాననభావాచ్చాతుర్యవత్త్వాదితి- పక్షే చతుర్ముఖత్వాత్
క్వాపివైముఖ్యం విరసత్వమితి-పక్షేముఖాభావవత్త్వం నైవదర్శయతి-
ఏకస్యాంహృదయం యస్య పక్షే ఏకహృదయః.
౪౧ సుందరత్వాదిగుణయుక్తః కథంనపరాఙ్గనాసక్త ఇతితర్కయన్తీం
నాయికాం నాయకసఖీవక్తి-వక్రః నియతం వక్రోక్తినిపుణః- కుటిలో
వా- నూనం నిశ్చయమేవ- ప్రతిపచ్చన్ద్ర ఇవ ద్వితీయామపహాం నవేద
ప్రతిపచ్చన్ద్రోఽపి కలావానపి నిష్కలంకో ద్వితీయాభిధాంతిథిం నజా
నాతి- యస్త్వసౌన్దర్యాదిగుణయుక్తస్త్వద్దయితః కథం నపరాఙ్గనాల
మ్పట ఇతివాదినీం నాయికావక్తి-ఏవంచైతాదృశ నాయకపత యాసఙ్
న్న్యస్యాధిక్యమావేదయతే.
౪౨ సుజనోయద్యఙ్గీకారం కరోతి తన్నిర్వాహంస్వప్రాణవ్యయైరపినా
నావిధోపాయైఃకరోతి- నదుష్టఇతి కశ్చిత్కంచిద్వక్తి.
౪౩ మానవతీంనాయికాంసఖీవక్తి-కజ్జలేనకలుషవర్జ్యఏనాంద్యశేంశలయ

దృశమపరజ్యాంజనేనవలద్రైనాష్, దయితః పశ్యతు పల్లవపఙ్క్తేరుప
తుల్యకాలరుచమ్॥ ౪౪ సాపాణ్డుదుర్బలాఙ్గీనయసిత్వంయత్రయాతి
తత్రైవ। తరణీవకైతవవిదోహస్తగ్రహమాత్రసాధ్యాతే॥ ౪౫ సఖివిభవ
గర్జనీయాలక్ష్మీరివకమలముఖికదర్థ్యసే। త్వంప్రవయసోఽన్యరక్షణవి
క్షణమాత్రోపయోగ్యాసి॥

హకారవ్రజ్యా

౪౬ హృదయజ్ఞయాగవాక్షేవిసదృశమివకిమపిహాజితంసఖ్యా। త
త్కలహాభిన్నతల్పాభయకపటాదాగతాసుతనుః॥ ౪౭ హరతిహృ
దయంశలాకానిహితోజ్జ్వలతన్తురేష సఖినుగ్ధే। లోచనబాణముఖ్యాన్
భ్రూధనుషాకిణఇవోల్లిఖితః॥ ౪౮ హాసనిచరణప్రహారేతల్పాదపసా
రితోభువిస్వపిమి। నాసదృశేపిత్యేప్రేమమయహృదయాత్త్వంవినిస్సరసి॥
౪౯ హసతిసపత్నీత్వద్రోదితివదనానిపిదధతేసఖ్యః। స్వాప్నాయితే
నతస్యాంసుభగత్వన్నామజల్పన్త్యామ్॥ ౫౦ హృదయం ప్రతీక్షణం
మవిహితావృత్తిస్సఖేప్రియాశోకఃప్రబలోవిదారయిష్యతిజలకలశంవా
రివేగఇవ॥ ౫౧ హన్తవిరహాస్ప్రమన్త్యాజ్వలయతిదుర్వారతీవ్రసంవేగః।

ఉత్తరజ్జరయోత్యర్థః- కిసలయేన్దీవరయోరేకకాలవేదరుచం పశ్యతు.
౪౪ అత్యన్తం సాత్త్విరవాభిన్నా త్వదధీనైవేత్యవగత్యానుగ్రాహ్యే
నాయికేతితత్సఖీ నాయకంవక్తి- తే హస్తగ్రహమాత్రసాధ్యా- ఏవంచ
చాటువచనాదికం కిమపినాపేక్షితమితి- ఖటికాపి పాణ్డురవర్ణా లేఖ
కకరగ్రహాధీనా.
౪౫ కస్యచన దూతీ కాంచనవక్తి- రక్షావీక్షణంచ తస్మాత్ర ఉపయో
గ్యాసి- ఏవంచాత్యన్తసౌన్దర్యశాలినీత్వం ఏతస్య సురతాద్యక్షమస్య జ
రతస్యనోపయోగినీతి అన్యపురుషవిశేషమనఃకుర్వితి.
౪౬ నాయకస్సఖాయంవక్తి- కలహాభిన్నశయ్యాసుతనుః భయవ్యా
జాత్ యథామాంప్రతిపతి తథాహృదయజ్ఞయాసఖ్యావి సదృశంహా
జితమ్- విసదృశమిత్యనేన భయయోగ్యత్వమ్.
౪౭ నాయకోనాయికాంవక్తి. [అయోగ్యేకృతేపి.
౪౮ క్రోధవశాదపమానితంనాయకంనాయికాసమాధత్తే-అసదృశేపి-
౪౯ నాయకేనాయికాసక్తివిశేషంసఖీవక్తి-హేసుభగతస్యాంనాయి
కాయాంస్వప్నాయితేనఉత్స్వప్నేనత్వన్నామజల్పన్త్యాంసపత్నీహసతి
౫౦ నాయకస్సఖాయంవక్తి. [తాంప్రాపయతి.
౫౧ నాయికా సఖీంవక్తి- హన్త తపన స్తపనశిలా మివ పునర్నవస్తు

తదను స్తనశిలామివ న పునర్గ్రాంథం స్పృశన్ భావయతి॥ ౫౨ అభ్యాసాత్కటినితరం నైర్భృత్యమితశ్చ క్రీమనాశయే సహితః। ఫలదళవల్కలరహిత స్వయమాస్మరి తేతిః స్వర్కః॥ ౫౩ స్ఫురితకాంచీవల్లిబద్ధోత్తరజఘనాదపరభాగఘటితాయాః। ఉల్లసతి రోమవల్లీ స్తనకశమ్యాభర్గరశనేవ॥

ఉకారవ్రజ్యా.

౫౪ ఉరస్యనుదయితస్త్వం యతోపి శాస్త్రోపచారమాసాద్య। అగ్దొ న్యాసనయతి తు శైలః ప్రేష్ఠా జ్వరస్యేవ॥ ౫౫ ఉపనమపసారితో యచ్ఛరకాలఉపధాయ స్తనుప్తవాసి। ఉద్ఘాటయసి కిమూరూ నిశ్వాసైః పులకయసి న్మస్తైః॥ ౫౬ ఉద్రేద్భవస్య కటుతాం ప్రకటయతో విదధతశ్చ మదముచ్చైః। మధునో ధమపురుషస్య చ గరిమా లఘిమా చ భేదాయ॥

---

౫౨ కశ్చిత్కాంచిదన్యోక్త్యా వక్తి- ద్రవ్యాదిహీనత్వమాసాదయిత్వా ఽకస్మాత్పరిత్యక్తోఽయం నాయక ఇదమనుచితం తవేతి.
౫౩ సఖీ నాయికాం వక్తి- నవివ్యతే పరో యస్మాత్ అత్యుత్కట ఇత్యర్థః రోమభోగస్ఫురితం తత్రోపభుక్తాయాస్తవ స్ఫురితకాంచీవల్లిబద్ధేనోత్తరభుద్ధృతయ జఘనః తద్ధేతోః స్తనకశస్య నిషతే నైవ రోమావలీ ఉల్లసతి ఏవఞ్చ కాంచీబన్ధ ప్రకటనోద్ధరజఘనకథనేన రతాతిశయవత్త్వమ్
౫౪ కథం త్వయి ప్రీతిమకుర్వాణేఽపి నాయకే త్వం వినీతేతి వాదినీం సఖీం నాయికా వక్తి. శాస్త్రోపచారం సమ్యగుపచారమ్- రోగిణమిత్యర్థః ఆసాద్య- ఏవఞ్చ ఉరస్యక్షీరత్వేన సర్వత్ర గ్రాహణీయత్వమాగత్యేపి రోగగ్రస్తం ప్రతి నస్పృహణీయత్వమేవ మన్యాద్దనానుభాగరూపరోగగ్రస్తం ప్రతి నాహం స్పృహణీయేతి భావః తు పునః- శిలస్యాయం శైలః- శిలసమ్బన్ధిత్వర్థః పక్షే శిలానామయం శైలః- అత్యన్తగురుత్వాపాదక ఇతి భావః జ్వరస్యేవ ప్రీతేశ్శేషః అఙ్గాని మమేతి భావః- ఆనమయతి ఏవఞ్చ యథా పర్వతతుల్యోజ్వరశేషో ఙ్గాని బలాదానమయతి తథా శిలసమ్బన్ధిప్రీతేశ్శేషోఽయం వినీతతాం ప్రాపయతీతి భావః- ఏవం చ యద్యపి తథావిధప్రీతేరభావాదహమవినీతతాం కర్తుమిచ్ఛామి తథాపి శీలప్రీతిశేషో మాం బలాద్వినీతతాం నయతీతి.
౫౫ నాయికా నాయకం వక్తి.
౫౬ కశ్చిత్కాంచిద్వక్తి- ఉద్రాముదుముక్తా కటుతాం రూక్షతామ్- అథచ కటుభాషితాం ప్రకటయతః ఉచ్చైరుత్కటమదం ఉన్మదమ్- అథ చ గర్వం యచ్ఛతః కుర్వతః మధునో మాక్షీకస్య అధమపురుషస్య చ గౌరవం గురుత్వం లాఘవం తుచ్ఛత్వఞ్చ భేదాయ- యద్వా మధుమద్యమ్- ఉద్రాకట్టకారికేత్యర్థః- ఏవఞ్చాధమసంగతిర్న కార్యా.

౬౯౭ పూర్వైర్విభిన్నవృత్తాం గుణాఢ్య భవభూతి బాణ రఘుకారైః। వాగ్దేవీం భజతో మమ సన్తః పశ్యన్తు కో దోషః॥ ౬౯౮ సత్పాత్రోపనయోచితశబ్దప్రతిబిమ్బితాభిమతవస్తు। కస్య జనయతి న హర్షం సత్కావ్యం మధురవచనం చ॥ ౬౯౯ ఉత్కృత్య సంవిధానం సుదలంకారం సువృత్తముచ్ఛిద్రమ్। కో ధారయతి న కణ్ఠే సత్కావ్యం మణిమనర్ఘ్యే ఖ్య॥ ౭౦౦ ఏకాధ్వని ద్వితీయా త్రిభువనసారా స్ఫుటోక్తిచాతుర్యాత్। పక్ష్మేమహితా షడ్రసమశనం శ్రవణస్య సప్తశతీ॥ ౭౦౧ కవిసమరసింహనాదస్స్వరానువాద స్సుధైకసంవాదః। విద్వద్వినోదకన్దస్సన్దర్భోయం మయా సృష్టః॥ ౭౦౨ ఉదయనబలభద్రాభ్యాం సప్తశతీ శిష్యసోదరాభ్యాం నః। ద్యౌరివ రవిచన్ద్రాభ్యాం ప్రకాశితా నిర్మలీకృత్య॥

ఇతి శ్రీ గోవర్ధనాచార్యకృతాఽర్యాసప్తశతీ.

ఇతి శ్రీ గోదావరీ పరిసరాలఙ్కృత పుణ్యస్తమ్భక్షితివిరాజమాన నీలకణ్ఠపణ్డితతనూజబాలాజీ పణ్డితాత్మజతిమాజీపణ్డితాత్మజానన్తపణ్డిత విరచితం గోవర్ధన సప్తశతీ వ్యఙ్గ్యార్థదీపనం సమాప్తిమగమత్.

10180